

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
(Τ.Ε.Ι.) ΑΘΗΝΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ**

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ
ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**Λ. Δημοκρατίας 65
131 22 ΙΛΙΟΝ
ΤΗΛ/ FAX. 210-2614721
E-mail : vrefos@teiath.gr**

http://www.teiath.gr/seyp/early_childhood_education

ΑΘΗΝΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

A. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

1. Ιστορικό Τμήματος.....	03
2. Διάγραμμα οργανωτικής και λειτουργικής διάρθρωσης του Τμήματος.....	04
3. Σύνθεση Εκπαιδευτικού Προσωπικού Τμήματος.....	04
4. Προϋποθέσεις εισαγωγής στο Τμήμα.....	05
5. Προϋποθέσεις για τη λήψη πτυχίου.....	05
6. Περιεχόμενο Σπουδών.....	05
7. Προαπαιτούμενα και εξαρτώμενα μαθήματα (αλυσίδες μαθημάτων)	06
8. Άσκηση στο επάγγελμα.....	06
9. Σταδιοδρομία, προοπτική απασχόλησης αποφοίτων του Τμήματος.....	07
10. Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα.....	07
11. Ερευνητικές Δραστηριότητες του Τμήματος.....	08
12. Δυνατότητες παροχής υπηρεσιών τους τρίτους από το Τμήμα.....	09
13. Εργαστηριακοί και άλλοι εκπαιδευτικοί χώροι του Τμήματος.....	09

B. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

1. Νέο Πρόγραμμα Σπουδών και Ακαδημαϊκές Διδακτικές Μονάδες.....	10.
2. Περιεχόμενο Μαθημάτων Α' Εξαμήνου	16
3. Περιεχόμενο Μαθημάτων Β' Εξαμήνου	30
4. Περιεχόμενο Μαθημάτων Γ' Εξαμήνου	45
5. Περιεχόμενο Μαθημάτων Δ' Εξαμήνου	59
6. Περιεχόμενο Μαθημάτων Ε' Εξαμήνου	75
7. Περιεχόμενο Μαθημάτων Στ' Εξαμήνου	92
8. Περιεχόμενο Μαθημάτων Ζ' Εξαμήνου	106
9. Περιεχόμενο Μαθημάτων Η' Εξαμήνου	122

Γ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ	124
2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	136
3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ.	138
4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ	140

A. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Διεύθυνση: Λ. Δημοκρατίας 65, Τ.Κ. 131 22 ΙΛΙΟΝ

Τηλέφωνο: 210 26 14 721 FAX: 210 26 14 721

E – mail : vrefos@teiath.gr

http://www.teiath.gr/seyp/early_childhood_education

Οι λεωφορειακές γραμμές που εξυπηρετούν το Τμήμα είναι:

- A10, B10 και 714 με αφετηρία την Πλατεία Βάθη (Ανταπόκριση με το Μετρό 2 και Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο, σταθμός Αττική). Αυτές οι λεωφορειακές γραμμές περνούν ακριβώς έξω από το Τμήμα (στάση Μητέρα).
- 735 με αφετηρία την Οδό Αχαρνών Κ. Πατήσια (στο ύψος του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου, σταθμός Κ. Πατήσια). Αυτή η λεωφορειακή γραμμή περνάει ακριβώς έξω από το Τμήμα (στάση Μητέρα).
- 420 με αφετηρία τον Πειραιά. Αυτή η λεωφορειακή γραμμή περνάει δύο στάσεις πριν το Τμήμα (στάση Γεφυράκι).
- 421 με αφετηρία την Αγία Παρασκευή. Αυτή η λεωφορειακή γραμμή περνάει δύο στάσεις πριν το Τμήμα (στάση Γεφυράκι).
- 703 με αφετηρία τον Πειραιά. Αυτή η λεωφορειακή γραμμή περνάει τρεις στάσεις πριν το Τμήμα (στάση Πλατεία Α. Αναργύρων).

1.Σύντομο ιστορικό του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής.

Το Τμήμα Προσχολικής Αγωγής αποτελεί συνέχεια τους Σχολής Βρεφοκόμων «Πριγκίπισσα Σοφία» η οποία ιδρύθηκε το 1955 συγχρόνως με την έναρξη λειτουργίας του Κέντρου Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ». Από τότε μέχρι σήμερα η Σχολή στεγάζεται σε εγκαταστάσεις του Κέντρου Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» και συνεργάζεται στενά με αυτό. Όταν ιδρύθηκε η Σχολή, σ' αυτήν μπορούσαν να εγγραφούν φοιτήτριες κατόπιν γραπτών και προφορικών εξετάσεων, μετά την αποφοίτησή τους από το εξατάξιο τότε Γυμνάσιο. Η φοίτηση ήταν τριετής (συνεχής σε 12μηνη βάση) και περιελάμβανε υποχρεωτική θεωρητική φοίτηση και πρακτική άσκηση με παιδιά 0 έως 6 χρόνων.

Το 1977 η Σχολή μετονομάστηκε σε Ανωτέρα Σχολή Νηπιοβρεφοκόμων ενώ συνέχισε να υπάγεται στο Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» (το οποίο ήταν Ν.Π.Ι.Δ. εποπτευόμενο και επιχορηγούμενο από το Κράτος), και παρέμεινε έτσι έως το 1984 οπότε εντάχθηκε χωρίς ουσιαστικές αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών τους, στη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του ΤΕΙ Αθήνας, σύμφωνα με τους διατάξεις του Ν. 1404/83. Το 2007, το Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας μετονομάζεται σε Τμήμα Προσχολικής Αγωγής.

Συνολικά έως το 1984 αποφοίτησαν από τη Σχολή χίλιοι είκοσι τέσσερις (1024) πτυχιούχοι. Αξίζει να αναφέρουμε ότι πολλοί άξιοι επιστήμονες δίδαξαν σ' αυτό το διάστημα και μεταξύ αυτών οι Σπ. Δοξιάδης, Λ. Αλεξανδράκη, Ν. Χαρβάτη, Ε. Φαναριώτη, Ε. Δρυγιαννάκη, Ν. Ζίας, Δ. Μαζαράκη, Κ. Χάκας, Ν. Διβάρη, Ο. Μαράτου, Η. Μπεζεβέγκης, Μ. Κυνηγού-Φλάμπουρα, Α. Καραγγέλη, Μ. Νασιάκου, Π. Λαγός και Φρ. Μόττη.

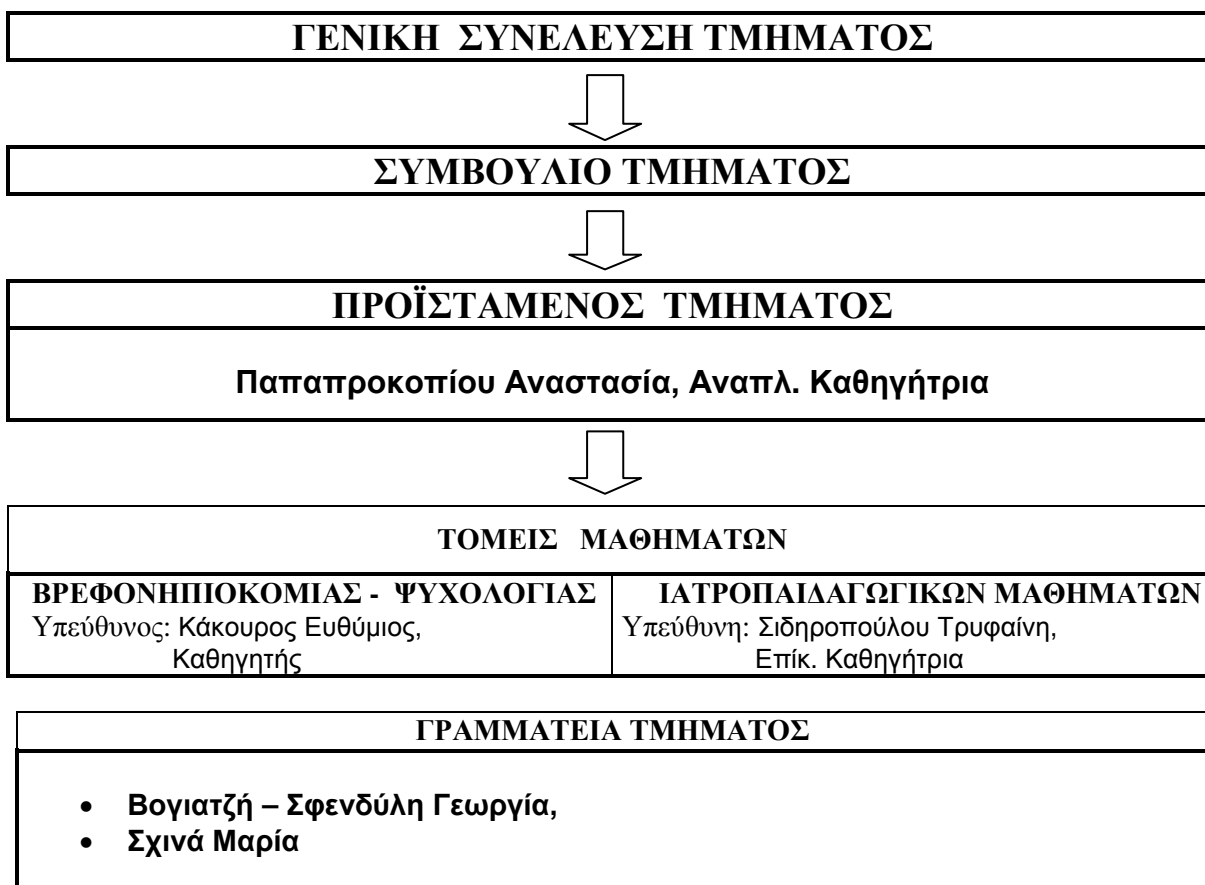
Από το 1965 η Σχολή λειτουργούσε με Διευθύνουσα την Ιωάννα Ραβάνη και ομάδα μόνιμων διδασκουσών η οποία στην τελευταία φάση λειτουργίας τους αποτελείτο από τους

Δ.. Παπαγεωργοπούλου, Ε. Καλατζή, Ε. Κοτζαμπάση οι οποίες στη συνέχεια εντάχθηκαν στο προσωπικό του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας το 1984.

Σκοπός του Τμήματος είναι να καταρτίσει επιστημονικά παιδαγωγούς που θα αναλάβουν την αγωγή και φροντίδα παιδιών από τη γέννησή τους μέχρι τα έξι τους χρόνια, δηλαδή μέχρι την εισαγωγή τους στο Δημοτικό Σχολείο.

2. Διάγραμμα οργανωτικής και λειτουργικής διάρθρωσης του Τμήματος.

Τους όλα τα Τμήματα του ΤΕΙ, το διάγραμμα λειτουργικής διάρθρωσης του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής είναι το εξής:

3. Σύνθεση Εκπαιδευτικού Προσωπικού Τμήματος.

Οι διδάσκοντες στο Τμήμα είτε είναι μέλη του μόνιμου Εκπαιδευτικού Προσωπικού είτε είναι εξωτερικοί Επιστημονικοί και Εργαστηριακοί Συνεργάτες είτε ανήκουν σε άλλα Τμήματα του ΤΕΙ Αθήνας.

Σήμερα, το μόνιμο Ε.Π. του Τμήματος αποτελείται από έξι εκπαιδευτικούς:

* **Ένα Βρεφονηπιαγωγό:**

- **Ρουφίδου Ειρήνη,** Καθηγήτρια Εφαρμογών, Μεταπτυχιακό τους Επιστήμες Αγωγής

* **Τέσσερις Παιδαγωγούς:**

- **Ζακοπούλου Αγή,** Π.Θ. Αναπλ. Καθηγήτρια – Διδάκτορα Επιστημών Αγωγής, Ψυχοπαιδαγωγό
- **Παπαπροκοπίου Αναστασία,** Αναπλ. Καθηγήτρια – Διδάκτορα Επιστημών Αγωγής, Ψυχοπαιδαγωγό
- **Σιδηροπούλου Τρυφαίνη,** Επίκουρο Καθηγήτρια, Διδάκτορα Επιστημών Αγωγής,

- Ψυχοπαιδαγωγό
- **Τσαούλα Κωνσταντίνα**, Π.Θ. Καθηγήτρια Εφαρμογών, Πτυχιούχο Επιστημών Αγωγής, Ψυχοπαιδαγωγό
- * Ένα Ψυχολόγο:
- **Κάκουρο Ευθύμιο**, Καθηγητή, Διδάκτορα Ψυχολογίας

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ
<ul style="list-style-type: none"> • Ζέρβα Μαρία, Βρεφονηπιοκόμος

Εκτός από το μόνιμο Εκπαιδευτικό Προσωπικό, στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής διδάσκουν πολλοί αξιόλογοι επιστήμονες ως Επιστημονικοί ή Εργαστηριακοί Συνεργάτες.

4. Προϋποθέσεις εισαγωγής στο Τμήμα.

Οι φοιτητές εισάγονται με το σύστημα των Πανελλαδικών Εξετάσεων, μετά την αποφοίτησή τους από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αφού το Τμήμα ανήκει στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας.

Ο μέσος αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών ανά έτος είναι περίπου 750, δηλαδή **80 – 120** φοιτητές ανά τυπικό εξάμηνο σπουδών.

5. Προϋποθέσεις για τη λήψη πτυχίου από το Τμήμα.

Οι σπουδές διαρκούν οκτώ εξάμηνα. Τα επτά πρώτα εξάμηνα οι φοιτητές φοιτούν στο Τμήμα και παρακολουθούν μαθήματα θεωρητικά και εργαστηριακά. Στο όγδοο εξάμηνο ασκούνται στο επάγγελμα και εκπονούν πτυχιακή εργασία.

Για να καταστεί πτυχιούχος τους φοιτητής πρέπει:

1. Να έχουν παρέλθει οκτώ σπουδαστικά εξάμηνα από την ημέρα τους πρώτης εγγραφής του στο Τμήμα.
2. Να έχει εκπληρώσει με επιτυχία τους του τους υποχρεώσεις σε ότι αφορά τα μαθήματα, την άσκηση στο επάγγελμα και την πτυχιακή εργασία.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις φοίτησης στο Τμήμα διέπονται από τους διατάξεις του Π.Δ. 498/84 «Κανονισμός σπουδών στα ΤΕΙ», τους τροποποιήθηκαν με το Π.Δ. 189/89 και από τον Εσωτερικό Κανονισμό του ΤΕΙ Αθήνας (Απόφαση Ε5/2672, ΦΕΚ 326/8.4.1999).

6. Περιεχόμενο σπουδών.

Το πρόγραμμα σπουδών των επτά πρώτων εξαμήνων περιλαμβάνει σαράντα (40) μαθήματα. Από αυτά τα εννέα (9) είναι Μαθήματα Γενικής Υποδομής (ΜΓΥ), τα δεκατρία (13) είναι Μαθήματα Ειδικής Υποδομής (ΜΕΥ), τα δεκατέσσερα (14) είναι Μαθήματα Ειδικότητας (ΜΕ) και τα υπόλοιπα τέσσερα (4) είναι Μαθήματα Διοίκησης, Οικονομίας Νομοθεσίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών (ΔΟΝΑ). Τα μαθήματα είναι θεωρητικά, εργαστηριακά ή μικτά (θεωρητικά και εργαστηριακά) και είναι όλα υποχρεωτικά.

Οι φοιτητές καλούνται να παρακολουθήσουν 21 – 25 ώρες /εβδομάδα ανά τυπικό εξάμηνο. Η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική στα εργαστηριακά μαθήματα ή στο εργαστηριακό τμήμα μικτού μαθήματος.

Τα μαθήματα που επιθυμεί και δικαιούται να παρακολουθήσει τους φοιτητής δηλώνονται κατά τη διάρκεια των εγγραφών στην αρχή κάθε εξαμήνου.

Για την κατάρτιση του προγράμματος του ο κάθε φοιτητής λαμβάνει υποχρεωτικά πρόνοια ώστε:

- A) το σύνολο των εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας για τα μαθήματα που δηλώνει να μην υπερβαίνει τους 45 για τα τυπικά εξάμηνα σπουδών και τους 55 για τους επί πτυχίω φοιτητές.
- B) να μη δηλώνονται μαθήματα, τα προαπαιτούμενα των οποίων δεν έχει παρακολουθήσει με επιτυχία ο φοιτητής. Ο περιορισμός τους δεν ισχύει για τους επί πτυχίω φοιτητές.

7. Προαπαιτούμενα και εξαρτώμενα μαθήματα (ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)

- 1. Μουσικοκινητική Αγωγή Ι (ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Μουσικοκινητική Αγωγή ΙΙ (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ)**
2. Αγωγή Βρέφους ΙΙ (ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Αγωγή Μικρού Παιδιού Ι (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ - ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Αγωγή Μικρού Παιδιού ΙΙ (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ)
3. Παιδιατρική ΙΙ (ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Παιδιατρική ΙΙΙ (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ)
4. Αρχές Οργάνωσης Παιδαγωγικής Πράξης Ι (ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Αρχές Οργάνωσης Παιδαγωγικής Πράξης ΙΙ (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ - ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Αξιολόγηση Παιδαγωγικής Πράξης (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ)
5. Αναπτυξιακή Ψυχολογία ΙΙ (ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ) ⇒ Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία (ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΟ)

Τα θεωρητικά μαθήματα διδάσκονται με μορφή διαλέξεων και διαλογικής συζήτησης καθώς και με προβολή διαφανειών ή Video ή χρήση multimedia όπου αυτό είναι δυνατό. Ο βαθμός θεωρητικού μαθήματος ή θεωρητικού τμήματος μικτού μαθήματος είναι η συνισταμένη δύο βαθμών: του βαθμού της ενδιάμεσης αξιολόγησης¹ που διεξάγεται συνήθως περί τα μέσα κάθε σπουδαστικού εξαμήνου και του βαθμού που θα λάβει ο φοιτητής στις γραπτές τελικές εξετάσεις. Η ενδιάμεση αξιολόγηση είναι προαιρετική και στην περίπτωση που ο φοιτητής δεν επιθυμεί να συμμετάσχει σ' αυτήν, τότε ο βαθμός του είναι αυτός που θα λάβει στις τελικές εξετάσεις.

Τα εργαστηριακά μαθήματα αποσκοπούν κυρίως στην εφαρμογή γνώσεων και μεθόδων που αποκτήθηκαν από τα θεωρητικά μαθήματα και έχουν στόχο την εξάσκηση των φοιτητών σε πρακτικές που θα εφαρμόσουν στο μελλοντικό επάγγελμα. Η βαθμολογία στα εργαστηριακά μαθήματα είναι η συνισταμένη των βαθμών που θα λάβει ο κάθε φοιτητής κατά τη διάρκεια όλου του σπουδαστικού εξαμήνου σε εξετάσεις διαφόρων μορφών, (γραπτές, προφορικές, εργασίες, κλπ.).

Ο τελικός βαθμός των μικτών μαθημάτων είναι ο μέσος όρος του βαθμού που θα λάβει ο φοιτητής στο θεωρητικό και στο εργαστηριακό μέρος του μαθήματος.

8. Άσκηση στο Επάγγελμα.

Κατά τη διάρκεια του ογδόου εξαμήνου οι φοιτητές ασκούνται στο επάγγελμα όπως ορίζεται από τους Ν. 1404/83 και 1351/83, το Π.Δ. 174/85 και την απόφαση Ε5/6960/5.10.87 του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Άσκηση στο Επάγγελμα πραγματοποιείται εφ' όσον ο φοιτητής έχει παρακολουθήσει με επιτυχία τα 2/3 του συνόλου των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών του και όλα τα μαθήματα ειδικότητας.

Οι φοιτητές ασκούνται σε χώρους μελλοντικής επαγγελματικής απασχόλησής τους (Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, Παιδικούς Σταθμούς, Βρεφοκομεία κλπ). Ασκούνται υποχρεωτικά και σε χώρους όπου υπάρχουν βρέφη (τρεις από τους έξι μήνες) και σε χώρους όπου υπάρχουν νήπια (τρεις από τους έξι μήνες). Η άσκηση αποτελεί πραγματική "μύηση" στις συνθήκες εργασίας που θα αντιμετωπίσουν αργότερα, αφού είναι εξάωρη ημερησίως (όπως και το ωράριο των πτυχιούχων εργαζομένων στους αντίστοιχους χώρους) και οι ευθύνες όμοιες με αυτές των εργαζομένων.

¹ Η ενδιάμεση αξιολόγηση τα τελευταία χρόνια έχει καταργηθεί προσωρινά.

Η γενική εποπτεία της Άσκησης στο Επάγγελμα ασκείται από το Τμήμα μέσω της Επιτροπής Πρακτικής Άσκησης. Στους χώρους εργασίας ορίζεται υπεύθυνος απόφοιτος του Τμήματος ο οποίος επιβλέπει και αξιολογεί την επίδοση των ασκουμένων ενώ παράλληλα συνεργάζεται με το Τμήμα. Σε τακτά χρονικά διαστήματα οι φοιτητές και οι υπεύθυνοι των Παιδικών Σταθμών συγκεντρώνονται μαζί με την Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης για να αξιολογήσουν, να ρυθμίσουν και σχεδιάσουν από κοινού την Πρακτική Άσκηση των φοιτητών.

9. Σταδιοδρομία, προοπτική απασχόλησης αποφοίτων του Τμήματος.

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής ασχολούνται, λόγω της εξειδίκευσής τους και με βάση τα επαγγελματικά τους δικαιώματα (Π.Δ. 523/24.12.91, Τ. Α) είτε αυτοδύναμα είτε σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες:

- Ως υπεύθυνοι για τη μελέτη, οργάνωση και λειτουργία Βρεφικών και Παιδικών Σταθμών,
  - Ως προϊστάμενοι οργανικών μονάδων (Διευθύνσεων, Τμημάτων, Γραφείων) σε Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς των Οργάνων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
  - Ως παιδαγωγοί παιδιών ηλικίας 0 - 6 χρόνων,
  - Ως εκπαιδευτικό προσωπικό στη Δευτεροβάθμια ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, υπεύθυνοι για τη θεωρητική και πρακτική διδασκαλία μαθημάτων Προσχολικής Αγωγής,
  - Ως βοηθοί παιδαγωγών σε χώρους ειδικής προσχολικής αγωγής και ειδικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν δηλαδή δικαίωμα εργασιακής απασχόλησης είτε ως στελέχη σε Κέντρα Βρεφών και Νηπίων καθώς και σε Βρεφικούς και Παιδικούς Σταθμούς ιδιωτικού και δημόσιου τομέα είτε ως αυτοαπασχολούμενοι στα εξής αντικείμενα και δραστηριότητες:
    - ❖ Αγωγή και φροντίδα παιδιών από 0 - 6 χρόνων
    - ❖ Ίδρυση και λειτουργία Βρεφικού και Παιδικού Σταθμού
    - ❖ Εκπαίδευση παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας
    - ❖ Συμμετοχή σε ερευνητικές ομάδες σε θέματα της ειδικότητάς τους
    - ❖ Άσκηση κάθε άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας που έχει αντικείμενο σχετικό με την επιστημονική τους κατάρτιση.
- Οι εργαζόμενοι Βρεφονηπιοκόμοι εξελίσσονται σε όλο το φάσμα της διοικητικής ιεραρχίας της σχετικής με τους τομείς της ειδικότητάς τους σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

10. Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Το Τμήμα Προσχολικής Αγωγής θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική την συνεργασία του με Πανεπιστημιακά και Τεχνολογικά Ιδρύματα άλλων χωρών που έχουν τμήματα και προγράμματα σπουδών αντίστοιχα με το δικό του.

Από το 1997 πολλοί φοιτητές συμμετείχαν στο πρόγραμμα Socrates και φοίτησαν στο Escole Superio De Educacao που ανήκει στο Instituto Politecnico De Porto της Πορτογαλίας και στο JYDSK Pedagoge – Seminarium του Risskon της Δανίας. Αντίστοιχα έχουν φοιτήσει στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής αρκετοί φοιτητές από τα παραπάνω ιδρύματα.

Επίσης φοιτητές και απόφοιτοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα Leonardo Da Vinci και πραγματοποίησαν την πρακτική τους άσκηση στους Δημοτικούς Βρεφονηπιακούς σταθμούς της Pistoia (περιοχή Τοσκάνης) της Ιταλίας.

Για τα επόμενα έτη έχουν υπογραφεί συμβάσεις και με τα Ιδρύματα Universitat De Barcelona της Ισπανίας και την Σχολή Illyes Gyula του Πανεπιστημίου Pecs που βρίσκεται στην πόλη Szekszard της Ουγγαρίας.

Η φοιτητική κινητικότητα υποστηρίζεται από το διδακτικό προσωπικό του Τμήματός μας και αρκετοί καθηγητές έχουν επισκεφθεί, έχουν διδάξει ή συνεργάζονται με το εκπαιδευτικό προσωπικό των συγκεκριμένων ιδρυμάτων σε δίκτυα και άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα που προωθούνται κυρίως από το Institut pour le developpement des pontentialites de tous les enfants (Ινστιτούτο για την Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων όλων των Παιδιών). Το αντικείμενο της μελέτης είναι κυρίως τα προγράμματα σπουδών με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση στρατηγικών εποπτείας και υποστήριξης των εργαστηρίων και της πρακτικής άσκησης των φοιτητών.

11. Ερευνητικές δραστηριότητες του Τμήματος.

Το κύριο μέλημα του μόνιμου Ε.Π. αλλά και των εξωτερικών συνεργατών του Τμήματος κατά τη δεκαετία που πέρασε ήταν να ενισχύσει την εφαρμοσμένη έρευνα στους χώρους πρακτικής άσκησης και άσκησης στο επάγγελμα των φοιτητών, σε συνεργασία με τους εργαζόμενους αποφοίτους του και τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Βρεφονηπιαγωγών (ΠΑΣΥΒΝ - Σύνδεσμος αποφοίτων των Τμημάτων Προσχολικής Αγωγής των ΤΕΙ της χώρας).

Για το λόγο αυτό έχει ρίξει όλο το βάρος της προσπάθειάς του στην εφαρμογή νέων ψυχοπαιδαγωγικών γνώσεων και μεθόδων στον τομέα της διδακτικής στους χώρους αγωγής βρεφών και νηπίων. Η προσπάθεια αυτή φαίνεται από

- την ύπαρξη 1000 περίπου πρωτότυπων ερευνητικών πτυχιακών εργασιών που έχουν εκπονηθεί από φοιτητές με τη θεωρητική και πρακτική καθοδήγηση μελών του εκπαιδευτικού προσωπικού,
- τη συμμετοχή του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων σε συνέδρια και σεμινάρια,
- την οργάνωση ημερίδων όπως αυτή που είχε θέμα «Το Υπερκινητικό Παιδί και οι δυσκολίες του στη μάθηση και τη συμπεριφορά»
- συγγραφή επιστημονικών άρθρων και βιβλίων που σκοπό έχουν ακριβώς να μεταδώσουν τις νεοαποκτηθείσες, μέσω αυτών των ερευνών, γνώσεις στους ενδιαφερόμενους για θέματα αγωγής βρεφών και νηπίων.

Ειδικότερα:

A. Έγιναν δεκτές οι προτάσεις του Τμήματος και συμμετέχει, από τον Σεπτέμβριο του 1997, στα προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ που αφορούν την Άσκηση στο Επάγγελμα των φοιτητών και, σε συνεργασία με το ΤΕΙ Ηπείρου, τα Προγράμματα Σπουδών - Συγγράμματα.

B. Το Τμήμα μας σε συνεργασία με το I.E.D.E.P.E. συμμετείχε στα πλαίσια του προγράμματος Leonardo Da Vinci στο διακρατικό πιλοτικό ερευνητικό πρόγραμμα με θέμα **“Σύστημα συντεταγμένων για την πλαισίωση και την επιμόρφωση των παιδαγωγών της προσχολικής ηλικίας”**. Σύμφωνα με τους αξιολογητές η συμβολή του Τμήματος ήταν ιδιαίτερα σημαντική όχι μόνον για την Ελλάδα αλλά και για τις χώρες που μελετούν τρόπους και θεσμικές ρυθμίσεις συντονισμού παιδαγωγικών προγραμμάτων σε θεσμούς προσχολικής αγωγής.

Γ. Το τμήμα μας συμμετέχει επίσης, στο διακρατικό ερευνητικό πρόγραμμα **«Σχέδιο Πολλαπλασιαστικών Δράσεων και προώθηση του Οδηγού Μεθοδολογίας πλαισίωσης και υποστήριξης παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας»** που εποπτεύεται από το Leonardo Da Vinci.

Δ. Σε συνεργασία με το Ίδρυμα Bernard Van Leer Foundation και την Ε.Α.Δ.Α.Π. σχεδιάστηκε και άρχισε να εφαρμόζεται με την ενεργό συμμετοχή των φοιτητών το ερευνητικό πρόγραμμα «ΑΙΩΩΠΟΣ» που έχει σκοπό τη διερεύνηση νέων τεχνικών και εποπτικών μέσων καθώς και νέων στρατηγικών προσεγγίσεων διαπολιτισμικής αγωγής .

Ε. Στα πλαίσια των επιχορηγούμενων από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ερευνητικών προγραμμάτων διεξήχθη έρευνα με θέμα “**ευαισθητοποίηση παιδιών προσχολικής ηλικίας στον τομέα του γραπτού λόγου**”. Στην έρευνα συμμετείχαν μόνιμο και έκτακτο προσωπικό καθώς και επτά βρεφονηπιοκόμοι εργαζόμενες σε παιδικούς σταθμούς σε όλη την Ελλάδα.

Ζ. Μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού του Τμήματος ασχολούνται παράλληλα με ερευνητικό έργο στους παρακάτω τομείς:

- Παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητα
- Στερεότυπες αντιλήψεις για τον ρόλο του φύλου και η επίδρασή τους στην εκδήλωση διαταραχών συμπεριφοράς σε παιδιά
- Παιδιά με αναπτυξιακές δυσκολίες
- Παιδική παχυσαρκία
- Επιμόρφωση Συντονιστών Θεσμών Προσχολικής Αγωγής.
- Το σχέδιο των παιδιών Προσχολικής Ηλικίας
- Ένταξη παιδιών άλλων εθνοτήτων σε χώρους προσχολικής αγωγής.
- Σύνταξη Αγγλο-ελληνικού Λεξικού Όρων που απαντούν σε κείμενα ειδικότητας του γνωστικού πεδίου της Προσχολικής Αγωγής
- Χρήση Η/Υ στην διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας Ειδικότητας

Μέλη επίσης του μόνιμου και έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού του Τμήματος βρίσκονται στην φάση εκπόνησεως διδακτορικής διατριβής.

12. Δυνατότητες παροχής υπηρεσιών προς τρίτους από το Τμήμα.

Εκτός από την προσπάθεια συνεχούς επιμόρφωσης των αποφοίτων και όσων ενδιαφέρονται για την αγωγή παιδιών προσχολικής ηλικίας που, όπως ήδη αναφέρθηκε, γίνεται από το Τμήμα, υπάρχει δυνατότητα οργάνωσης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαίδευσης εκπαιδευτών και παρέμβασης στην οργάνωση των χώρων εργασίας.

13. Εργαστηριακοί και άλλοι εκπαιδευτικοί χώροι.

Τα μαθήματα διεξάγονται κυρίως στους χώρους του Τμήματος που στεγάζεται σε κτίριο του Κέντρου Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ». Εργαστηριακά μαθήματα γίνονται και σε χώρους μελλοντικής επαγγελματικής απασχόλησης των τελειοφοίτων, όπως: Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, Παιδικούς Σταθμούς, Βρεφοκομεία κ.λπ.

Οι εκπαιδευτικοί και εργαστηριακοί χώροι του Τμήματος είναι οι εξής:

- Αίθουσες θεωρητικής διδασκαλίας
- Εργαστήριο για τα μαθήματα :
- Αγωγή Βρέφους I και II
- Αγωγή Μικρού Παιδιού I και II
- Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα I και II
- Εργαστήριο Παιδαγωγικών Εφαρμογών.
- Εργαστήριο Θεατρικού Παιχνιδιού.
- Εργαστήριο Κουκλοθεάτρου.
- Αίθουσα Μουσικής και Μουσικοκινητικής Αγωγής.
- Εργαστήριο Ηλεκτρονικών Υπολογιστών

Β. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ**ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΙΣΧΥΕΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2011-2012**

ΕΞΑΜΗΝΟ : Α΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	1111	Βασικές Αρχές Ψυχολογίας	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
2.	1211/1221	Αγωγή Βρέφους Ι	ΜΕΥ	Υ	3	2	5	175	7
3.	1311	Παιδιατρική Ι	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
4.	1411/1421	Παιδική Λογοτεχνία	ΜΕΥ	Υ	3	1	4	125	5
5.	1511/1521	Μουσικοκινητική Αγωγή Ι	ΜΕΥ	Υ	2	3	5	150	6
6.	1611	Εισαγωγή στις Παιδαγωγικές Επιστήμες	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
	Σύνολο				17	6	23	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Β΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	2111	Πρώιμες Αλληλεπιδράσεις	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
2.	2211/2221	Αγωγή Βρέφους ΙΙ	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
3.	2311	Παιδιατρική ΙΙ	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
4.	2411/2421	Μουσικοκινητική Αγωγή ΙΙ	ΜΕΥ	Υ	2	3	5	150	6
5.	2511/2521	Το Παιχνίδι στην Προσχολική Ηλικία	ΜΕ	Υ	3	1	4	125	5
6.	2611/2621	Πληροφορική στην Προσχολική Αγωγή	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	100	4
	Σύνολο				16	10	26	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Γ´									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	3111	Αναπτυξιακή Ψυχολογία Ι	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
2.	3211/3221	Αγωγή Μικρού Παιδιού Ι	ΜΕ	Υ	3	3	6	175	7
3.	3311/3321	Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης Ι	ΜΕ	Υ	3	3	6	175	7
4.	3411	Παιδιατρική ΙΙΙ	ΜΓΥ	Υ	3		3	100	4
5.	3511/3521	Συστηματική Παρατήρηση Βρεφών και Νηπίων	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	100	4
6.	3611/3621	Θεατρικό Παιχνίδι	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	100	4
	Σύνολο				16	10	26	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Δ´									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	4111	Αναπτυξιακή Ψυχολογία ΙΙ	ΜΕ	Υ	3		3	100	4
2.	4211/4221	Αγωγή Μικρού Παιδιού ΙΙ	ΜΕ	Υ	2	3	5	150	6
3.	4311/4321	Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης ΙΙ	ΜΕ	Υ	3	3	6	175	7
4.	4411/4421	Πρώτες Βοήθειες	ΜΓΥ	Υ	3	2	5	125	5
5.	4511	Ειδική Αγωγή	ΜΕ	Υ	3		3	100	4
6α.	4612/4622	Κουκλοθέατρο	ΜΕ	ΕΥ	2	2	4	100	4
6β.	4711/4722	Μουσικακή Αγωγή	ΜΕ	ΕΥ	2	2	4	100	4
	Σύνολο				16	10	26	<u>750</u>	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Ε΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	5111	Συναισθηματική Ανάπτυξη	ΜΓΥ	Υ	3		3	125	5
2.	5211/5221	Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή Ι	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
3.	5311/5321	Ξένη Γλώσσα – Ορολογία	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	150	6
4.	5411	Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	100	4
5	5511/5521	Αισθητική Αγωγή στην Προσχολική Ηλικία	ΜΕ	Υ	2	2	4	100	4
6α.	5612	Οικογένεια και Προσχολικοί Θεσμοί	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	100	4
6β.	5712	Μαθηματικές Έννοιες και Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Αγωγή	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	100	4
	Σύνολο				16	8	24	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : ΣΤ΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	6111	Κοινωνική Ψυχολογία	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	150	6
2.	6211/6221	Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα Ι	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
3.	6311/6321	Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή ΙΙ	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
4.	6411/6421	Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	125	5
5α.	6512	Διαπολιτισμική Αγωγή	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	125	5
5β.	6612	Επιδημιολογία – Υγιεινή	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	125	5
	Σύνολο				14	10	24	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Ζ΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1.	7111	Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία	ΜΕΥ	Υ	3		3	150	6
2.	7211/7221	Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα ΙΙ	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
3.	7311/7321	Αξιολόγηση της Παιδαγωγικής Πράξης	ΜΕ	Υ	3	4	7	175	7
4.	7411	Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	125	5
5α.	7512	Περιβαλλοντική Αγωγή	ΔΟΝΑ	ΕΥ	3		3	125	5
5β.	7612	Θέματα Ένταξης, Καθημερινότητας και Μετάβασης στον ΒΝΣ	ΔΟΝΑ	ΕΥ	3		3	125	5
	Σύνολο				15	8	23	750	30

ΕΞΑΜΗΝΟ : Η΄									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΔΜ
1	8101	Πρακτική Άσκηση στο Επάγγελμα						250	10
2	8201	Πτυχιακή Εργασία						500	20
	Σύνολο							750	30

Κωδικοί:

Ο πρώτος αριθμός δείχνει το εξάμηνο.

Ο δεύτερος τον αύξοντα αριθμό.

Ο τρίτος αν είναι εργαστήριο ή θεωρία.

Ο τέταρτος αν είναι Υ ή Ε/Υ.

Υποσημείωση:

Γενικό Σύνολο Ωρών Προγράμματος Σπουδών: 172 ή 100% του συνόλου.

Σύνολο Ωρών Θεωρίας: 110 ή 64% του συνόλου.

Σύνολο Ωρών Εργαστηρίων: 62 ή 36% του συνόλου.

**Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΑΝΗΚΟΥΝ**

Μαθήματα Γενικής Υποδομής (ΜΓΥ)

1	Βασικές Αρχές Ψυχολογίας
2	Παιδιατρική Ι
3	Εισαγωγή στις Παιδαγωγικές Επιστήμες
4	Πρώιμες Αλληλεπιδράσεις
5	Παιδιατρική ΙΙ
6	Αναπτυξιακή Ψυχολογία Ι
7	Παιδιατρική ΙΙΙ
8	Πρώτες Βοήθειες
9	Συναισθηματική Ανάπτυξη

**Μαθήματα Διοίκησης, Οικονομίας, Νομοθεσίας και
Ανθρωπιστικών Σπουδών (ΔΟΝΑ)**

1	Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
2	Κοινωνική Ψυχολογία
3	Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών
4	Περιβαλλοντική Αγωγή
5	Θέματα Ένταξης, Καθημερινότητας και Μετάβασης στον ΒΝΣ

Μαθήματα Ειδικής Υποδομής (ΜΕΥ)

1	Αγωγή Βρέφους Ι
2	Παιδική Λογοτεχνία
3	Μουσικοκινητική Αγωγή Ι
4	Μουσικοκινητική Αγωγή ΙΙ
5	Πληροφορική στην Προσχολική Αγωγή
6	Συστηματική Παρατήρηση Βρεφών και Νηπίων
7	Θεατρικό Παιχνίδι
8	Ξένη Γλώσσα - Ορολογία
9	Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής
10	Κουκλοθέατρο
11	Οικογένεια και Προσχολικοί Θεσμοί
12	Μαθηματικές Έννοιες και Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Αγωγή
13	Διαπολιτισμική Αγωγή
14	Επιδημιολογία – Υγιεινή
15	Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία

Μαθήματα Ειδικότητας (ΜΕ)

1	Αγωγή Βρέφους ΙΙ
2	Το Παιχνίδι στην Προσχολική Ηλικία
3	Αγωγή Μικρού Παιδιού Ι
4	Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης Ι
5	Αναπτυξιακή Ψυχολογία ΙΙ
6	Αγωγή Μικρού Παιδιού ΙΙ
7	Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης ΙΙ
8	Ειδική Αγωγή
9	Αισθητική Αγωγή στην Προσχολική Ηλικία
10	Μουσειακή Αγωγή
11	Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή Ι
12	Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα Ι
13	Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή ΙΙ
14	Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα ΙΙ
15	Αξιολόγηση της Παιδαγωγικής Πράξης

Υποσημείωση:

Γενικό Σύνολο Μαθημάτων ΜΓΥ + ΔΟΝΑ: $9 + 5 = 14$ ή 31,8% του συνόλου.

Γενικό Σύνολο Μαθημάτων ΜΕΥ + ΜΕ: $15 + 15 = 30$ ή 68,2% του συνόλου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΞΑΜΗΝΟ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

Βασικές Αρχές Ψυχολογίας
Αγωγή Βρέφους Ι
Παιδιατρική Ι
Παιδική Λογοτεχνία
Μουσικοκινητική Αγωγή Ι
Εισαγωγή στις Παιδαγωγικές Επιστήμες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να έρθουν οι φοιτητές σε μια πρώτη επαφή με τη σύγχρονη ψυχολογική σκέψη και να κατανοήσουν: α) τα βασικά ερωτήματα τα οποία απασχολούν την επιστήμη της ψυχολογίας σήμερα, β) τις βασικές αρχές και μεθόδους της ψυχολογίας, γ) τις βασικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας και δ) τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Το αντικείμενο και η ιστορία της Ψυχολογίας,
- Η μεθοδολογία και οι τεχνικές έρευνας στην επιστήμη της ψυχολογίας
- Βιολογικές βάσεις της συμπεριφοράς
- Τομείς της εφαρμοσμένης Ψυχολογίας.
- Η επίδραση της Ψυχολογίας στις Επιστήμες της Αγωγής.
- Οι κυριότερες θεωρητικές κατευθύνσεις στην Ψυχολογία.
- Η επίδραση της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- Παράγοντες που επηρεάζουν τη νοητική ανάπτυξη.
- Παράγοντες που σχετίζονται με την ανάπτυξη της προσωπικότητας.
- Η συμβολή της μάθησης στη διαμόρφωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς
- Η επίδραση βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στη μάθηση
- Στοιχεία γενικής Ψυχολογίας (μνήμη, προσοχή, συναισθήματα, κλπ.).

- Η αισθητηριακή αντίληψη του εξωτερικού κόσμου
- Κίνητρα και συμπεριφορά

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:

- Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :
- Να κατανοούν βασικές έννοιες και όρους της επιστήμης της ψυχολογίας.
- Να γνωρίζουν ποιο είναι το αντικείμενο της ψυχολογίας και ποιοι είναι οι βασικοί τομείς εφαρμογών της επιστήμης.
- Να κατανοούν τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά.
- Να γνωρίζουν τις κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ελληνική :

1. Atkinson, R., Atkinson, C., Smith, E., Bem, J., Nolen – Hoeksema, S. (2004). Εισαγωγή στη Ψυχολογία του Hilgard. (Μετ. Σόλμαν, Μ.). Εκδόσεις Παπαζήση
2. Cassels, A. & Green, P. (1996) *Αντίληψη* (επιμ. Κωσταρίδου - Ευκλείδη, Α.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
3. Cassels, A. (1994) *Μνήμη και λήθη* , (επιμ. Κωσταρίδου - Ευκλείδη, Α.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
4. Hayes, N. (1998) *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, τομ. Α'* (Επιμ. Κωσταρίδου – Ευκλείδη, Α.) Ελληνικά Γράμματα.
5. MacRae, S. (1994). *Μοντέλα και μέθοδοι για τις επιστήμες της συμπεριφοράς* (επιμ. Θ. Βελή) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
6. Pervin, L., & John, O. (1999) *Θεωρίες Προσωπικότητας* (μετ. Αλεξανδροπούλου, Α., & Δασκαλοπούλου, Ε.), Αθήνα, Τυπωθήτω
7. Thomson, R.. (x.x) *Η ιστορία της ψυχολογίας*, μετ. Αποστολόπουλος, Δ., Αθήνα: Κάλβος
8. Κολιάδης, Ε. (1996) *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, τομ. Α, Β, Γ , Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
9. Κωσταρίδου – Ευκλείδη (1997) *Ψυχολογία κινήτρων* , Ελληνικά Γράμματα
10. Πασχάλη, Α. (χ.χ) *Εισαγωγή στην επιστήμη της ψυχολογίας*, Αθήνα: Παπαζήση
11. Πόρποδα, Κ. (1992) *Γνωστική ψυχολογία* , τομ. Α'. *Η διαδικασία της μάθησης* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Ξενόγλωσση :

1. Atkinson, R. & Hilgard (2002). *Introduction to Psychology*, 14th Edition , New York: Wadsworth Publishing

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΓΩΓΗ ΒΡΕΦΟΥΣ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1211-1221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να συνειδητοποιήσουν οι φοιτητές την ουσία του επαγγέλματος και να αποκτήσουν τις πρώτες γνώσεις γύρω από τις ανάγκες των βρεφών και την ψυχοπαιδαγωγική σημασία τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Η οικογένεια, η κοινωνία και το παιδί.
- Η θέση του βρέφους διαχρονικά στην οικογένεια και την κοινωνία
- Έμβryo και νεογνό: ευρήματα ερευνών και η επιρροή τους στην ψυχοπαιδαγωγική του βρέφους.
- Σχέση μητέρας-νεογνού: Η ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση του αρχικού δεσμού.
- Βρέφος και βρεφική ηλικία: Η κρισιμότητα και η σημαντικότητα της βρεφικής ηλικίας.
- Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά τους βρέφους (0-12 μηνών).
- Η ψυχοπαιδαγωγική ενασχόληση με το βρέφος (0-12 μηνών).
- Η σημασία της σωστής φροντίδας στη σωματική και ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη του παιδιού και ειδικότερα για τα βρέφη.
- Οι βασικές ανάγκες των βρεφών (0-12 μηνών). Αρχές κάλυψης των βασικών αναγκών.
- Η κάλυψη των βασικών αναγκών των βρεφών παράγοντας επιβίωσης και αγωγής.
- Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση του κλάματος, της πρόταξης των χεριών, του ύπνου, της προετοιμασία του ύπνου και του περίπατου των βρεφών (0-12 μηνών)
- Επίδραση οικογενειακού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη των βρεφών.
- Ο ρόλος του παιδαγωγού βρεφών και νηπίων - χαρακτηριστικά.
- Βρέφος και Αγωγή. Επικοινωνία με το βρέφος.
- Στόχοι στην αγωγή των βρεφών.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει

- Γνωριμία με τον επαγγελματικό χώρο και το αντικείμενο εργασίας.
- Επισκέψεις σε χώρους αγωγής βρεφών και νηπίων αλλά και σε άλλους χώρους όπου συχνάζουν μικρά παιδιά. Παρουσίαση ταινιών και βιντεοσκοπήσεων. Κριτική παρουσίαση, συζήτηση.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν τις βασικές ανάγκες των βρεφών,
- Να γνωρίζουν τις ικανότητες των βρεφών
- Να αναζητούν και να παρουσιάζουν βιβλιογραφία που αφορά στην αγωγή και φροντίδα των βρεφών και των μικρών παιδιών.
- Να έχουν μια κριτική στάση σε θέματα σχετικά με τη φροντίδα και την αγωγή των βρεφών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Δ., (1998), *Πρόγραμμα καθημερινών δραστηριοτήτων βρεφικής ηλικίας*, Εκδόσεις ART of TEXT, Θεσ/νίκη.
2. HERBINET & BUSNEL, (1984), *Η χαρραγή των αισθήσεων*, Αθήνα, Ράππας.
3. ΚΡΕΣΛΕΡ, Λ., (2000), *Η σύγχρονη ψυχοσωματική του βρέφους και του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.
4. MORRIS, D., (1996), *Ο θαυμαστός κόσμος του βρέφους*, Αθήνα, Καστανιώτης.
5. SIMMONET, D. (1992), *Αχ! Αυτά τα μωρά πόσα ξέρουν*, Αθήνα, Θυμάρι.

Ξενογλώσση :

1. DELAISI DE PARSEVAL, G. et LALLEMAND, S., (2001), *L'art d'accommoder les bébés*, Paris, Odile Jacob.
2. GOLSE, B., (2006), *L'être bébé*, Paris, PUF.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1311
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στόχος της διδασκαλίας της παιδιατρικής είναι να προσφέρει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας. Έτσι με την επιστημονική παιδεία που θα στηρίζεται στην έρευνα και τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα θα είναι σε θέση, να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς. Επίσης η υψηλού ιατρικού επιπέδου κατάρτιση και γνώση των τελευταίων επιτευγμάτων της επιστήμης αλλά και ο ορθολογικός και επιστημονικός τρόπος σκέψης που διδάσκεται του δίνουν τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Τέλος δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη του ερευνητικού πνεύματος και στην εξοικειώσει με την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, με θεωρητική ενημέρωση αλλά κυρίως με την εκπόνηση υψηλού επιπέδου πτυχιικών εργασιών, πάντα με ερευνητικό περιεχόμενο. Οι πτυχιικές εργασίες ανακοινώνονται και δημοσιεύονται στα πλέον αναγνωρισμένα διεθνή και ελληνικά συνέδρια και περιοδικά. Ενθαρρύνεται επίσης η παρακολούθηση ιατρικών συνεδρίων (με καθοδήγηση) καθώς και η επίσκεψη σε πινακοθήκες (ξενάγηση στην εθνική πινακοθήκη), αρχαιολογικούς χώρους (ξεναγήσεις στην ακαδημία Πλάτωνα) καθώς και σε άλλους χώρους πνεύματος και τέχνης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Η παιδιατρική, ένα από τα 4 βασικά μαθήματα των ανθρωπιστικών επιστημών, αφορά το 1/3 του πληθυσμού του κόσμου που είναι τα παιδιά.. Η Βρεφονηπιοκομία έχει σαν αποκλειστικό αντικείμενο εργασίας της το παιδί. Οι δύο παραπάνω φράσεις, δημιουργούν συμπερασμό λογικής προφάνειας για την αξία της παιδιατρικής στη Βρεφονηπιοκομία. (Παιδαγωγική προσχολικής ηλικίας).

Στο μάθημα της ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ Ι διδάσκονται:

- 1- Υπογεννητικότητα. Το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας. Παγκόσμια ανασκόπηση. Απαραίτητες γνώσεις για όσους ασχολούνται με το παιδί
- 2- Μέθοδοι υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υιοθεσία, οικογενειακός προγραμματισμός.
- 3- Προγεννητική περίοδος. Στοιχεία εμβρυολογίας. Υπερηχογράφημα εμβρύου. Παρακολούθηση της φυσιολογικής ανάπτυξης του εμβρύου με υπερηχογράφημα ρουτίνας εγκύου. Παρακολούθηση παθολογικών ευρημάτων εμβρύου. Βεβαρημένη κληρονομικότητα, Αμνιοπαρακέντηση, Καρυότυπος, άλλα διαγνωστικά τεστ, απόφαση για διακοπή κύησης.
- 4- Παράγοντες που βλάπτουν την έγκυο και το νεογνό. Πλακούντας Αμνιακό υγρό. Κύηση υψηλού κινδύνου, περίοδοι, θνησιμότητα (περιγεννητική, νεογνική), ορισμοί.

- 5- Περιγεννητική περίοδος, προσαρμογή στην εξωμήτρια ζωή. Τα συχνότερα προβλήματα και η αντιμετώπιση τους. Αξιολόγηση κατά Apgar.
- 6- Το φυσιολογικό νεογνό. Σωματομετρικά στοιχεία, νεογνικά αντανακλαστικά, απαραίτητες γνώσεις για την υγιεινή του νεογνού. Κακώσεις και άλλα παθολογικά ευρήματα κατά την επισκόπηση.
- 7- Τα πρόωρα νεογνά και τα προβλήματα τους (άμεσα και αργότερα). Το πρόωρο βρέφος-νήπιο στο βρεφονηπιακό σταθμό.
- 8- Λιποβαρή νεογνά, Υπερώριμα νεογνά, Νεογνά διαβητικής μητέρας, Πολύδυμη κύηση.
- 9- Νεογνικός ίκτερος. Συγγενείς και επίκτητες λοιμώξεις του νεογνού.
- 10- Συγγενείς διαμαρτίες περί την διάπλαση. Ανωμαλίες από τα συστήματα.
- 11- Γενετική. Φυσιολογική κληρονομικότητα, Τα κληρονομικά νοσήματα και οι διάφοροι τρόποι μεταβίβασής τους.
- 12- Διατροφή. Η σημασία και η αξία του μητρικού θηλασμού, Τεχνητή διατροφή, Μικτή διατροφή, ενδείξεις αντενδείξεις.
- 13- Διατροφή βρέφους, νηπίου και μεγαλύτερου παιδιού. Η θρεπτική και θερμιδική αξία της διατροφής, υγιεινή διατροφή, Εισρόφηση, κίνδυνοι (θάνατος) στον βρεφονηπιακό σταθμό, ημερήσιο διαιτολόγιο βρεφονηπιακών σταθμών, διατροφή και υπερλιπιδαιμία.
- 14- Αύξηση (εκατοστιαίες θέσεις). Διάπλαση των διαφόρων συστημάτων. Εξέλιξη, φυσιολογική, παθολογικά προβλήματα (Νευρολογική εξέλιξη, πνευματική, αισθητηριακή εξέλιξη).

Τέλος, κεφάλαια όπως, σχολή γονέων, οικογενειακός προγραμματισμός, πρόληψη, υγιεινή διατροφή, αθλητισμός και παιδί, παιδεία και γνώση, η νευρολογική, ψυχολογική, πνευματική εξέλιξη και τα διάφορα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν, ο σεξουαλικός και επαγγελματικός προσανατολισμός, η επαφή με την τέχνη καθώς και οι εξωσχολικές δραστηριότητες αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους του μαθήματος.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς
- να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- να κατέχει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- 1- Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM., Nelson. Παιδιατρική, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 2- Κωνσταντόπουλος Α., Πρακτική Παιδιατρική, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2006-7
- 3- Κώσταλος Α., Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 1996.
- 4- Στεργιοπουλος Κ., Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2000.
- 5- Αντωνιάδης Σ., Παιδιατρική 3^η έκδοση, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2005.
- 6- Αντωνιάδης Σ., Παιδιατρική Καρδιολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη Αθήνα 2005-6
- 7- Αντωνιάδης Σ., Στοιχεία Νεογνολογίας, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 8- Ιατράκης Γ., Βιβλίο Μαιευτικής, Εκδόσεις Δεσμός, Αθήνα 2004
- 9- 9-Περιοδικό Παιδιατρική
- 10- 10-Δελτίο Α' Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 11- Νέα Παιδιατρικά Χρονικά.

Ξενόγλωσση :

1. Nelson WE., Textbook of Pediatrics, W.B.SaundersCo.Philadelphia2000

2. Pediatric Clinics of North America
3. Pediatrics
4. Archives of diseases in Childhood.
5. Pediatric research.
6. Cardiology in the young.
7. Acta paediatrica
8. Heart (έχει ειδικά παιδιατρικά κεφάλαια)
9. The Lancet (από τα πιο παλιά γενικά περιοδικά)

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1411 - 1421
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 1)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	A'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι

- Να έρθουν οι φοιτητές σε επαφή με κείμενα Παιδικής Λογοτεχνίας και να εξοικειωθούν με αυτά
Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της έγκαιρης και σωστής προσφοράς του βιβλίου στο μικρό παιδί.
- Να γνωρίσουν βιβλία και λογοτεχνικά κείμενα για παιδιά 0-6 χρόνων καθώς και τα κριτήρια επιλογής βιβλίων για παιδιά.
- Να γνωρίσουν τις παιδαγωγικές μεθόδους προσφοράς και εκμετάλλευσης στους χώρους αγωγής των διαφόρων κατηγοριών παιδικών βιβλίων, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του κάθε παιδιού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Δυνατότητες κατανόησης του λόγου κατά την εμβρυϊκή ηλικία.
Δυνατότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου κατά τη βρεφική ηλικία.
2. Λεκτικές ανταλλαγές βρέφους-ενήλικα.
Τα Νανουρίσματα. Τα ταχταρίσματα. Παραδοσιακά παιχνίδια για βρέφη.
3. Το βιβλίο για παιδιά 6 - 18 μηνών.
Το βιβλίο για παιδιά 18 - 24 μηνών.
Το βιβλίο για παιδιά 2 ½ - 3 ½ χρόνων.
4. Χαρακτηριστικά, κριτήρια επιλογής. Επαφή με το βιβλίο και χρήση του από τον παιδαγωγό σε κάθε ηλικία.
5. Κατηγορίες βιβλίων για παιδιά 3-6 χρόνων.
6. Παιδαγωγική προσφορά της κάθε κατηγορίας.
7. Κριτήρια επιλογής. Το περιεχόμενο. Ο λόγος. Η εικόνα.
8. Διδακτική της κάθε κατηγορίας.
9. Βιβλία που μας φέρνουν σε επαφή με τη Φύση, την Τέχνη, τον Πολιτισμό, τις Επιστήμες (Φυσική, Χημεία, Οικολογία, Αστρονομία κλπ).
10. Βιβλία Σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Διδακτική τους
11. Μυθολογία. Μύθοι Αισώπου. Μεταφρασμένοι Αρχαίοι Έλληνες Συγγραφείς. Ο Πόλεμος και η Ειρήνη.
12. Ειδική διδακτική της κάθε κατηγορίας βιβλίων γνώσης.
13. Δανειστική Βιβλιοθήκη.

14. Γνωριμία με κείμενα ελληνικής και ξένης λογοτεχνία που έχουν σαν θέμα τους το παιδί:
Λογοτεχνική και ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει
Γνωριμία με βιβλία για μικρά και μεγαλύτερα παιδιά καθώς και με τους συγγραφείς τους.
Επαφή με την ποίηση για μικρά παιδιά.
Παιχνίδια με το λόγο για παιδιά προσχολικής ηλικίας
Εφαρμογή μεθόδων γνωριμίας του βιβλίου από τα παιδιά.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος αναμένεται οι φοιτητές :

- Να έχουν εξοικειωθεί με το λογοτεχνικό βιβλίο και να έχει δημιουργηθεί επιθυμία επαφής με αυτόν τον τομέα της Λογοτεχνίας.
- Να έχουν έρθει σε επαφή με όλα τα είδη παιδικού βιβλίου για παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Να έχουν διαβάσει τουλάχιστον 3 παιδικά βιβλία
- Να έχουν γνωρίσει ποιήματα για μικρά παιδιά
- Να ξέρουν τους βασικότερους έλληνες συγγραφείς παιδικών βιβλίων
- Να ξέρουν πώς θα χρησιμοποιήσουν το παιδικό βιβλίο μέσα στην τάξη βρεφών και μικρών παιδιών
- Να ξέρουν την ύπαρξη και τη δυνατότητα λειτουργίας της Προσχολικής Δανειστικής Βιβλιοθήκης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΛΟΣ, Βασίλης, ΛΙΑΠΗΣ Κώστας (Επιμέλεια), *Λαϊκό Παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, 1995
2. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, Βενετία, ΧΟΝΤΟΛΙΔΟΥ, Ελένη (επιμέλεια), *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, Τυπωθύτω, 1999
3. ANDERSON, R.,- και άλλοι, (1994), *Πώς να δημιουργήσουμε ένα έθνος από αναγνώστες*, Gutenberg, 1994.
4. ΔΕΛΩΝΗΣ, Α., *Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο*, εκδ. του συγγραφέα, τηλ. 77 86 828.
5. ΚΙΤΣΑΡΑΣ, Γ., *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρωτοσχολική ηλικία*, Παπαζήσης.
6. ΠΟΣΛΑΝΙΕΚ, Κ., *Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα*, Καστανιώτης.
7. ΡΟΝΤΑΡΙ, Τζ., (2001), *Η Γραμματική της Φαντασίας*, Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση :

1. BOUCHARD, M .N ., *Apprendre à lire comme on apprend à parler*, Paris, Hachette Education, 1991
2. CYRULNIC, B., *Les nourritures affectives*, Paris, Odile Jacob Poche, 2000
3. GILABERT, H., *Apprendre à lire en maternelle*, Paris, ESF, 1992
4. MARTIN, A., *L'oral en maternelle*, Paris, Nathan Pédagogie, 2003
5. MAZOYER, B., *L'imagerie cérébrale fonctionnelle*, Paris, PUF, Que Sais-Je? No 3628, 2001
6. PENNAC, D., *Chagrin d'école*, Paris, Gallimard, 2007
7. PENNAC, D., *Comme un roman*, Paris, Folio, no 2724

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΟΥΣΙΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1511 - 1521
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος της «Μουσικοκινητικής Αγωγής» που διδάσκεται σε δύο συνεχή εξάμηνα, είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές τις γνώσεις και τις δυνατότητες ώστε:

- Να είναι σε θέση να παίξουν ένα απλό μουσικό όργανο (φλογέρα).
- Να απελευθερώσουν την κίνηση και τη σωματική έκφρασή τους με τη βοήθεια του χορού, του ρυθμού και της μουσικής.
- Να δημιουργήσουν με βάση τη μουσική και την κίνηση και να χρησιμοποιήσουν τις παιδαγωγικές εφαρμογές αυτού του τομέα για την ψυχοσωματική εξέλιξη των παιδιών.
- Να αποκτήσουν μουσική και κινησιολογική παιδεία ώστε να είναι σε θέση να τη μεταδώσουν σε μικρά παιδιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

A. Μουσική.

1. Τι είναι ρυθμός-ρυθμική. Πρωταρχικοί ρυθμοί του ανθρώπου (χτύποι καρδιάς, αναπνοή, βήμα). Ρυθμός στο Σύμπαν.
2. Ύψος, διάρκεια, ένταση και χροιά του ήχου.
3. Πεντάγραμμα (ονόματα φθογγόσημων, κλειδί του ΣΟΛ, μέτρα, διαστολές)
4. Διάρκεια (ολόκληρο, τέταρτο, όγδοο, δέκατο έκτο κλπ). Παύσεις. Παρεστιγμένα.
5. Συντομίες γραφής (επαναλήψεις κλπ). Τονισμός.
6. Απλά μέτρα 2/4, 3/4, 4/4. Μουσική και ρυθμική ανάγνωση.
7. 7 Φλογέρα (soprano): μικρά κομμάτια ή απλές ασκήσεις εφαρμογής της θεωρίας με σκοπό την κατάκτηση της τεχνικής της φλογέρας.

B. Κινητική αγωγή.

8. Γενικά περί μουσικοκινητικής αγωγής.
9. Σκοπός και αξία της ειδικά για την προσχολική ηλικία.
10. Στοιχεία, κεφάλαια και χαρακτηριστικά ρυθμού. - Διαφορά μέτρου και ρυθμού.
11. Οι τρεις αξίες (ήμισυ, τέταρτο, όγδοο), και GALOP (παρεστιγμένο όγδοο και δέκατο έκτο).
12. Ρυθμικά μοτίβα, οικογένειες δύο και τρία.
13. Κεφάλαια ρυθμικής (χώρος, χρόνος, δύναμη, φόρμα).
14. Εισαγωγή στην θεωρία της κίνησης και σε βασικές έννοιες όπως: εικόνα σώματος, συμμετρία – αντιθέσεις, ταλάντωση-fort da.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει:

- Κινητική εμπέδωση των κεφαλαίων και εργασίες των σπουδαστών στα θέματα της ύλης, με σκοπό την εξοικείωση με δεξιότητες οργάνωσης και διδασκαλίας του μαθήματος μουσικοκινητικής αγωγής.
- Σχέση της κίνησης με το ρυθμό και την μελωδία. Ακρίβεια ρυθμού και κίνησης. Παύσεις. Αναπνοές. Ένταση-χαλάρωμα. Χορευτικές ασκήσεις με σκοπό την μυϊκή κυριαρχία και την βελτίωση της μουσικότητας και της πλαστικότητας του σώματος.
- Ομάδες στο χώρο. Σχήματα στο χώρο (σημεία, γραμμές, επιφάνειες, όγκοι).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να παίζουν στη φλογέρα απλά τραγουδάκια για μικρά παιδιά.
- Να δημιουργήσουν με βάση τη μουσική και την κίνηση και να χρησιμοποιήσουν παιδαγωγικές εφαρμογές μουσικοκινητικής αγωγής με παιδιά προσχολικής ηλικίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Μ., (1992), *Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους*, Αθήνα, Νεφέλη
- ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ, Β., (1995), *Η μουσική πάει στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα, Οδυσσέας
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ – ΛΙΑΤΣΟΥ, Π., (2003), *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα*, Αθήνα, Orpheus
- ΚΑΨΑΣΚΗ, Α., (1995), *Τα πρώτα μου τραγούδια*, Αθήνα, Καψάσκη
- ΚΕΦΑΛΟΥ – ΧΟΡΣ, Ε., (2001), *Το χρονικό της ρυθμικής. Σύστημα και μέθοδος διδασκαλίας*, Αθήνα, Νικολαΐδης
- ΚΟΠΛΑΝΤ, Α., (1980), *Μουσική και φαντασία*, Αθήνα, Νεφέλη
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, (1993), *Ρυθμός – Ρυθμική: στοιχεία – χαρακτηριστικά – κεφάλαια*, Αθήνα, Νάκας
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1994), *Κύκλοι, γραμμές, ζευγάρια*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1997), *Σαν κίνηση, σαν τραγούδι, σαν παιχνίδι*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1999) *Ιδέες, φαντασία, κίνηση*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1999), *Τραγουδώ και γυμνάζομαι*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (2006), *Μουσικά, Ρυθμικά και κινητικά παιχνίδια*, Αθήνα, Διάπλαση
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (2007), *Μικρές ιστορίες με ήχους και κίνηση*, Αθήνα, Διάπλαση
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ, Γ., (1994), *Μουσικά παιχνίδια*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ, Γ., (1997), *Παίζοντας με τη μουσική*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ΤΣΑΦΤΑΡΙΔΗΣ, Ν., (1996), *Αυτοσχέδια μουσικά όργανα*, Αθήνα, Orpheus
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Α., (1996), *Μουσικοπαιδαγωγικά*, Αθήνα, Νάκας
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Α., (2001), *Μουσικά παιχνίδια στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία*, Αθήνα, Ατραπός

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	1611
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές την Παιδαγωγική σαν Επιστήμη, τη σπουδαιότητά της αλλά και την πρακτική της εφαρμογή μέσα στους χώρους της προσχολικής αγωγής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Περιεχόμενο, ανάπτυξη και εξέλιξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης. Σύντομη ιστορική ανασκόπηση (αρχαιότητα, Αναγέννηση, αιώνας του διαφωτισμού, 20ός αιώνας).
2. Θεμελιωτές της Παιδαγωγικής σκέψης: Rousseau, Comenius, Pestalozzi, Dewey, Makarenko, Freinet, Neil, Rogers, κ.α.
3. Κυριότεροι εκπρόσωποι και συστήματα προσχολικής αγωγής: Fröebel, Montessori, Décroly, Claparède, Ferrière, Cousinet, κ.α.
4. Φιλοσοφία της παιδείας και Διεπιστημονικότητα της Παιδαγωγικής επιστήμης.
5. Κλάδοι της Παιδαγωγικής επιστήμης (Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση της Εκπαίδευσης, Ιστορία της Εκπαίδευσης, Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Συγκριτική Παιδαγωγική, Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, κ.α.).
6. Σύγχρονοι παιδαγωγικοί προσανατολισμοί (Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης, Αγωγή ειρήνης, Αγωγή υγείας, Αγωγή καταναλωτή, Κυκλοφοριακή αγωγή).
7. Η Επιστημονική έρευνα στην Παιδαγωγική επιστήμη (Μέθοδοι, τεχνικές, τεκμηρίωση, κ.α.).
8. Θεωρία και διδακτική αναλυτικών προγραμμάτων (σκοποί και στόχοι, επιδιώξεις, περιεχόμενο, μέθοδοι, δραστηριότητες).
9. Σύγχρονα αναπτυξιακά προγράμματα προσχολικής ηλικίας (πλαίσιο και περιεχόμενο προγραμμάτων, θεματικές προσεγγίσεις, σχέδια εργασίας, θεμελιώδεις έννοιες).
10. Γλώσσα και σχολικός γραμματισμός.
11. Κοινωνικοποίηση και γνώση στην προσχολική ηλικία. Ο ρόλος του παιδαγωγού. Παιδαγωγική σχέση.
12. Η μετάβαση από την οικογένεια στον Παιδικό Σταθμό και το Νηπιαγωγείο. Προβλήματα προσαρμογής. Επικοινωνία και συνεργασία με την οικογένεια.
13. Θεσμοί αγωγής και εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία. Η έννοια της διχοτομίας των θεσμών: προβλήματα και προοπτικές.
14. Η προσχολική αγωγή σήμερα: προκλήσεις και διακυβεύματα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν τη σημασία της Παιδαγωγικής σαν Επιστήμη και τη σπουδαιότητα του αντικειμένου έρευνας αυτής.
- Να γνωρίσουν την ιστορική εξέλιξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης.
- Να συνειδητοποιούν την προσφορά των μεγάλων παιδαγωγών στην εξέλιξη της προσχολικής αγωγής και να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν κριτικά κάθε θεωρία ή σύστημα.
- Να συνδέουν τις ποικίλες Παιδαγωγικές θεωρίες με τη διαμόρφωση της προσχολικής εκπαίδευσης
- Να κατανοούν τη σχέση της Παιδαγωγικής με την πράξη και τα σύγχρονα προβλήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

1. Γιαγκουνίδης, Π. Η προσχολική αγωγή στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αθήνα, Κώδικας, 1996
2. Γκότοβος Α. Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο, Gutenberg, 1999
3. Dottrens, R. Οι μεγάλοι παιδαγωγοί, Αθήνα, Γλάρος, 1983
4. Goelich M. Παιδοκεντρική διάσταση στη μάθηση, Τυπωθήτω, 2003
5. Κουτσουβάνου, Ε. Η μέθοδος Μοντεσσόρι και η προσχολική εκπαίδευση, Αθήνα, Τυπωθήτω, 1992
6. Κρίβας Σ. Παιδαγωγική Επιστήμη, Βασική θεματική, Gutenberg, 2002
7. Κωνσταντίνου Χ. Η πρακτική του εκπαιδευτικού στην παιδαγωγική επικοινωνία, Ο Αυταρχισμός ως κυρίαρχο γνώρισμα της υπαρκτής σχολικής πραγματικότητας Gutenberg, 2001
8. Mialaret G. Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής, Gutenberg, 2002
9. Πυργιωτάκης Ι. Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη, Ελληνικά Γράμματα, 2000
10. Φράγκου Χ. Ψυχοπαιδαγωγική: Θέματα Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Παιδείας, Διδακτικής και Μάθησης, Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά, 2000
11. Χρυσafίδης Κ. Επιστημολογικές αρχές της προσχολικής αγωγής, 2004

B ' EEAMHNO

Πρώιμες Αλληλεπιδράσεις
Αγωγή Βρέφους II
Παιδιατρική II
Μουσικοκινητική Αγωγή II
Το Παιχνίδι στην Προσχολική Ηλικία
Πληροφορική στην Προσχολική Αγωγή

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΩΙΜΕΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Β΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τις ψυχικές διεργασίες που προηγούνται της γέννησης ενός παιδιού, καθώς και όσες συμβαίνουν, στο παιδί και στους γονείς, κατά τους πρώτους μήνες της ζωής του. Ειδικότεροι στόχοι είναι η κατανόηση των παραγόντων που μπορούν να δυσχεραίνουν ή να διευκολύνουν την ανάπτυξη και η εξοικείωση με τα βασικά πλαίσια της ανάπτυξης στη νηπιακή ηλικία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η επιθυμία για την απόκτηση παιδιού: μητρότητα, πατρότητα
- Παράγοντες που επηρεάζουν την κύηση
- Το αναπτυσσόμενο άτομο στο προγενετικό περιβάλλον και οι δυνατότητες του εμβρύου
- Η εμπειρία της γέννησης για το βρέφος και τους γονείς του και η περίοδος της λοχείας
- Η διαμόρφωση του αρχικού δεσμού ανάμεσα στο βρέφος και στους γονείς του.
- Η θεωρία του John Bowlby
- Η συμβολή των γονεϊκών προσδοκιών στην ανάπτυξη των πρώιμων αλληλεπιδράσεων
- Η επίδραση του φύλου του παιδιού στις πρώιμες αλληλεπιδράσεις
- Η επίδραση της σειράς γέννησης στην ανάπτυξη των πρώιμων αλληλεπιδράσεων
- Οι επικοινωνιακές δεξιότητες του νεογνού
- Η επίδραση του στερητικού περιβάλλοντος στις πρώιμες αλληλεπιδράσεις
- Η γέννηση ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες.
- Μακροχρόνιος αποχωρισμός από τους γονείς (ακραίες περιπτώσεις απουσίας πρώιμων

αλληλεπιδράσεων)

- Υποκατάστατα οικογένειας και πρώιμες αλληλεπιδράσεις

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:

- Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :
- Να κατανοήσουν τη συμβολή των πρώιμων αλληλεπιδράσεων στην ανάπτυξη των παιδιών και παράλληλα να μπορούν να διακρίνουν τους παράγοντες οι οποίοι μπορεί να ευνοούν ή να δυσχεραίνουν την ανάπτυξη των παιδιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Cole, M., & Cole, S. R. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (Μετ. Μ. Σόλμαν, Επιμ. Ζ. Παπαληγούρα & Π. Βορριά). Τόμ. Α'. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
2. Winnicott, D. (1996). *Μωρά και μητέρες*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
3. Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.) (1992). *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας*. Τόμ. 1-3. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
4. Δημητρίου-Χατζηνεοφύτου, Λ. (2001). *Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
5. Δραγώνα, Θ., & Ναζίρη, Δ. (1995). *Οδεύοντας προς την πατρίδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.
6. Μίλλερ, Λ. (1995). *Κατανοώντας το βρέφος σας*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Ξενόγλωσση :

1. Bowlby, J. (1973) *Separation*, New York: Basic books

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΓΩΓΗ ΒΡΕΦΟΥΣ ΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2211/2221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Β΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν στην κάλυψη των αναγκών των βρεφών και τους παράγοντες που συντελούν στην αγωγή τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Γνώση βασικών δεξιοτήτων για κάλυψη αναγκών (σωματικών, συναισθηματικών, νοητικών, κοινωνικών).
- Η σπουδαιότητα της επικοινωνίας και των ερεθισμάτων στην ανάπτυξη των παιδιών.
- Έρευνες σχετικές με το περιβάλλον και την ανάπτυξη των βρεφών
- Αρχές και πρακτικές διατροφής: τάισμα, απογαλακτισμός.
- Προβλήματα που δημιουργούνται σε σχέση με το φαγητό, πως τις αντιμετωπίζουμε και πως τις αποφεύγουμε
- Βασικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης του βρέφους 0-24 μηνών
- Απασχόληση και δραστηριότητες για το βρέφος
- Κατάλληλα παιχνίδια για το βρέφος
- Το περιβάλλον του παιδιού μέσα και έξω από το σπίτι
- Βασικά στοιχεία ενός Β.Ν.Σ.
- Ανεξαρτητοποίηση του παιδιού 1-12 μηνών
- Υγιεινές συνήθειες, κατάλληλα ρούχα και οδοντοφυΐα

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

- Να κατανοήσουν τις βασικές ανάγκες των βρεφών
- Να γνωρίζουν την ανάπτυξη των βρεφών
- Να κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες και διαφορές του κάθε βρέφους

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Γνωριμία με το βρέφος και τις ανάγκες του.

Κάλυψη σωματικών-βιοτικών αναγκών: τάισμα, ατομική υγιεινή, πρόβλεψη για ανάπαυση και ύπνο, ασφάλεια περιβάλλοντος. Η αγωγή των βρεφών τις στιγμές της κάλυψης των σωματικών αναγκών.

Κάλυψη συναισθηματικών, νοητικών, κοινωνικών, κινητικών αναγκών σε σχέση με την ατομικότητα

του κάθε βρέφους. Η αγωγή μέσα από την κάλυψη των αναγκών αυτών: Αλληλεπιδράσεις μεταξύ βρεφών και βρεφών και ενηλίκων και ο ρόλος τους στη νοητική εξέλιξη και την κοινωνικοποίηση. Παρατήρηση συμπεριφοράς βρεφών. Καταγραφή. Ανάλυση στοιχείων. Οργάνωση απλών δραστηριοτήτων για βρέφη

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν καλά την βασική φροντίδα των βρεφών
- **Να μπορούν να παρατηρούν να καταγράφουν και να αναλύουν την συμπεριφορά των βρεφών**
- **Να μπορούν να οργανώνουν δραστηριότητες για βρέφη**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

BINNIKOT, Ντ., (1996), *Μωρά και μητέρες*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα .
COLE AND COLE, (2002), *Η ανάπτυξη των παιδιών*, Αθήνα, Τυπωθήτω
ΚΡΑΜΕΡ, Μπ., (1992), *Επάγγελμα μωρό*, Αθήνα, Καστανιώτης.
MORRIS, D., *Ο θαυμαστός κόσμος του βρέφους*, Αθήνα, Καστανιώτης.
ΜΙΛΕΡ, Λ., (1995), *Κατανοώντας το βρέφος*, Αθήνα, Καστανιώτης.
ΜΠΟΥΣΚΑΛΙΑ, Λ., (1982), *Να ζεις, να αγαπάς και να μαθαίνεις*, Αθήνα, Γλάρος.
PAINTER G., *Πώς να βοηθήσετε το παιδί σας ν' αναπτυχθεί*, Αθήνα, Καστανιώτης
ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Π., (1998), *Σχέσεις μητέρας - παιδιού τον πρώτο χρόνο της ζωής*, Αθήνα, Παπαζήσης.
ΣΙΑΜΠΕΡΓ, Τζ., *Παίζοντας με το μωρό σας*, Αθήνα, Πατάκης.
ΣΙΜΟΝΕ, Δ., (1992), *Αχ, αυτά τα μωρά. Πόσα ξέρουν!*, Αθήνα, Θυμάρι.
STOPPARD, Μ., *Εσείς και το μωρό σας*, Κεντικελένη
STOPPARD, Μ., *Γνωρίστε το παιδί σας*, Αθήνα, Μίνωας
ΦΡΑΙΜΠΕΡΚ, Σ., *Τα μαγικά χρόνια*, Παρισιάνος.

Ξενόγλωσση :

BOWLBY, J., (1982), *Attachment, New York Basic Books*

STERN, D., *The first relationship*,

WEISSBOUND, B., *Infants and their social environments, National Association for the Education of Young Child* (Washington)

LEACH, P., *Your baby and child*

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ II
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2311
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στόχος της διδασκαλίας της παιδιατρικής είναι να προσφέρει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας. Έτσι με την επιστημονική παιδεία που θα στηρίζεται στην έρευνα και τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα θα είναι σε θέση, να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς. Επίσης η υψηλού ιατρικού επιπέδου κατάρτιση και γνώση των τελευταίων επιτευγμάτων της επιστήμης αλλά και ο ορθολογικός και επιστημονικός τρόπος σκέψης που διδάσκεται του δίνουν τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Τέλος δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη του ερευνητικού πνεύματος και στην εξοικειώσει με την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, με θεωρητική ενημέρωση αλλά κυρίως με την εκπόνηση υψηλού επιπέδου πτυχιακών εργασιών, πάντα με ερευνητικό περιεχόμενο. Οι πτυχιακές εργασίες ανακοινώνονται και δημοσιεύονται στα πλέον αναγνωρισμένα διεθνή και ελληνικά συνέδρια και περιοδικά. Ενθαρρύνεται επίσης η παρακολούθηση ιατρικών συνεδρίων (με καθοδήγηση) καθώς και η επίσκεψη σε πινακοθήκες (ξενάγηση στην εθνική πινακοθήκη), αρχαιολογικούς χώρους (ξεναγήσεις στην ακαδημία Πλάτωνα) καθώς και σε άλλους χώρους πνεύματος και τέχνης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Η παιδιατρική, ένα από τα 4 βασικά μαθήματα των ανθρωπιστικών επιστημών, αφορά το 1/3 του πληθυσμού του κόσμου που είναι τα παιδιά.. Η Βρεφονηπιοκομία έχει σαν αποκλειστικό αντικείμενο εργασίας της το παιδί. Οι δύο παραπάνω φράσεις, δημιουργούν συμπερασμό λογικής προφάνειας για την αξία της παιδιατρικής στη Βρεφονηπιοκομία (Παιδαγωγική προσχολικής ηλικίας).

Στο μάθημα της ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ II διδάσκονται :

- 1- Ανοσία. Ανοσοποίηση: Γενικές έννοιες, ενεργητική ανοσοποίηση, παθητική ανοσοποίηση. Γενικές αρχές εμβολιασμών.
- 2- Η αξία και η σημασία των εμβολίων. Παρενέργειες εμβολίων, αντενδείξεις εμβολιασμών, εμβόλια και κύηση. Χρονοδιάγραμμα εμβολιασμών.
- 3- Εμβολιαστική πολιτική και φιλοσοφία του κράτους και του ΠΟΥ. Η ιδιαίτερη σημασία των εμβολιασμών στα παιδιά αλλά και το προσωπικό των βρεφονηπιακών σταθμών.
- 4- Υποχρεωτικά εμβόλια: Τετάνου, Διφθερίτιδας, Κοκκύτη, Πολιομυελίτιδας, Ιλαράς, Ερυθράς, Παρωτίτιδας, Αντιφυματικό εμβόλιο.
- 5- Άλλα εμβόλια: Εμβόλιο Ηπατίτιδας Β, Ηπατίτιδας Α, Αντιτυφοπαρατυφικό, Εμβόλιο Γρίπης,

εμβόλια για ειδικές περιπτώσεις (Αντιλυσσικό, Αντιχολερικό, διαφόρων τροπικών νοσημάτων για συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.

- 6- Νεώτερα εμβόλια : Εμβόλιο αιμόφιλου, πνευμονιόκοκου, μηνιγγιτιδοκόκκου, ανεμοβλογιάς, καρκίνου του τραχήλου της μήτρας, εμβόλιο κατά του ρότα ιού κτλ. Στόχος των εμβολίων. Το μέλλον των εμβολίων.
- 7- Γνώση, Ανατροφή, Παιδοψυχιατρικά προβλήματα, Κακοποίηση-Παραμέληση παιδιών, Παιδιά με ειδικές ανάγκες, Ατυχήματα-Δηλητηριάσεις.
- 8- Λοιμώδη Νοσήματα. Γενικές αρχές, επιδημίες, η σημασία της γνώσης τους ιδιαίτερα για τα παιδιά των βρεφονηπιακών σταθμών.
- 9- Μικροβιακά Λοιμώδη νοσήματα: Τέτανος (η σημασία του στους τραυματισμούς των παιδιών), Διφθερίτιδα, Κοκκύτης, Οστρακιά, Οξεία μικροβιακή μηνιγγίτιδα, Σαλμονελλώσεις (Τύφος, Παρατυφικές λοιμώξεις), Βρουκελώσεις (Μελιταίος και βρώση τροφίμων).
- 10- Φυματίωση. Η νόσος με βάση τα νέα κοινωνικοπολιτικές αλλαγές στην Ελλάδα και παγκόσμια.
- 11- Ιογενή λοιμώδη νοσήματα: Ιλαρά, Ερυθρά (ερυθρά και κύηση, παιδί με συγγενή ερυθρά), Παρωτίτιδα, Ανεμευλογιά, Ερπητικές Λοιμώξεις, Αιφνίδιο εξάνθημα.
- 12- Ιογενής μηνιγγίτιδα, Πολυομυελίτιδα, Λοιμώδης Μονοπρήνωση, Ηπατίτιδα Α και Β, Γρίπη, Παιδιά και Νοσήματα που έχουν σχέση με τα ζώα (Νόσος εκδοράς γάτας, δάγκωμα από ζώο-Λύσσα).
- 13- Πρωτοζωικά λοιμώδη νοσήματα: Τοξοπλάσμωση, Ελονοσία, Καλά-Αζάρ. Διαφορική Διάγνωση εξανθηματικών νοσημάτων.
- 14- Σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας. Η σημασία του AIDS στη ζωή μας. Παιδιά με AIDS.

Τέλος, κεφάλαια όπως, η σχολή γονέων, ο οικογενειακός προγραμματισμός, πρόληψη, υγιεινή διατροφή του μεγαλύτερου παιδιού και εφήβου, αθλητισμός και παιδί, παιδεία και γνώση, όπως και διάφορα άλλα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν, ο σεξουαλικός και επαγγελματικός προσανατολισμός, η επαφή με την τέχνη καθώς και οι εξωσχολικές δραστηριότητες αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους του μαθήματος.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς
- να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- να κατέχει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- 1- Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM., Nelson. Παιδιατρική. Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 2- Κωνσταντόπουλος Α. Πρακτική Παιδιατρική, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2006-7
- 3- Κώσταλος Α. Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 1996.
- 4- Στεργιοπουλος Κ., Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2000.
- 5- Αντωνιάδης Σ., Παιδιατρική 3^η έκδοση. Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2005.
- 6- Αντωνιάδης Σ. Παιδιατρική Καρδιολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη Αθήνα 2005-6
- 7- Αντωνιάδης Σ., Στοιχεία Νεογνολογίας, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 8- Ιατράκης Γ., Βιβλίο Μαιευτικής, Εκδόσεις Δεσμός, Αθήνα 2004
- 9- Περιοδικό Παιδιατρική
- 10- Δελτίο Α' Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 11- Νέα Παιδιατρικά Χρονικά.

Ξενογλώσση :

1- Nelson WE., Textbook of Pediatrics. W.B.SaundersCo.Philadelphia2000

2- Pediatric Clinics of North America

Pediatrics

3- Archives of diseases in Childhood.

4- Pediatric research.

5- Cardiology in the young.

7- Acta paediatrica

8- Heart (έχει ειδικά παιδιατρικά κεφάλαια)

9- The Lancet (από τα πιο παλιά γενικά περιοδικά)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΟΥΣΙΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2411/2421
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Β΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος της «Μουσικοκινητικής Αγωγής» που διδάσκεται σε δύο συνεχή εξάμηνα, είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές τις γνώσεις και τις δυνατότητες ώστε:

- Να είναι σε θέση να παίξουν ένα απλό μουσικό όργανο (φλογέρα).
- Να απελευθερώσουν την κίνηση και τη σωματική έκφρασή τους με τη βοήθεια του χορού, του ρυθμού και της μουσικής.
- Να δημιουργήσουν με βάση τη μουσική και την κίνηση και να χρησιμοποιήσουν τις παιδαγωγικές εφαρμογές αυτού του τομέα για την ψυχοσωματική εξέλιξη των παιδιών.
- Να αποκτήσουν μουσική και κινησιολογική παιδεία ώστε να είναι σε θέση να τη μεταδώσουν σε μικρά παιδιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

A. Μουσική.

1. Ιστορία μουσικής και χαρακτηριστικά γνωρίσματα κάθε εποχής – συνθέτες.
2. Στοιχεία μορφολογίας (συμφωνία, κονσέρτο, σονάτα, ορατόριο, χορωδία).
3. Μονόφωνες μελωδίες, ελληνικά δημοτικά τραγούδια και χοροί
4. Σύνθετα και μεικτά μέτρα 6/8, 5/4, 7/8, 9/8, 12/8.
5. Στοιχεία οργανογνωσίας,(πνευστά, κρουστά, έγχορδα).
6. Σημεία αλλοίωσης, τόνοι, ημιτόνια, οπλισμός, σύζευξη διάρκειας και προσωδίας, ελλιπές μέτρο, τρίηχα, αντιχρονισμός, συγκοπή.
7. Θέση – Άρση, Staccato – Legato, Piano – Forte, Accelleranto – Ritartanto.
8. Παρακολούθηση μουσικής παράστασης.
9. Φλογέρα (soprano): μικρά κομμάτια ή απλές ασκήσεις εφαρμογής της θεωρίας με σκοπό την κατάκτηση της τεχνικής της φλογέρας.

B. Κινητική αγωγή.

10. Στοιχεία ιστορίας χορού. Μουσικοκινητικά συστήματα Dalcrose, Orff, Kodaly.
11. Κινησιολογικές φόρμες στο χώρο. Μίμηση, Κανόνας, Rondo
12. Θέμα και παραλλαγές.
13. Μετουσίωση συναισθημάτων μέσω της τέχνης. Καταλληλότητα μουσικής.
14. Παρακολούθηση παραστάσεων χορού.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει:

- Κινητική εμπέδωση των κεφαλαίων και εργασίες των σπουδαστών στα θέματα της ύλης, με σκοπό την εξοικείωση με δεξιότητες οργάνωσης και διδασκαλίας του μαθήματος μουσικοκινητικής αγωγής, καθώς και την οργάνωση μικρών γιορτών και απλών χορογραφιών.
- Παιδικά τραγούδια, ελληνικοί χοροί με χορευτική απόδοση στο χώρο.
- Χορευτικές ασκήσεις με σκοπό την μυϊκή κυριαρχία και την βελτίωση της μουσικότητας και της πλαστικότητας του σώματος.
- Χορευτικός αυτοσχεδιασμός.
- Κίνηση με σχέδιο και αντικείμενα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να παίζουν στη φλογέρα απλά τραγουδάκια για μικρά παιδιά.
- Να δημιουργήσουν με βάση τη μουσική και την κίνηση και να χρησιμοποιήσουν παιδαγωγικές εφαρμογές μουσικοκινητικής αγωγής με παιδιά προσχολικής ηλικίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Μ., (1992), *Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους*, Αθήνα, Νεφέλη
- ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ, Β., (1995), *Η μουσική πάει στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα, Οδυσσέας
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ – ΛΙΑΤΣΟΥ, Π., (2003), *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα*, Αθήνα, Orpheus
- ΚΑΨΑΣΚΗ, Α., (1995), *Τα πρώτα μου τραγούδια*, Αθήνα, Καψάσκη
- ΚΕΦΑΛΟΥ – ΧΟΡΣ, Ε., (2001), *Το χρονικό της ρυθμικής. Σύστημα και μέθοδος διδασκαλίας*, Αθήνα, Νικολαΐδης
- ΚΟΠΛΑΝΤ, Α., (1980), *Μουσική και φαντασία*, Αθήνα, Νεφέλη
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, (1993), *Ρυθμός – Ρυθμική: στοιχεία – χαρακτηριστικά – κεφάλαια*, Αθήνα, Νάκας
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1994), *Κύκλοι, γραμμές, ζευγάρια*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1997), *Σαν κίνηση, σαν τραγούδι, σαν παιχνίδι*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1999) *Ιδέες, φαντασία, κίνηση*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (1999), *Τραγουδώ και γυμνάζομαι*, Αθήνα, Ερμής
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (2006), *Μουσικά, Ρυθμικά και κινητικά παιχνίδια*, Αθήνα, Διάπλαση
- ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ, Μ., (2007), *Μικρές ιστορίες με ήχους και κίνηση*, Αθήνα, Διάπλαση
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ, Γ., (1994), *Μουσικά παιχνίδια*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ, Γ., (1997), *Παίζοντας με τη μουσική*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ΤΣΑΦΤΑΡΙΔΗΣ, Ν., (1996), *Αυτοσχέδια μουσικά όργανα*, Αθήνα, Orpheus
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Α., (1996), *Μουσικοπαιδαγωγικά*, Αθήνα, Νάκας
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Α., (2001), *Μουσικά παιχνίδια στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία*, Αθήνα, Ατραπός

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2511/2521
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 1)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Β΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τις θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν το παιχνίδι - Τη διεπιστημονική προσέγγιση του.

Να γνωρίσουν ποιος είναι ο ρόλος του παιχνιδιού στην ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της προσχολικής ηλικίας.

Να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά τις μορφές και τα είδη παιχνιδιού στο περιβάλλον αγωγής και την παιδαγωγική σημασία του.

Να κατανοήσουν ότι το παιχνίδι που αποτελεί κύρια δραστηριότητα του παιδιού και να ενισχύσουν το ρόλο του στη συνεργατική δόμηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Το παιχνίδι: αντικείμενο – δραστηριότητα στην επιστήμη.
2. Ιστορική παρουσίαση και εξέλιξη.
3. Σύγχρονες θεωρίες.
4. Το Παιχνίδι στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Αναπτυξιακές δεξιότητες.
5. Ψυχοπαιδαγωγικές βασικές κατηγορίες. Ανάλυση κατηγοριών.
6. Το παιχνίδι, το υλικό και ο χώρος του.
7. Το παιχνίδι μεσολαβητής κοινωνικών ανταλλαγών του παιδιού.
8. Το παιχνίδι σαν έκφραση των βασικών πλεγμάτων στην ανάπτυξη του παιδιού.
9. Το παιχνίδι από το πλαίσιο του φανταστικού στην αναπαραγωγή κοινωνικών θεσμών και αξιών.
10. Το παιχνίδι στη διαθεματική προσέγγιση μάθησης και γνώσης.
11. Παιχνίδι και πολιτισμικό πλαίσιο.
12. Έμφυλες διαστάσεις στο παιχνίδι των παιδιών.
13. Παιχνίδι & διαφήμιση.
14. Παιχνίδι & Τεχνολογία.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει τη γνωριμία και το παιδαγωγικό πειραματισμό με παιχνίδια (αντικείμενα, δραστηριότητες) όπως και με προσωπικές κατασκευές των φοιτητών. Επαφή με υλικά και δημιουργικότητα σε πλαίσιο προετοιμασίας – υλοποίησης και αξιολόγησης με τυπικές ή άτυπες μορφές.

Βιωματικές εμπειρίες με παιχνίδια μιας λύσης, πολυδύναμα παιχνίδια και υλικά. Παιχνίδια κανόνων. Το

αυθόρμητο παιχνίδι στις παιδαγωγικές γωνίες. Το παιχνίδι στον χώρο της αυλής του βρεφονηπιακού σταθμού. Παιχνίδια εξωτερικού χώρου.

Παραδοσιακά παιχνίδια. Παιχνίδι & Τέχνη. Επισκέψεις σε χώρους που παρουσιάζουν το παιχνίδι.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές έχουν :

- Ικανότητα των φοιτητών να χρησιμοποιήσουν με τα παιδιά (σύμφωνα με τα αναπτυξιακά στάδια αλλά και τα ενδιαφέροντά τους) το παιχνίδι σαν παιδαγωγικό υλικό και παιδαγωγική δραστηριότητα έχοντας ανακαλύψει προηγουμένως τους κανόνες, τις ιδιότητές του και τον ψυχοπαιδαγωγικό του χαρακτήρα.
- Ικανότητα να προτείνουν και να εμπνεύσουν δραστηριότητες για την κατάκτηση βασικών εννοιών, με στόχο την πολύπλευρη ανάπτυξη βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- Ικανότητα των φοιτητών να εντάξουν το παιχνίδι στο παιδαγωγικό έργο με εφαρμογή θεωρητικού πλαισίου, αυτονομία, ικανοποίηση προσωπικών ενδιαφερόντων, συνεργασία με άλλους, κατάλληλη επεξεργασία πληροφοριών, επαφή με άλλους φορείς κ.ά..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άλκηστις, (1995), *Μουσεία και σχολεία, δεινόσαυροι και αγγεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..
- Cohen D., Stern V., (1991). *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*. Αθήνα: Gutenberg ,
- Garvey C., (1990). *Το παιχνίδι*. Αθήνα: Κουτσουμπός.
- Jennie Lindon, Kevin Kelman, Alice Sharp, (2004). *Μαθαίνω τον κόσμο παίζοντας*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Roger Caillois., (2001). *Τα παιχνίδια και οι άνθρωποι.*, Αθήνα: Εικοστού Πρώτου.
- Αντωνιάδης Αντώνης, (1994). *Το παιχνίδι*, Θεσνίκη
- Αυγητίδου Σ., (2001). *Το παιχνίδι (Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις)*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Βιννικοτ Ντ., (2000). *Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Γέρου Θ., (1984). *Το συμβολικό παιχνίδι βάση και αφετηρία καλλιτεχνικής δραστηριότητας στο σχολείο*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Γκουγκούλη Κλ. – Κουρια Α., (2000). *Παιδί και παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία (19^{ος} και 20^{ος} αιώνας)*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Γκουγκούλη Κλ., Δέσποινα Καρακατσάνη, (2008). *Το ελληνικό παιχνίδι. Διαδρομές στην ιστορία του*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης.
- Καμπύλης Π., Σπετσιώτης Γ., (2008). *Το παιχνίδι , πρωτότυπο διαθεματικό σχέδιασμα*. Αθήνα: Ωριων
- Κάλυβα ΕΛ. – Φιλίππου Ν., (1992). *Γνωρίστε στο μωρό σας τη χαρά των παιχνιδιών (0 – 1 ετών)*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κλιάφα Μ., Βαλάση Ζ., (2000). *Ας παίζουμε πάλι*. Αθήνα: Κέδρος.
- Κουρουζίδης Σ., Πολέμη-Τολούδου Μ., Κοσμίδης Π., (2000). *Ομαδικά παιχνίδια*. Αθήνα.
- Λήδα Κροντηρά, (2002). *Ελάτε να παίζουμε μέσα στο χρόνο*. Αθήνα: Φυτράκη
- Μουσείο Μπενάκη (ΑΡΓΥΡΙΑΔΗ Μ.), (2003). *Ο μαγικός κόσμος των παιχνιδιών*. Αθήνα: ΑΔΑΜ
- Πανοπούλου- Μαράτου Ολγ., (1998). *Παιδί, επιστήμη και ψυχανάλυση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Παπανικολάου, Ρ. *Οργάνωση και διαμόρφωση του χώρου στο Νηπιαγωγείο*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πανταζής, Σ., (1997). *Η παιδαγωγική και το παιχνίδι – αντικείμενο στο χώρο του νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σιβροπούλου Ρ., (1999). *Η οργάνωση και σχεδιασμός του χώρου(νηπιαγωγείου) στο πλαίσιο του παιχνιδιού*. Αθήνα: Πατάκη.
- Σταματοπούλου Δεσ., (1998). *Αισθητική καλλιέργεια και μορφές έκφρασης των νηπίων*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Τζωρτζής Δημήτρης., (1994). *Αναπτυξιακά παιχνίδια και αθλήματα*, Αθήνα: Γνώση και βιβλίο.

- Χριστοφίδη – Ενρικες Ανδρούλα, (1998). *Παίζω και καταλαβαίνω*. Αθήνα: Εκκρεμές

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Πληροφορική στην Προσχολική Αγωγή
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	2611/2621
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Β΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές την έννοια της αμφίδρομης σχέσης: Παιδί – Η/Υ ως δημιουργική απασχόληση – εκπαιδευτική διαδικασία και ανάπτυξη. Να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά με την παιδαγωγική χρήση των Η/Υ στο χώρο της αγωγής των μικρών παιδιών, και εν τέλει να είναι σε θέση να εφαρμόσουν στην καθημερινή τους πρακτική και στον επαγγελματικό τους χώρο την ανωτέρω προσέγγιση ακόμη και στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Το θεωρητικό μέρος του μαθήματος περιλαμβάνει την εμπέδωση της αναγκαιότητας εισαγωγής των Η/Υ στην προσχολική ηλικία ως εκπαιδευτική διαδικασία με έμφαση στην παιδαγωγική της δράση. Την μελέτη-έρευνα προγραμμάτων που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και την κριτική αντιμετώπισή τους σχετικά με τις βασικές αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Τέλος, την θεωρητική προσέγγιση για την αποφυγή ενδεχόμενων κινδύνων χρήσης Η/Υ από τα παιδιά τόσο σε επίπεδο ασφάλειας και υγιεινής στο χώρο των ΒΝΣ όσο και σε ψυχοσωματικό ή άλλο επίπεδο.

Συγκεκριμένα:

1. Διάκριση και κατηγοριοποίηση της χρήσης των Η/Υ από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας – Ιστορική αναδρομή
2. Μελέτη της παρούσας κατάστασης της εισαγωγής και χρήσης των Η/Υ στην προσχολική ηλικία. Παράλληλη μελέτη των παιδαγωγικών προσεγγίσεων.
3. Μέθοδοι οργάνωσης «γωνιάς» Η/Υ από τους μελλοντικούς παιδαγωγούς. Καταγραφή και μελέτη της συμπεριφοράς των παιδιών στα πλαίσια της συστηματικής παρατήρησης.
4. Τρόποι λειτουργίας και αντιστοίχισης της «γωνιάς» Η/Υ με την «παραδοσιακή» γωνιά των ΒΝΣ.
5. Προσχολική ηλικία και Ηλεκτρονική Υπολογιστές μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Θεωρητική παρουσίαση εφαρμογών λογισμικού.
6. Δημιουργική απασχόληση μέσω Η/Υ στην προσχολική ηλικία. Χρήση συγκεκριμένων εφαρμογών. (Ζωγραφική, μουσική μέσω Η/Υ, διήγηση ιστοριών, χρήση οπτικοακουστικού υλικού, κλπ)
7. Μελέτη αποτελεσμάτων από την χρήση των Η/Υ στο χώρο της αγωγής των μικρών παιδιών παρουσιάζοντας τους τομείς ανάπτυξης που συμβάλλει.
8. Η «θετική» συνεισφορά των Η/Υ στο χώρο της Ειδικής Αγωγής και ειδικότερα στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας με ειδικές «δεξιότητες».
9. Προτάσεις συγκεκριμένων προγραμμάτων που απευθύνονται στα παιδιά με ειδικές «δεξιότητες» με έμφαση στις ανάλογες «δεξιότητες». Η στάση του Παιδαγωγού.

10. Υγιεινή και ασφάλεια στο χώρο των ΒΝΣ σε σχέση με την εισαγωγή των Η/Υ στα παιδιά της ηλικίας αυτής. Κίνδυνοι και προφυλάξεις.
11. Παιχνίδι & Η/Υ στους ΒΝΣ. Παρουσίαση εφαρμογής δραστηριοτήτων στα παιδιά. Ομαδοποίηση ηλικιών. Παιδαγωγική αξιολόγηση.
12. Ο ρόλος του παιδαγωγού από την παιδαγωγική χρήση των Η/Υ στην προσχολική ηλικία. Παρουσίαση αποτελεσμάτων από πρότυπους ΒΝΣ.
13. Δυνατότητες εφαρμογών λογισμικού (Hardware) από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας στους Β.Ν.Σ. Εκτυπωτές, scanner, σχεδιαστής, ηχεία, κάμερα, κ.ά
14. Ρύπανση & Η/Υ. Εισαγωγή Περιβαλλοντικής συνείδησης. Τα «κακά» της πληροφορικής. Τρόποι αντιμετώπισης από την ηλικία της προσχολικής αγωγής.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει την εφαρμογή και αξιολόγηση στην πράξη σύγχρονων προγραμμάτων και παιχνιδιών Η/Υ που ήδη εφαρμόζονται σε ΒΝΣ του εσωτερικού αλλά και σε διεθνή επίπεδο, σε κάθε είδους διάκριση. (Ηλικιακή, φυλετική, ειδικής μάθησης κ.ά.) Επίσης, θα περιλαμβάνει την εξοικείωση της χρήσης των Η/Υ και των πολυμέσων που εφαρμόζονται ή δύναται να χρησιμοποιηθούν στους ΒΝΣ από την πλευρά της παιδαγωγικής και διδακτικής τους εφαρμογής.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να οργανώνουν γωνιά Η/Υ, να καταγραφούν και να μελετούν την συμπεριφορά των παιδιών στα πλαίσια της συστηματικής παρατήρησης κατά τη διάρκεια της παιδαγωγικής πράξης από την «επαφή» με τον Η/Υ, σε σχέση με τους διάφορους τομείς ανάπτυξης, όπως κινητικό, νοητικό κ.ά.
- Να μελετούν και να γνωρίζουν να αξιολογούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα και παιχνίδια Η/Υ ως προς τον διδακτικό και παιδαγωγικό τους χαρακτήρα δίνοντας έμφαση στην εν γένει καταλληλότητά τους και την ηλικιακή τους προσέγγιση.
- Να εφαρμόσουν μέτρα ασφάλειας και υγιεινής από την χρήση Η/Υ στον χώρο των ΒΝΣ και να κατέχουν βασικές γνώσεις προσέγγισης της χρήσης των Η/Υ από παιδιά με ειδικές δεξιότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Ανθουλιός, Τ. (επιμ). *Παιδιά και Computers. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg. (1985).
2. Ράπτης Α. & Ράπτη Α., *Μάθηση και Διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας* Εκδ. Α. Ράπτης (2007).
3. Σφιακιανάκης, Μ. *Εισαγωγή στην Πληροφορική Σκέψη*. Εκδ. Συμμετρία. (2006).

Ξενόγλωσση :

1. Hughes M., Brackenridge, A., & Macleod, H. (1987). *Children's ideas about Computers*. Chichester: Ellis Horwood.
2. Papert, S. (1993). *The Children's Machine. Rethinking School in the Age of the Computer*. New York: Harvester Wheatsheaf.
3. Salomon, C., (1987). *Computer Environments for Children*. Cambridge MA: The MIT Press.

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Αναπτυξιακή Ψυχολογία Ι
Αγωγή Μικρού Παιδιού Ι
Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης Ι
Παιδιατρική ΙΙΙ
Συστηματική Παρατήρηση Βρεφών και Νηπίων
Θεατρικό Παιχνίδι

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανάπτυξη του παιδιού στους βασικούς τομείς (γνωστικό, συναισθηματικό, γλωσσικό, κοινωνικό) κατά την περίοδο της **βρεφικής** ηλικίας.

Ειδικότεροι στόχοι είναι η κατανόηση του αντικειμένου και των βασικών ερωτημάτων της αναπτυξιακής ψυχολογίας, η εξοικείωση με τις βασικές θεωρίες της ανάπτυξης, καθώς και η γνώση της τυπικής πορείας που ακολουθεί η γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Το αντικείμενο και τα βασικά ερωτήματα της αναπτυξιακής ψυχολογίας
- Ιστορική αναδρομή ως προς τη θέση του παιδιού στην ιστορία και την επιστημονική μελέτη της παιδικής ηλικίας
- Η γενετική προσέγγιση της ανάπτυξης
- Η συμπεριφορική προσέγγιση της ανάπτυξης,
- Η Ψυχαναλυτική προσέγγιση της ανάπτυξης.
- Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη
- Η επίδραση της σωματικής και κινητικής ανάπτυξης στη συμπεριφορά του βρέφους
- Η γνωστική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία
- Η θεωρία του J. Piaget για τη νοητική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία
- Η κοινωνική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία
- Η γλωσσική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία
- Η διαμόρφωση της εικόνας του σώματος κατά τη βρεφική ηλικία
- Οι συνέπειες του στερητικού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη του βρέφους
- Η οικολογία της ανάπτυξης: Η επίδραση του οικογενειακού πλαισίου

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:
- Να κατανοήσουν τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανάπτυξη των παιδιών.
- Να γνωρίζουν την τυπική πορεία της ανάπτυξης των παιδιών σε όλους τους τομείς κατά τη διάρκεια της **βρεφικής ηλικίας**.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ελληνική:

1. Cole, M., & Cole, S. R. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (Μετ. Μ. Σόλμαν, Επιμ. Ζ. Παπαληγούρα & Π. Βορριά). Τόμ. Α'. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
2. Harris, J.R. (2004). Ο μύθος της ανατροφής. *Γεννιόμαστε ή γινόμαστε;...και ο ρόλος των γονέων στην εξέλιξη των παιδιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
3. Murray, L., & Andrews, L. (2001). *Τα βρέφη δεν είναι μωρά. Ο κοινωνικός κόσμος του βρέφους*. (Επιμ. Γ. Κουγιουμτζάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
4. Δημητρίου-Χατζηγεοφύτου, Λ. (2001). *Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
5. Ζάχαρης, Δ.Γ. (2003). *Ψυχολογία της βρεφικής και νηπιακής ηλικίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός.
6. Κουγιουμτζάκης, Γ. (επιμ.) (1992). *Πρόοδος στην αναπτυξιακή ψυχολογία των πρώτων χρόνων*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
7. Πετρογιαννης, Κ.Γ., & Melhuish, E.C. (2001). *Προσχολική ηλικία: Φροντίδα – αγωγή - ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΓΩΓΗ ΜΙΚΡΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3211-3221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό – ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	6 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος που διδάσκεται σε δύο συνεχή εξάμηνα είναι να αποκτήσουν οι φοιτητές τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν την κάλυψη των αναγκών των παιδιών 1 - 6 χρόνων και τους παράγοντες που συντελούν στην αγωγή τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Βασικές ανάγκες παιδιών 1 – 3 χρόνων. Η σωστή κάλυψη των αναγκών στοιχείο απαραίτητο για την ομαλή εξέλιξη των παιδιών και την αγωγή τους.
- Ο παιδαγωγός αναφοράς στις ομάδες των βρεφών και των μικρών παιδιών.
- Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών 1-3 χρόνων.
- Στόχοι που αφορούν στην αγωγή λόγου, αδρής και λεπτής κινητικότητας, νοητικής, συναισθηματικής εξέλιξης και κοινωνικοποίησης στα μικρά παιδιά ηλικίας 1-3 χρόνων.
- Επίδραση εξω-οικογενειακού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη των μικρών παιδιών. 1-3 χρόνων. Το μικρό παιδί στο βρεφικό σταθμό. Προετοιμασία και προσαρμογή.
- Ανεξαρτητοποίηση του μικρού παιδιού και ο ρόλος του ενήλικα στην ανεξαρτητοποίηση. Παιδαγωγός και ανεξαρτητοποίηση των μικρών παιδιών 1-3 χρόνων στον Βρεφονηπιακό σταθμό.
- Μεταβατικά αντικείμενα: Θεωρία του Winnicott, σημασία για το παιδί και η χρησιμότητα τους στον βρεφονηπιακό σταθμό.
- Έλεγχος σφιγκτήρων: Σύγχρονες τάσεις και παιδαγωγικές προσεγγίσεις.
- Φαγητό: μια σύνθετη διαδικασία. Προβλήματα και μη στη διαδικασία του φαγητού μέσα από παιδαγωγική προσέγγιση για τα παιδιά 1-3 χρόνων.
- Η συμβολή των ψυχαναλυτικών προσεγγίσεων στην παιδαγωγική των μικρών παιδιών.
- Το μοντέλο του Loczy: Βασικές παιδαγωγικές αρχές και εφαρμογές.
- Οι ιδέες του Loczy εφαρμοσμένες στους βρεφονηπιακούς σταθμούς.
- Ποιοτικά χαρακτηριστικά της αγωγής των μικρών παιδιών.
- Η Παιδαγωγική μέσα από την καθημερινότητα των παιδιών 1-3 χρόνων στο βρεφονηπιακό σταθμό.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

- Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών των παιδιών 1 – 3 χρόνων καθώς και τις δεξιότητες εκείνες που απαιτούνται για την αγωγή των μικρών παιδιών.

- Παρατήρηση – καταγραφή συμπεριφοράς παιδιών 1 – 3 χρόνων, ανάλυση των στοιχείων παρατήρησης.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά μικρών παιδιών ηλικίας 1-3 χρόνων.
- Να θέτουν στόχους που αποσκοπούν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών 1-3 χρόνων.
- Να γνωρίζουν και να ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες των παιδιών 1-3 χρόνων.
- Να παρέχουν φροντίδα και αγωγή σε παιδιά ηλικίας 1-3 χρόνων.
- Να αναλύουν και να αξιολογούν στοιχεία από τις παρατηρήσεις και τις καταγραφές που πραγματοποίησαν στους χώρους διεξαγωγής του εργαστηρίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ελληνική :

1. BINNIKOT, Ντ., *Συζητήσεις με τους γονείς*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
2. BINNIKOT, Ντ., (1976), *Το παιδί, η οικογένεια και ο εξωτερικός του κόσμος*, Αθήνα, Καστανιώτης.
3. BINNIKOT, Ντ., (2002) *Από την παιδιατρική στη ψυχανάλυση*, Αθήνα, Καστανιώτης.
4. ΔΡΑΓΩΝΑ, Θ.- ΤΣΙΑΝΤΗΣ, Γ., (2000), *Μωρά και μητέρες*, Αθήνα, Καστανιώτης.
5. ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ, Γ., *Πρόοδος στην αναπτυξιακή ψυχολογία των πρώτων χρόνων*, Παν. Εκδ. Κρήτης.
6. ΜΠΡΑΖΕΛΤΟΝ, Μπ., (1998), *Τα αναπτυξιακά προβλήματα του βρέφους και του νηπίου*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
7. ΡΕΙΜΟΝ-ΡΙΒΙΕ, Μπ., (1989), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.
8. ΦΡΑΪΜΠΕΡΚ, Σ., (1987), *Τα μαγικά χρόνια*, Αθήνα, Παρισιάνος.

Ξενόγλωσση :

1. APPEL,G.- TARDOS, A.,(1998) , *Prendre soin d'un jeune enfant. De l'empathie aux soins thérapeutiques*, Ramonville Saint-Agne, Erés.
2. DAVID, M., APPEL, G.,(1973), *Loczy ou le maternage insolite*, Paris, Scarabée.
3. SZANTO-FEBER, A., (2002), *Loczy : Un nouveau paradigme ? l'institut Pikler dans un miroir à facettes multiples*, Paris, PUF.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3311/3321
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	6 (Θεωρία: 3, Εργαστήριο: 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατακτήσουν οι φοιτητές το ψυχοπαιδαγωγικό υπόβαθρο και την ιδεολογία που διέπει την οργάνωση της αγωγής σε μια τάξη μικρών παιδιών και τις απαραίτητες πρακτικές γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να εφαρμόσουν την αγωγή στους προσχολικούς θεσμούς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Γενικές αρχές που διέπουν την οργάνωση της παιδαγωγικής πράξης:

- Πώς μαθαίνουν τα παιδιά
- Οι ανάγκες των παιδιών. Ο ρόλος τους στην εφαρμογή της Παιδαγωγικής πράξης.
- Ανάγκη για τροφή. Ψυχοπαιδαγωγικές εφαρμογές.
- Η τουαλέτα και η καθαριότητα στα μεγαλύτερα παιδιά
- Η εξερεύνηση και η γνωριμία του γύρω τους κόσμου
- Τα χαρακτηριστικά της ηλικίας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού
- Στόχοι και σκοποί στην αγωγή.
- Αξιολόγηση.
- Αρχές οργάνωσης του χώρου - ανοιχτές τάξεις.
- Χώρος κινητικού παιχνιδιού.
- Χώρος συμβολικού παιχνιδιού.
- Χώρος καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.
- Χώρος λόγου και πληροφοριών.
- Αρχές λειτουργίας του προγράμματος. Πώς λειτουργούν οι ανοιχτές τάξεις.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει

Κριτική μελέτη της οργάνωσης του χώρου και του υλικού.

Μελέτη της συμπεριφοράς των παιδιών στις γωνιές και τα εργαστήρια.

Πρώτες παιδαγωγικές παρεμβάσεις στο χώρο: εμπλουτισμός, αλλαγή, δημιουργία γωνιάς. Παρατήρηση της συμπεριφοράς των παιδιών μετά την παρέμβαση.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος αναμένεται οι φοιτητές:

- Να έχουν αποκτήσει την ιδεολογία που, με βάση τα τελευταία ψυχοπαιδαγωγικά και κοινωνιολογικά επιστημονικά δεδομένα, πρέπει να διέπει την οργάνωση της παιδαγωγικής πράξης
- Να γνωρίζουν ποιες βασικές αρχές διέπουν την οργάνωση της παιδαγωγικής πράξης
- Να γνωρίζουν τους πρακτικούς τρόπους με τους οποίους υλοποιούνται οι πάρα πάνω γνώσεις σε ένα χώρο προσχολικής αγωγής
- Να συνειδητοποιήσουν το ρόλο του παιδαγωγού με βάση τις πάρα πάνω αρχές
- Να έχουν αποκτήσει τις πρώτες γνώσεις σχετικά με το πώς εφαρμόζεται στην πράξη σήμερα η προσχολική αγωγή στους βρεφονηπιακούς σταθμούς, στην Ελλάδα.
- Να έχουν έρθει σε επαφή με παιδιά προσχολικής ηλικίας και να προσπαθούν να τα παρατηρούν την ώρα της δράσης τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗ, Χ., *Προσχολική αγωγή. Οργάνωση - πρόγραμμα*, Σφακιανάκης, Θεσ/νίκη (τηλ. 2310 273 686).
2. BREDEKAMP, S. - COPPLE, C., *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα*, (επιμέλεια Έλση Ντολιοπούλου), Ελληνικά Γράμματα.
3. BRUNER, J., *Πράξεις νοήματος*, Ελληνικά Γράμματα.
4. ΓΑΡΟΓΑΛΑΚΗ, Μ., *Φαντασία και αυτενέργεια*, Ποταμός.
5. ΔΑΦΕΡΜΟΣ, Ο., *Εργασία και εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, 1999.
6. DUFFY, B., *Υποστηρίζοντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία στην προσχολική ηλικία*, Σαββάλας, 2003.
7. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. - ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ, Ν. - ΚΟΣΜΑ, Β., *Βασικές αρχές προγραμματισμού και δράσης στην προσχολική αγωγή*, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιαγωγών, τηλ. 210 82 39 503.
8. HEALY, J., *Μυαλά που κινδυνεύουν, Γιατί τα παιδιά μας δεν σκέφτονται*, Λύχνος, 2000
9. ΚΑΜΙ Ι, C., *Για μια αναμόρφωση της προσχολικής εκπαίδευσης*, Πατάκης, 1997
10. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε., *Η θεωρία του Piaget και παιδαγωγικές εφαρμογές στην προσχολική εκπαίδευση*, Οδυσσέας, 1998.
11. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε. και α., *Θεωρία και μεθοδολογία της προσχολικής εκπαίδευσης*, Πατάκης.
12. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε. (επιμέλεια), *Reggio Emilia: Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, Πατάκης, 2001.
13. ΜΟΚΟ, Ζ., *Ψυχανάλυση και Εκπαίδευση*, Καστανιώτης.
14. ΜΠΡΕΝΓΚΙΕ, Ζ.Κ., *Ελεύθερες συζητήσεις με το Ζαν Πιαζέ*, Καστανιώτης, 1978.
15. ΝΗΛ, Α.Σ., *Ελευθερία, όχι αναρχία*, Μπουκουμάνης.
16. ΝΤΟΛΤΟ, Φρ., *Μεγαλώστε σωστά το παιδί σας*, Γιαλλελής.
17. ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΡΑΤΟΥ, Ο., *Παιδί, Επιστήμη και Ψυχανάλυση, Οι διαδρομές του Jean Piaget*, Καστανιώτης, 1998
18. ΡΑΠΕΡΤ, S., *Νοητικές θύελλες*, Οδυσσέας, 1996;
19. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Το Μέλλον της Εκπαίδευσης*, Υποδομή.
20. ΡΙΑΓΕΤ, J. - ΙΝΗΕΛΔΕΡ, Β., *Η Ψυχολογία του Παιδιού*, Εκδόσεις Τι ξέρω; Ζαχαρόπουλος.
21. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Η ψυχολογία της νοημοσύνης*, Καστανιώτης, 1999
22. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Ψυχολογία και παιδαγωγική*, Ν. Σύνορα, 1979.
23. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Προβλήματα γενετικής ψυχολογίας*, Υποδομή, 1979.
24. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Προβλήματα ψυχολογίας*, Νέα Σύνορα, 1979.
25. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Περί Παιδαγωγικής*, Ελληνικά γράμματα, 2000

26. ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Η γλώσσα και η σκέψη του παιδιού*, Καστανιώτης, 2001
27. ΡΙΒΙΕ, Ρ., *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού*, Καστανιώτης, 1989.
28. ΡΟΘΕΝΜΠΕΡΓΚ, Μ., *Παιδιά με πέτρινα μάτια*, Κέδρος.
29. ΣΑΛΤΣΜΠΕΡΚΕΡ, Χ. και αλλ., *Η συναισθηματική εμπειρία της μάθησης και της διδασκαλίας*, Καστανιώτης.
30. ΣΙΛΛΕΡ, Π. - ΡΟΣΣΑΝΟ, Τζ., *Δημιουργική απασχόληση στο Νηπιαγωγείο και στον παιδικό Σταθμό*, Πατάκης.
31. ΦΡΕΥ, Κ., *Η μέθοδος του Project*, Αφοι Κυριακίδη, (Θεσ/νίκη, 2310 210 067).
32. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ-HENRIQUES, Α., *Ο Πιαζέ και το σχολείο*, Εκκρεμές, 1997.
33. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ-HENRIQUES, Α., *Παίζω και καταλαβαίνω, Προτάσεις για παιδαγωγικό υλικό*, Εκκρεμές, 1998..

Ξενόγλωσση :

1. APRIL, J., *Ordre et désordre, Les facteurs de l'organisation dans les classes de jeunes enfants*, Paris, BUCHET/CHASTEL, 1998
2. FURTH, H., *Knowledge as desire, An essay on Freud and Piaget*, New York, Columbia University Press, 1987
3. GRANDCOIN-JOLY, G., SPITZ, J., CEJTLIN, D., *Pour une classe réussie en maternelle*, Paris, Nathan, 1991
4. HOUDE, O., *La Psychologie de l'enfant*, Paris, PUF, Que Sais-Je? No 369, 2004
5. HOUDE, O., MELJAC, C., *L'esprit piagétien*, Paris, PUF, 2000
6. LEVINE, MEL, *A chacun sa façon d'apprendre*, Québec – Canada, AdA inc . 2003
7. MAZOYER, B., *L'imagerie cérébrale fonctionnelle*, Paris, PUF, Que Sais-Je? No 3628, 2001
8. MOYLES, J., *Just playing? The role and status of play in early childhood education*, Grait Britain, Cromwell Press, 1989
9. PERRAUDEAU, M., *Echanger pour apprendre. L'entretien critique*, Paris, Armant Collin, 1998
10. PERRENOUD, Ph., *Développer la pratique réflexive dans le métier d'enseignant*, Paris, ESF, 2003
11. PIAGET, J., *1968-1979 : Une décennie de recherches sur les mécanismes de construction cognitive*, SRED, Cahier 7, mai 2000, Genève, Service de la recherche en Education
12. RESWEBER, J.P., *Les pédagogies nouvelles*, Paris, PUF, Que Sais-Je? No 2277, 2007
13. WHITEBRED, D., *Teaching and learning in the early years*, Canada, Routledge, 1996

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΙΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3411
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στόχος της διδασκαλίας της παιδιατρικής είναι να προσφέρει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας. Έτσι με την επιστημονική παιδεία που θα στηρίζεται στην έρευνα και τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα θα είναι σε θέση, να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς. Επίσης η υψηλού ιατρικού επιπέδου κατάρτιση και γνώση των τελευταίων επιτευγμάτων της επιστήμης αλλά και ο ορθολογικός και επιστημονικός τρόπος σκέψης που διδάσκεται του δίνουν τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Τέλος δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη του ερευνητικού πνεύματος και στην εξοικειώσει με την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, με θεωρητική ενημέρωση αλλά κυρίως με την εκπόνηση υψηλού επιπέδου πτυχιακών εργασιών, πάντα με ερευνητικό περιεχόμενο. Οι πτυχιακές εργασίες ανακοινώνονται και δημοσιεύονται στα πλέον αναγνωρισμένα διεθνή και ελληνικά συνέδρια και περιοδικά. Ενθαρρύνεται επίσης η παρακολούθηση ιατρικών συνεδρίων (με καθοδήγηση) καθώς και η επίσκεψη σε πινακοθήκες (ξενάγηση στην εθνική πινακοθήκη), αρχαιολογικούς χώρους (ξεναγήσεις στην ακαδημία Πλάτωνα) καθώς και σε άλλους χώρους πνεύματος και τέχνης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Η παιδιατρική, ένα από τα 4 βασικά μαθήματα των ανθρωπιστικών επιστημών, αφορά το 1/3 του πληθυσμού του κόσμου που είναι τα παιδιά.. Η Βρεφονηπιοκομία έχει σαν αποκλειστικό αντικείμενο εργασίας της το παιδί. Οι δύο παραπάνω φράσεις, δημιουργούν συμπερασμό λογικής προφάνειας για την αξία της παιδιατρικής στη Βρεφονηπιοκομία.

Στο μάθημα της ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ ΙΙΙ διδάσκονται:

- 1- Η παθολογία των Συστημάτων. Πεπτικό Σύστημα, (υγιεινή των δοντιών).
- 2- Αναπνευστικό σύστημα.
- 3- Κυκλοφορικό Σύστημα. Παιδί και αθλητισμός, επιλογή κατάλληλου αθλήματος, πιστοποιητικά υγείας, υπερχολεστερολαιμία και νοσήματα φθοράς ενηλίκων που αρχίζουν από την παιδική ηλικία. Η σημασία της πρόληψης και της αποφυγής βλαβερών συνηθειών όπως το κάπνισμα, η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών ή ουσιών που χρησιμοποιούνται στο Ντόπινγκ.
- 4- Ουροποιητικό σύστημα. (Η μεταμόσχευση νεφρού σαν πρότυπο για όλες τις μεταμοσχεύσεις οργάνων).
- 5- Νευρικό Σύστημα. Επεισόδια απώλειας συνείδησης, Αιφνίδιος Θάνατος.

- 6- Ενδοκρινής Αδένες. Η Σεξουαλική ζωή των παιδιών, εφήβων και νεαρών ενηλίκων.
- 7- Αιμοποιητικό Σύστημα.
- 8- Νοσήματα Κολλαγόνου, Νόσος Kawasaki.
- 9- Νεοπλάσματα στα παιδιά
- 10- Συχνές παθήσεις του Δέρματος.
- 11- Συχνά Νοσήματα των Οστών (μυοσκελετικά), το παιδί που κουτσαίνει.
- 12- Τα συχνότερα φάρμακα που χρησιμοποιούμε στα παιδιά και οι ιδιαιτερότητες της παιδικής θεραπείας. Φαρμακείο Βρεφονηπιακών Σταθμών.
- 13- Τα συχνότερα συμπτώματα που παρουσιάζουν τα παιδιά και πως μπορούμε να τα ερμηνεύσουμε ή τι μέτρα πρέπει να παίρνουμε.
- 14- Οι τιμές των κυριότερων εργαστηριακών εξετάσεων στα παιδιά και πως αλλάζουν ή πρέπει να ερμηνεύονται ανάλογα με την ηλικία. Πότε και πώς πρέπει να γίνονται.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

1. να ανταποκριθεί με επάρκεια και σωστή κρίση τόσο στις σχέσεις του με τα παιδιά όσο και σε αυτές με τους γονείς
2. να ανταποκριθεί στο σοβαρό έργο της διδασκαλίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
3. να κατέχει όλες εκείνες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα της/του βρεφονηπιοκόμου - παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- 1- Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM., Nelson. Παιδιατρική. Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 2- Κωνσταντόπουλος Α., Πρακτική Παιδιατρική, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2006-7
- 3- Κώσταλος Α., Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 1996.
- 4- Στεργιοπούλου Κ., Νεογνολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας, Αθήνα 2000.
- 5- Αντωνιάδης Σ., Παιδιατρική 3^η έκδοση. Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2005.
- 6- Αντωνιάδης Σ., Παιδιατρική Καρδιολογία, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη Αθήνα 2005-6
- 7- Αντωνιάδης Σ., Στοιχεία Νεογνολογίας, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα 2000.
- 8- Ιατράκης Γ., Βιβλίο Μαιευτικής, Εκδόσεις Δεσμός, Αθήνα 2004
1. Περιοδικό Παιδιατρική
2. Δελτίο Α' Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών.
3. Νέα Παιδιατρικά Χρονικά.

Ξενόγλωσση :

- 1- Nelson WE., Textbook of Pediatrics. W.B. Saunders Co. Philadelphia 2000
- 2- Pediatric Clinics of North America
- 3- Pediatrics
- 4- Archives of diseases in Childhood.
- 5- Pediatric research.
- 6- Cardiology in the young.
- 7- Acta paediatrica
- 8- Heart (έχει ειδικά παιδιατρικά κεφάλαια)
- 9- The Lancet (από τα πιο παλιά γενικά περιοδικά)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΒΡΕΦΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΩΝ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3511/3521
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τα μέθοδο της παρατήρησης ως βασικό εργαλείο για την συστηματική καταγραφή των παιδιών προσχολικής ηλικίας. 0 - 6 χρόνων και η καταγραφή των δεδομένων με τη χρήση ορισμένων τεχνικών παρατήρησης ώστε:

- Να έχουν οι φοιτητές την ευκαιρία να γνωρίσουν το παιδί της κάθε ηλικίας με τα γενικά και ειδικά χαρακτηριστικά του.
- Να κατανοήσουν τις δυνατότητές του και τις αδυναμίες του σε σχέση με τους διάφορους τομείς ανάπτυξης.
- Να αποκτήσουν τη συνήθεια να λαμβάνουν υπ' όψη τους τις ανάγκες του και την προσωπικότητά του για να είναι σε θέση αργότερα να οργανώσουν, με βάση αυτά τα στοιχεία, την παιδαγωγική πράξη.

Ο στόχος του εργαστηρίου αυτού είναι:

- να γνωρίσει ο φοιτητής τι σημαίνει συστηματική παρατήρηση για έναν παιδαγωγό
- να γνωρίσει ο φοιτητής μέσα από την παρατήρηση, τον χώρο και την δομή ενός βρεφονηπιακού σταθμού.
- να χρησιμοποιεί την συστηματική και αντικειμενική παρατήρηση για την συλλογή πληροφοριών.
- να αναλύει και να αξιολογεί τις πληροφορίες που παίρνει από την παρατήρηση προκειμένου να καθορίζει την καθημερινή παιδαγωγική πράξη.
- να γνωρίσει την χρήση ορισμένων τεχνικών παρατήρησης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Η μέθοδος της παρατήρησης στην σύγχρονη παιδαγωγική.
2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της μεθόδου
3. Ο ρόλος της παρατήρησης στα παιδαγωγικά προγράμματα
4. Μορφές παρατήρησης. καταγραφή, συστηματική παρατήρηση,
5. Συμμετοχική παρατήρηση. Μειονεκτήματα πλεονεκτήματα .
6. Τεχνικές παρατήρησης: ημερολόγιο, μαγνητοφωνήσεις, βιντεοσκοπήσεις σχάρα παρατήρησης.
6. Σχεδιασμός της παρατήρησης:
7. Επιλογή της τεχνικής, του περιεχομένου και της συλλογής πληροφοριών.
8. Ανάλυση και ερμηνεία των πληροφοριών.
9. Εφαρμογές: Καταγραφή και ανάλυση της συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τα παιδιά
10. Καταγραφή και ανάλυση της συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τα αντικείμενα

11. Καταγραφή και ανάλυση της συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τους ενήλικες.
12. Καταγραφή και ανάλυση της συμπεριφοράς των βρεφών. Αποκωδικοποίηση μη λεκτικής συμπεριφοράς.
13. Καταγραφές σε διάφορους τομείς της καθημερινής τους ζωής (κίνηση, παιχνίδι, επικοινωνία, λόγος κλπ).
14. Αναλύσεις βιντεοσκοπημένων στιγμιότυπων από την ζωή του βρεφονηπιακού σταθμού.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

1. Κατευθύνσεις, κριτήρια βαθμολόγησης του εργαστηρίου
2. Βιωματικά παιχνίδια για την κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στην αυθόρμητη παρατήρηση και την συστηματική παρατήρηση
3. Ασκήσεις καταγραφής περιβάλλοντος και συμπεριφορών
4. Συλλογή (καταγραφή) δεδομένων, διατύπωση αντικειμένου, χρήση τεχνικών για λήψη σημειώσεων. (4,5)
5. Ασκήσεις καταγραφής συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τα υλικά
6. Ασκήσεις καταγραφής συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τους συνομήλικους
7. Ασκήσεις καταγραφής συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τους ενήλικες.
8. Ασκήσεις καταγραφής συμπεριφοράς των παιδιών στις γωνιές.
9. Ασκήσεις καταγραφής συμπεριφοράς των παιδιών σε σχέση με τα παράλληλα εργαστήρια.
10. Επισκέψεις στους βρεφονηπιακούς σταθμούς και καταγραφές υλικού και εξοπλισμού
11. Αναλύσεις των δεδομένων. Καταλληλότητα εργαλείων.
12. Επισκέψεις στους βρεφονηπιακούς σταθμούς και καταγραφές στιγμών από τη ζωή του σταθμού.
13. Επισκέψεις σε χώρους βιβλιοθήκης,
14. Καταγραφή και συλλογή πληροφοριών (βιβλίων, περιοδικών, διαδικτύου)

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. Να κατανοήσουν τις βασικές αρχές της μεθόδου της παρατήρησης
2. Να κατανοήσουν την διαδικασία μιας καταγραφής
3. Να κατανοήσουν τις διαφορές ανάμεσα στις τεχνικές της παρατήρησης
4. Να διαφοροποιήσουν την αυθόρμητη από την επιστημονική καταγραφή

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΦΡΑΓΚΟΣ Χ. Ψυχοπαιδαγωγική: Θέματα Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Παιδείας, Διδακτικής και Μάθησης, Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά, 2000
2. ΧΡΥΣΑΦΙΔΗΣ, Κ. Επιστημολογικές αρχές της προσχολικής αγωγής, 20043.
3. ΜΙΑΛΑΡΕΤ, G. Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής, Gutenberg, 2002
4. COHEN, D. - STERN, V. - BALABAN, N., (1991), Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών, Αθήνα, GUTENBERG,2004
5. LANDSHEERE, G. De, Η εμπειρική έρευνα στην εκπαίδευση, Αθήνα, ΤΥΠΩΘΗΤΩ(1996)
6. ΕΑΔΑΠ. (2004) Προς μία Συνεργατική και Συμμετοχική Επιμόρφωση, στην προσχολική Αγωγή. Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ-Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3611/3621
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να ευαισθητοποιηθούν οι φοιτητές στο θεατρικό παιχνίδι και τη δραματική - θεατρική έκφραση.

Ειδικότερα:

Να αντιληφθούν το θεατρικό παιχνίδι σαν ένα ακόμη μέσο παιδαγωγικής πρακτικής.

Να αποδεσμευτούν από επιφυλάξεις και αναστολές και να εμπιστευθούν τον εαυτό τους σαν φορείς έκφρασης.

Να βιώσουν το θεατρικό παιχνίδι σαν δραστηριότητα χαράς, γνώσης, επικοινωνίας και ανάπτυξης και να μπορέσουν έτσι να το μεταδώσουν στα παιδιά.

Να εξοικειωθούν με τις αρχές και τις τεχνικές του Θεατρικού Παιχνιδιού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Εισαγωγή, θεωρητική προσέγγιση του Θεατρικού Παιχνιδιού:
2. Αντιδιαστολή θεατρικού παιχνιδιού με θεατρικές παραστάσεις στο σχολείο και «σκετς».
3. Προέλευση του Θεάτρου. Προέλευση του Θεατρικού Παιχνιδιού.
4. Διαφορές Θεάτρου και Θεατρικού Παιχνιδιού.
5. Βασικές αρχές, τεχνικές και υλικά του Θεατρικού Παιχνιδιού.
6. Σύνδεση θεατρικής τέχνης και παιχνιδιού: Εμπειρική προσέγγιση της τέχνης του Θεάτρου μέσα από το παιχνίδι.
7. Ανακάλυψη της θεατρικότητας του συμβολικού μα και του λαϊκού - παραδοσιακού παιχνιδιού. Επισημάνση συνθηκών που διευκολύνουν το παίξιμο.
8. Χώρος: εξερεύνηση του χώρου σαν ένα δυναμικό υλικό που μετασχηματίζεται με την κίνηση και την ακινησία.
9. Ο χώρος σαν ένα εύπλαστο υλικό που πλάθεται με τη δράση και τη φαντασία.
10. Η αλληλεπίδραση της δράσης, αίσθησης και συγκίνησης και η σωματική και φωνητική της έκφραση.
11. Τεχνική αυτοσχεδιασμού: Παρατήρηση και αίσθηση του περιβάλλοντος, των καταστάσεων, των συμπαίκτων.
12. Αυθόρμητη και δομημένη ανταπόκριση. Σχέση και επικοινωνία με τον «άλλο». Αντι-δράση. Ο «άλλος» σαν συμπαίκτης ή σαν ρόλος.
13. Παραμύθι: το παραμύθι, η δομή του μύθου σαν βάση για Θεατρικό Παιχνίδι.
14. Το παραμύθι σαν ερέθισμα για θεατρικό δρώμενο και όχι σαν «το κείμενο μιας παράστασης».

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Χώρος: Δημιουργία και αξιοποίηση ενός «σκηνικού - θεατρικού» χώρου. Ασκήσεις γνωριμίας και προσανατολισμού μέσα στο χώρο. Αυτοσχεδιασμοί με ερέθισμα δεδομένους χώρους.

Σώμα: Ασκήσεις σωματικής έκφρασης και επικοινωνίας, ασκήσεις φωνής. «Θέατρο χωρίς λόγια». Θέατρο σκιών με το σώμα.

Τεχνική αυτοσχεδιασμού: Αυτοσχεδιασμοί ανά δύο ή σε μικρές ομάδες.

Εισαγωγή στο ρόλο: διαδικασία επιλογής ρόλου. Διερεύνηση της αίσθησης και της συμπεριφοράς του σκηνικού προσώπου.

Μεταμόρφωση: μάσκα, μακιγιάζ, κοστούμι, μεταμόρφωση του χώρου

Παραμύθι: Ατομικοί και ομαδικοί αυτοσχεδιασμοί εμπνευσμένοι από τα στοιχεία των παραμυθιών.

Περιβάλλον: δημιουργία ενός περιβάλλοντος δράσης και αξιοποίησή του για τη δημιουργία Θεατρικών Παιχνιδιών (δάσος, βυθός, αγορά κλπ).

Παράσταση - γιορτή: Εφαρμογές του Θεατρικού Παιχνιδιού στα πλαίσια γιορτών με παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Σύνθεση: ομαδική δημιουργία ολοκληρωμένου θεατρικού δρώμενου.

Καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας οι φοιτητές ενθαρρύνονται να δοκιμάσουν εφαρμογές πολύ απλών στοιχείων Θεατρικού Παιχνιδιού στους χώρους της πρακτικής τους άσκησης. Αφιερώνεται χρόνος για συζήτηση και αξιολόγηση των εμπειριών.

Η αξιολόγηση θα γίνεται με βάση την ποιότητα της συμμετοχής (συνέπεια, πρωτοβουλία, εξέλιξη εκφραστικών ικανοτήτων) και όχι με βάση το ταλέντο και την καλλιτεχνική αρτιότητα της δράσης.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές και τις τεχνικές του θεατρικού παιχνιδιού
- Να χρησιμοποιούν το θεατρικό παιχνίδι σαν ένα ακόμη μέσο παιδαγωγικής πρακτικής

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ, Γ., (1194), Θεατρική αγωγή και παιχνίδι, Αθήνα, Γρηγόρης
2. ΓΚΟΒΑΣ, Ν., (2003), Για ένα δημιουργικό, νεανικό θέατρο: ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές, Αθήνα, Μεταίχμιο.
3. ΔΙΩΤΗ, Β.,(1997), Η θεατρική αγωγή στην πράξη, Β. Διώτη, ISBN 960-9085-0-8
4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΑΤΡΟΥ, (1991), Θέατρο για παιδιά.
5. ΕΡΙΑ, Α., - ΜΕΓΚΡΙΕ, Ντ., (2001), Το θεατρικό παιχνίδι στο νηπιαγωγείο, Αθήνα, Ντουντούμης
6. ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ, Λ., ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1993), Θεατρική Αγωγή, Βιβλίο για το δάσκαλο, Αθήνα, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
7. ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ, Λ., (1991), Το θεατρικό παιχνίδι, Αθήνα, Καστανιώτης
8. ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ, Λ., (1990), Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα, Αθήνα, Καστανιώτης
9. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Α., ΜΠΑΣΚΛΑΒΑΝΗ Ο., (2001), Θεατροπαιχνίδια, Αθήνα, Κέδρος
10. ΣΕΞΤΟΥ, Π., (1998), Δραματοποίηση. Το βιβλίο του παιδαγωγού-εμπνευστή, Αθήνα, Καστανιώτης
11. ΧΡΥΣΑΦΗ, Μ., (1991), Το δραματικό παιχνίδι στην προσχολική ηλικία, Αθήνα, Σμυρنيωτάκης

Δ ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές την τυπική πορεία που ακολουθεί η ανάπτυξη του παιδιού στους βασικούς τομείς (γνωστικό, συναισθηματικό, γλωσσικό, κοινωνικό) κατά την περίοδο της **νηπιακής** ηλικίας.

Ειδικότεροι στόχοι είναι η κατανόηση των παραγόντων που μπορούν να δυσχεραίνουν ή να διευκολύνουν την ανάπτυξη, η κατανόηση της τυπικής πορείας της ανάπτυξης και η εξοικείωση με τα βασικά πλαίσια της ανάπτυξης στη νηπιακή ηλικία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Βιοσωματική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή ηλικία
- Η νοητική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή ηλικία: Η περίοδος της προσυλλογιστικής σκέψης
- Η γλωσσική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή ηλικία και οι βασικές προϋποθέσεις για την απόκτηση της γλώσσας
- Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για την ερμηνεία ανάπτυξης των γνωστικών λειτουργιών
- Η κοινωνική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή ηλικία
- Η ανάπτυξη της αντίληψης κατά τη νηπιακή ηλικία.
- Η ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων κατά τη νηπιακή ηλικία.
- Η διαφοροποίηση του ρόλου του φύλου
- Παιδική επιθετικότητα,
- Παιδικοί φόβοι
- Η ανάπτυξη της ηθικής αυτονομίας
- Το παιδικό παιχνίδι και η συμβολή του στην ανάπτυξη.
- Παράγοντες που διευκολύνουν ή δυσχεραίνουν την ανάπτυξη (risk and resilience factors)
- Τα βασικά πλαίσια της ανάπτυξης στην νηπιακή ηλικία (οικογένεια, κοινότητα, εκπαιδευτικά πλαίσια)

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:
- Να γνωρίζουν την πορεία της τυπικής ανάπτυξης των παιδιών κατά την περίοδο της **νηπιακής** ηλικίας.
- Να κατανοούν τους παράγοντες οι οποίοι μπορεί να ευνοούν ή να δυσχεραίνουν την αναπτυξιακή πορεία των παιδιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.) (1992). *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας*. Τόμ. 1-3. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
2. Cole, M., & Cole, S. R. (2000, 2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (Μετ. Μ. Σόλμαν, Επιμ. Ζ. Παπαληγούρα & Π. Βορριά). Τόμ. Β'. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
3. Δημητρίου-Χατζηνεοφύτου, Λ. (2001). *Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
4. Dunn, J. (1999). *Οι στενές προσωπικές σχέσεις των μικρών παιδιών* (Μετ. Χ. Παπαηλιού, Επιμ. Π. Βορριά & Ζ. Παπαληγούρα). Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
5. Κάκουρος, Ε., & Μανιαδάκη, Κ. (2000). Η σεξουαλική αγωγή παιδιών προσχολικής ηλικίας - αντιλήψεις, πρακτικές και δυνατότητες. *Αρχεία Εταιρείας Ψυχολογικής Ψυχιατρικής Ενηλίκου και Παιδιού (Ε.Ψ.Ψ.Ε.Π.)*, 26, 30-34.
6. Κάκουρος, Ε., Μανιαδάκη, Κ., & Καπνίση Ε. (2005). Παιδική παχυσαρκία και η σχέση της με τις γονεϊκές αντιλήψεις και τις διατροφικές συνήθειες. *Παιδιατρική*, 68 (1), 45-52.
7. Παπαηλιού, Χ. (2005). *Η ανάπτυξη της γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
8. Siegler, R. S. (2002). *Πως σκέφτονται τα παιδιά*. (Μετ. Ζ. Κουλεντιανού, Επιμ. Σ. Βοσνιάδου). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΓΩΓΗ ΜΙΚΡΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ II
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4211-4221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος που διδάσκεται σε δύο συνεχή εξάμηνα είναι να αποκτήσουν οι φοιτητές τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν την κάλυψη των αναγκών των παιδιών 1 – 6 χρόνων και τους παράγοντες που συντελούν στην αγωγή τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Σχέσεις φυσικού περιβάλλοντος και ποιότητας αγωγής και φροντίδας.
- Παιδί, χώρος και χρόνος. Βασικές αρχές οργάνωσης χώρου και χρόνου
- Απασχόληση παιδιών 18μηνών -36 μηνών
- Κατάλληλα παιχνίδια για παιδιά 18 μηνών -36 μηνών
- Το συμβολικό παιχνίδι και η εκπαιδευτική του αξία
- Ατομικές διαφορές παιδιών και ιδιαιτερότητες παιδιών
- Κτιριακές προδιαγραφές: σχεδιασμός, εξοπλισμός, συντήρηση, ασφάλεια εσωτερικού και εξωτερικού χώρου.
- Αρχές διατροφής και αγωγή.
- Παιδαγωγικής αξία του φαγητού-Υγιεινή διατροφή
- Αυτονομία και ανεξαρτητοποίηση του παιδιού σε σχέση με το φαγητό και άλλα αναπτυξιακά στάδια σε παιδιά 18μηνων έως 36 μηνών
- Θέματα ύπνου και ατομικές διαφορές παιδιών
- Κατάλληλη ηλικία για εκπαίδευση στην τουαλέτα
- Πρόληψη και ατυχήματα

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει

- Παρατήρηση της οργάνωσης του χώρου και του χρόνου ενός βρεφικού σταθμού.
- Καταγραφή της συμπεριφοράς των βρεφών και των παιδιών έως τριών χρόνων.
- Αναλύσεις καταγραφών.
- Μικρές παρεμβάσεις όσο αναφορά στο χώρο και το χρόνο των μικρών παιδιών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν πως μπορούν να οργανώνουν και να κάνουν παρεμβάσεις στο χώρο που φιλοξενεί μικρά παιδιά
- Να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να οργανώνουν το χρόνο των μικρών παιδιών λαμβάνοντας υπ' όψιν τις βασικές ανάγκες των παιδιών και εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές οργάνωσής του.
- Να μπορούν να οργανώνουν χώρους που φιλοξενούν μικρά παιδιά και κυρίως βρεφικούς σταθμούς.
- Να οργανώνουν το χρόνο των μικρών παιδιών που φιλοξενούνται σε χώρους υποδοχής, σεβόμενοι τις ανάγκες τους και εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές της κάλυψης των αναγκών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. - ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ, Ν. - ΚΟΣΜΑ, Β., (1993), *Βασικές αρχές προγραμματισμού και δράσης στην προσχολική αγωγή*, Αθήνα, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιαγωγών.
2. ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, (1985), *Παιδικοί Σταθμοί: θέματα αγωγής και πρόληψης*, Υλικό 2^ο σεμιναρίου Προσχολικής Αγωγής, Εκδ. Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης.
3. ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ, Γ., (1992), *Πρόοδος στην αναπτυξιακή ψυχολογία των πρώτων χρόνων*, Κρήτη, Παν. Εκδ. Κρήτης.
4. PAINTER, G., (1980), *Πώς να βοηθήσετε το παιδί σας ν' αναπτυχθεί*, Αθήνα, Καστανιώτης.
5. ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΗ, Χ.- MELHUISE, E.C., (2001), *Προσχολική ηλικία, φροντίδα, αγωγή-ανάπτυξη*, Αθήνα, Καστανιώτης.
6. PEÏMON - PIBIE, Μπ., (1989), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.
7. SCHAFFER, R., (1996), *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Ξενογλώσσα:

1. BOSSE-PLATIERE, S.- DETHIER, A.-FLEURY, C.- LOUTRE DU PASQUIER, N., (1995), *Accueillir le jeune enfant : Quelle professionnalisation ?* Ramonville Saint-Agne, Erés.
2. DAVID, M., (2001), *Le bébé, ses parents, leurs soignantes*, Ramonville Saint-Agne, Erés.
3. DELION, P. (sous la direction), (2001), *Le bébé et ses institutions*, Ramonville Saint-Agne, Erés.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4311/4321
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	6 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 3)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι οι φοιτητές

- Να γνωρίσουν λεπτομερέστερα τομείς που αφορούν την οργάνωση και την εφαρμογή της παιδαγωγικής πράξης
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία που έχει η συστηματική και εμπειριστατωμένη αγωγή του προφορικού και του γραπτού λόγου για την μετέπειτα σχολική πορεία των παιδιών και να γνωρίσουν τρόπους εφαρμογής της γλωσσικής διδασκαλίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Ψυχοκινητική αγωγή: Γενικά
- Το παιδί γνωρίζει τον εαυτό του και το σώμα του
- Το παιδί τοποθετείται στο χώρο
- Το παιδί τοποθετείται στο χρόνο
- Διδακτική της μητρικής γλώσσας: Γενικά
- Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος. Επικοινωνία, διήγηση, Διάλογος
- Διδακτική του παραμυθιού
- Διδακτική της ποίησης
- Ο «κύκλος»
- Παιχνίδια με το λόγο
- Ο γραπτός λόγος: διδακτική
- Παιχνίδια με τη γραμματική και το συντακτικό
- Ευαισθητοποίηση στην ανάγνωση
- Προετοιμασία για τη γραφή

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει

- Συμμετοχή στις οργανωμένες από την/ τον παιδαγωγό δραστηριότητες της τάξης αλλά και σε αυθόρμητες που πηγάζουν από τα ενδιαφέροντα των παιδιών.
- Οργάνωση γωνιάς, καταγραφή και μελέτη της συμπεριφοράς των παιδιών κατά τη διάρκεια της παιδαγωγικής πράξης, σε σχέση με τους διάφορους τομείς ανάπτυξης, κινητικό, νοητικό κλπ

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές αναμένεται να είναι σε θέση :

- Να λαμβάνουν υπ' όψη τους τα στοιχεία της ψυχοκινητικής αγωγής για την οργάνωση της παιδαγωγικής πράξης
- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές προσέγγισης του προφορικού και του γραπτού λόγου με βρέφη και παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Να γνωρίζουν τρόπους πρακτικής εφαρμογής των αρχών που διέπουν την αγωγή λόγου
- Να γνωρίζουν τρόπους πρακτικής εφαρμογής της διδακτικής της προετοιμασίας για τη γραφή
- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές της μεθόδου project και της εφαρμογής του portfolio
- Να ερμηνεύουν τη συμπεριφορά των παιδικών κατά τη διάρκεια της παιδαγωγικής πράξης και να συνειδητοποιούν τις μαθησιακές τους ανάγκες
- Να οργανώνουν ένα μέρος του χώρου μιας τάξης και να προσφέρουν απλά ερεθίσματα δράσης στα παιδιά

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- ΑΛΙΜΠΕΡΤΗ, Μ., ΓΡΟΜΗΤΣΑΡΗ, Θ., ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α., *Κι αν έρθει στην τάξη μας η κυρά-Γραμματική;*, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιαγωγών, 2007
- ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Β., *Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο*, Καστανιώτης, 1994.
- ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΛΟΣ, Βασίλης, ΛΙΑΠΗΣ Κώστας (Επιμέλεια), *Λαϊκό Παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, 1995
- ΒΑΥΝΗΑΜ, Μ., *Πρακτικές γραμματισμού*, Μεταίχμιο
- ΒΥΓΚΟΤΣΚΙ, Λεβ, *Σκέψη και γλώσσα*, Γνώση.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΝΙΑΣΕΝ, Μ., *Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας Άντερσεν*, Καστανιώτης, 1994.
- ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α., *Από την προανάγνωση στην ανάγνωση*, Καστανιώτης.
- ΓΚΟΤΤΕ, Ρ., *Γλώσσα και Παιχνίδι στο Νηπιαγωγείο*, Πατάκης, 2002.
- ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α., *Παιχνίδια με το χρόνο για μικρά και μεγαλύτερα παιδιά*, Εκκρεμές, 1995.
- ΖΑΝ, Ζωρζ, *Η δύναμη των παραμυθιών*, Καστανιώτης, 1996
- HEALY, J., *Μυαλά που κινδυνεύουν, Γιατί τα παιδιά μας δεν σκέφτονται*, Λύχνος, 2000
- ΚΑΤΗ, Δ., *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*, Οδυσσέας.
- ΜΟΚΟ, Ζ., *Ψυχανάλυση και Εκπαίδευση*, Καστανιώτης.
- ΜΠΕΤΕΛΧΑΪΜ, Μπρ., *Η γοητεία των παραμυθιών*, Γλάρος.
- MULLER, G., *Γλώσσα και ομιλία*, Gutenberg, 1995.
- ΝΤΟΛΤΟ, Φρ., *Μεγαλώστε σωστά το παιδί σας*, Γιαλλελής.
- ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Το Μέλλον της Εκπαίδευσης*, Υποδομή.
- PIAGET, J. - INHELDER, B., *Η Ψυχολογία του Παιδιού*, Εκδόσεις Τι ξέρω; Ζαχαρόπουλος.
- ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Η ψυχολογία της νοημοσύνης*, Καστανιώτης, 1999.
- ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Περί Παιδαγωγικής*, Ελληνικά Γράμματα, 2000
- ΠΙΑΖΕ, Ζ., *Η γλώσσα και η σκέψη του παιδιού*, Καστανιώτης, 2001
- PIBIE, Ρ., *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού*, Καστανιώτης.
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Χ., *Το παραμύθι χτες και σήμερα*.
- ΣΑΝΤΑΓΚΟΣΤΙΝΟ, Πάολα, *Πώς να διηγούμαστε ένα παραμύθι*, Καστανιώτης, 2003

Ξενόγλωσση :

- BELIVEAU, M.C ., *Au retour de l'école ....La place des parents dans l'apprentissage scolaire*, Québec, Editions de l'Hôpital Sainte-Justine, 2004
- BENTOLILA, A ., *Urgence école, le droit d'apprendre, le devoir de transmettre*, Odile Jacob, 2007
- BLOCHET, P. Et all., *Maîtriser l'oral, Cycle 1*, Paris, Magnard Ecoles, 1999
- BOUCHARD, M .N ., *Apprendre à lire comme on apprend à parler*, Paris, Hachette Education, 1991

BOUTONNET, R., *Journal d'une institutrice clandestine*, Paris, Ramsay, 2003
DANON-BOILEAU, L., *La parole est un jeu d'enfant fragile*, Odile Jacob, 2007
GILABERT, H., *Apprendre à lire en maternelle*, Paris, ESF, 1992
HUSBANDS, Ch., *What is history teaching? Language, ideas, and meaning about the past*, Buckingham, Open University Press, 1996
MARTIN, A., *L'oral en maternelle*, Paris, Nathan Pédagogie, 2003
MAZOYER, B., *L'imagerie cérébrale fonctionnelle*, Paris, PUF, Que Sais-Je? No 3628, 2001
MEIRIEU, Ph., *Apprendre oui, mais comment*, Paris, ESF, 1987
MINISTERE DE L'EDUCATION NATIONALE DE FRANCE, *La maîtrise de la langue à l'école*, Paris, Centre national de documentation pédagogique, 1995
PERRENOUD, Ph., *Dix nouvelles compétences pour enseigner*, Paris, ESF, 2006
VERGNAUD, G., *Lev Vigotsky, Pédagogue et penseur de notre temps*, Paris, Hachette Education, 2000

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4411/4421
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι **Πρώτες Βοήθειες** είναι αναμφισβήτητα χρήσιμη γνώση όχι μόνο σε σπουδαστές αλλά και στο ευρύ κοινό δεδομένου ότι ιδιαίτερα σήμερα έχουν αυξηθεί τα επείγοντα περιστατικά που χρειάζονται βοήθεια, στο δρόμο, στη δουλειά ή στο οικογενειακό περιβάλλον. **Σκοπός** του μαθήματος "ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ" είναι η εκμάθηση του φοιτητή με απλό και εκλαϊκευμένο τρόπο, (δεδομένου ότι ο σπουδαστής δεν έχει ειδικές γνώσεις νοσολογίας, χειρουργικής ή ορθοπεδικής κλπ), του τρόπου φροντίδας που παρέχεται σε ασθενείς ή τραυματίες, με ότι διαθέσιμα μέσα υπάρχουν, σε καταστάσεις αιφνίδιας και απειλητικές για τη ζωή. **Στόχος** του μαθήματος είναι η συμβολή στη διατήρηση της ζωής ενός συναθρώπου, η οποία και αποτελεί την καλύτερη επιβράβευση της συμμετοχής στο μάθημα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Εισαγωγή, σκοπός των πρώτων βοηθειών, τα πρώτα βήματα των πρώτων βοηθειών, η αξιολόγηση πάσχοντα και η εξέταση και η αφαίρεση των ρούχων.
2. Η κάκωση και η αιμορραγία.
3. Η κάκωση από μηχανικά αίτια, εκδορά, θλάση, τραύμα, κατάγματα, εξάρθραμα, διαστρέμματα, κάταγμα κρανίου, κάταγμα προσώπου, κάταγμα σπονδυλικής στήλης, κάταγμα άκρων, τροχαίες κακώσεις, δαρμός, δαγκώματα.
4. Τα ξένα σώματα. Ξένο σώμα στο δέρμα (παρασχίδες – αγκίστρια), στο μάτι, στη μύτη, στο αυτί, κατάποση ξένου σώματος.
5. **Κακώσεις από φυσικά αίτια. Από θερμότητα (έγκαυμα, θερμοπληξία), από ψύχος (χίμετλα, κρυοπαγήματα, κρυοπληξία), ήλιος, ηλίαση, ηλεκτρισμός, (ηλεκτροπληξία, κεραυνοπληξία), ακτινοβολία, πνιγμός, πνιγμονή.**
6. Παθολογικά αίτια που χρήζουν πρώτες βοήθειες. Σφυγμός, πόνος (πονοκέφαλος, πονόδοντος, πόνος στο αυτί, πόνος στην κοιλιά, πυρετός, διάρροια – εμετός, λιποθυμία - shock - απώλεια συνείδησης, κόμα, εγκεφαλικό επεισόδιο, επιληψία – σπασμοί, έμφραγμα – στηθάγχη, παθολογικές αιμορραγίες (ρινορραγία, ωτορραγία, γαστρορραγία, αιμόπτυση, κισσοί – αιμορροΐδες).
7. Εισαγωγή στην τεχνητή αναπνοή και καρδιοαναπνευστική επαναφορά (cpr). Τεχνητή αναπνοή κατά Schaefer-Emerson, τεχνητή αναπνοή κατά Schaefer, τεχνητή αναπνοή κατά Silvester, τεχνητή αναπνοή κατά Holger-Nielsen, τεχνητή αναπνοή στόμα με στόμα.
8. Επίδεσμοι – επιδεσμολογία, ποικιλία επιδέσμων. Τριγωνικοί επίδεσμοι: επίδεση κεφαλής, άνω άκρου, θώρακα, άκρας χείρας και άκρου ποδός, σιαγώνας γόνατος και αγκώνα με τριγωνικό επίδεσμο. Κυλινδρικοί επίδεσμοι: επίδεση καρπού και άνω άκρου με κυλινδρικό επίδεσμο.

Οκτοειδείς επιδέσεις αγκώνα, άνω άκρου, δακτύλων και άκρου ποδός. Επίδεση κεφαλής και ματιού. Δικτυωτοί επίδεσμοι. Νάρθηκες.

9. Μεταφορά του αρρώστου και του τραυματία, μεταφορά με φορείο, άλλες μέθοδοι μεταφοράς: με τα χέρια, στον ώμο, με επιβατηγό αυτοκίνητο.
10. Δηλητηριάσεις και αντίδοτα, σημεία και συμπτώματα σε δηλητηρίαση, πρώτες βοήθειες σε δηλητηρίαση, απομάκρυνση και εξουδετέρωση του δηλητηρίου. Ταξινόμηση συμπτωμάτων, ειδικές αγωγές και αντίδοτα δηλητηρίων.
11. Περί ενέσεων.
12. Το περιεχόμενο ενός φαρμακείου για Πρώτες Βοήθειες.
13. Επείγουσα Τραχειοτομή.
14. Το Οξυγόνο και η χρήση του.
15. Φιλοσοφία των ενδεικτικών σημάτων κινδύνου, προστασίας, απαγόρευσης και διάσωσης. Χημικά και προσθετικά τροφίμων.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος αποσκοπεί στην πρακτική άσκηση των σπουδαστών στις ανωτέρω ενότητες, σε κούκλα παιδιού και ενήλικα (περιδέσεις, ενέσεις, τεχνητή αναπνοή).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να δώσει πρώτες βοήθειες, σε ορισμένες καταστάσεις (π.χ. πνιγμός, πνιγμονή), εφόσον χρειαστεί
- Να αντιμετωπίσει τον ασθενή σε παθολογικές καταστάσεις που απειλούν τη ζωή του (π.χ., ηλίαση, θερμοπληξία, shock, εγκεφαλικό επεισόδιο, λιποθυμία, εμετός, αιμορραγία, επιληπτικοί σπασμοί, κ.ά.)
- Να γνωρίζει τη χρήση απλών αντικειμένων στην εφαρμογή των πρώτων βοηθειών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική : (συγγραφέας – τίτλος βιβλίου- εκδοτικός οίκος – χρονολογία)

4. Κ.Τσόχας, Α.Πετρίδης : Πρώτες Βοήθειες. Βασικές γνώσεις, 1η έκδοση. Εκδόσεις Λύχνος. Αθήνα 1998
5. Πρώτες Βοήθειες" Βρετανικού Ερυθρού Σταυρού, 7η έκδοση . Ιατρικές εκδόσεις Λίτσας 2000
6. Τάσος Γερμενής : Μαθήματα Πρώτων Βοηθειών δια επαγγέλματα Υγείας , 1η έκδοση, Εκδόσεις Βήτα 1994

Ξενογλώσση : (συγγραφέας – τίτλος βιβλίου- εκδοτικός οίκος – χρονολογία)

4. American Red Cross. Textbook of First Aid Fast, 2η έκδοση, Εκδόσεις American National Red Cross, 2003
5. Emergency Care and transportation of the sick and injured, American Academy of Orthopaedic Surgery, 2002.
6. Sefrin D.: Εγχειρίδιο επειγόντων περιστατικών,1997

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4511
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές το θεσμό της Ειδικής αγωγής και τις εφαρμογές του στο χώρο της Προσχολικής εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής ένωσης για την Ειδική Αγωγή
2. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής της Ελλάδας για την Ειδική Αγωγή
3. Αναφορές στις διαδικασίες ωρίμανσης και ανάπτυξης των παιδιών.
4. Τύποι μονάδων ειδικής αγωγής
5. Οργάνωση μονάδων ειδικής αγωγής
6. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών
7. Ταξινόμησεις των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών
8. Παιδιά με αισθητηριακές δυσλειτουργίες (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
9. Παιδιά με κινητικές δυσλειτουργίες (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
10. Παιδιά με νοητική υστέρηση (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
11. Παιδιά με συναισθηματικές δυσκολίες (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
12. Παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
13. Παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες (χαρακτηριστικά και παιδαγωγική αντιμετώπιση)
14. Ένταξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα προσχολικά πλαίσια

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν την εξέλιξη του κλάδου της ειδικής αγωγής.
- Να κατανοούν τις διάφορες κατηγορίες ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών που συναντώνται στους χώρους της προσχολικής αγωγής.
- Να εντοπίζουν, να αποδέχονται και να αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που είτε βρίσκονται ήδη, τυχαία, της χώρους προσχολικής αγωγής είτε πρόκειται να ενταχθούν στα πλαίσια μελλοντικών προγραμμάτων ένταξης.
- Να ευαισθητοποιούνται και να δραστηριοποιούνται σε θέματα σχολικής και κοινωνικής και ένταξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Καίλα,Μ., Πολεμικός Ν., Φιλίππου Γ., (Επιμ.) Άτομα με ειδικές ανάγκες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, τ. Α' και Β', 1994
2. Κρουσταλλάκης Γ.Σ. Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, Στ' έκδοση, Αθήνα, 2005
3. Παντελιάδου Σ. Μαθησιακές δυσκολίες και Εκπαιδευτική πράξη. Τι και γιατί. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000
4. Σούλης Γ. Παιδαγωγική της ένταξης. Αθήνα, Τυπωθήτω, 2002
5. Σούλης Γ. Παιδιά και έφηβοι με υψηλή νοητική λειτουργικότητα και η εκπαίδευσή τους. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2006
6. Στασινός Δ. Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Αθήνα: Gutenberg, 1991
7. Τάφα (Επιμ.) Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1997

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4611/4622
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να αντιληφθούν οι σπουδαστές το κουκλοθέατρο σαν ένα ακόμη μέσο παιδαγωγικής πρακτικής.
- Να αποδεσμευτούν από επιφυλάξεις και αναστολές και να εμπιστευτούν τον εαυτό τους σαν φορέα έκφρασης.
- Να βιώσουν το Κουκλοθέατρο σαν δραστηριότητα χαράς, γνώσης, επικοινωνίας και ανάπτυξης και να μπορέσουν έτσι να το μεταδώσουν στα παιδιά.
- Να εξοικειωθούν με τις αρχές και τις τεχνικές του Κουκλοθέατρου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Εισαγωγή στο Κουκλοθέατρο ως μορφή θεατρικής τέχνης.
- Παγκόσμια Ιστορία του Κουκλοθέατρου.
- Ελληνική Ιστορία του Κουκλοθέατρου.
- Θέατρο σκιών – Καραγκιόζης.
- Το Κουκλοθέατρο στην Εκπαίδευση / Προσχολική Αγωγή.
- Το παιδί ως θεατής στο Κουκλοθέατρο.
- Το παιδί ως δημιουργός στο Κουκλοθέατρο.
- Κούκλα τάξης και άλλες παιδαγωγικές εφαρμογές.
- Σύνθεση κειμένου για Κουκλοθέατρο: γενικές αρχές.
- Κατασκευή σεναρίου για Κουκλοθέατρο: αναζήτηση και σχηματισμός ιστορίας.
- Δραματοποίηση παραμυθιού – διασκευή για Κουκλοθέατρο.
- Προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας παράστασης.
- Ακρόαση / παρακολούθηση σύντομων έργων και κριτική αποτίμηση τους.
- Συνοπτική αποτίμηση της παιδαγωγικής λειτουργίας και αξίας του Κουκλοθέατρου.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Απλές κατασκευές κούκλας κουκλοθέατρου για και από παιδιά. Εφαρμογές. Χρήση διαφόρων μορφών κούκλας

Χρήση άχρηστων υλικών για τη δημιουργία ηρώων κουκλοθέατρου

Δημιουργία μιας παράστασης

Η αξιολόγηση θα γίνεται με βάση την ποιότητα της συμμετοχής (συνέπεια, προθυμία, πρωτοβουλία, εξέλιξη ικανοτήτων) και όχι με βάση το ταλέντο και την καλλιτεχνική αρτιότητα της δράσης των σπουδαστών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές της λειτουργίας του κουκλοθεάτρου και το ρόλο που μπορεί να παίζει στην προσχολική αγωγή
- Να κατασκευάσουν απλές κούκλες από διάφορα υλικά
- Να ξέρουν τις βασικές αρχές χειρισμού της κούκλας και από τις ίδιες αλλά και πώς θα προτείνουν το χειρισμό τους από τα παιδιά
- Να οργανώνουν μια απλή παράσταση κουκλοθεάτρου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1993), *Κουκλοθέατρο, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Β., (2003), *Θέατρο σκιών και εκπαίδευση*, Αθήνα, Καστανιώτης

ΔΑΜΙΑΝΑΚΟΣ, Σ., *Παράδοση και νεωτερικότητα*, Αθήνα, Πλέθρον.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Β., (2005), *Ο μαγικός κόσμος του κουκλοθεάτρου. Κούκλες και έργα*, Αθήνα, Πατάκης

DELPEUX, H., (1987), *Κούκλες και μαριονέτες*, Αθήνα, GUTENBERG.

ΘΕΟΧΑΡΗ - ΠΕΤΡΑΚΗ, Ε., (1988), *Κουκλοθέατρο, Τέχνη και Τεχνική*, Αθήνα, Εστία.

ΘΕΟΧΑΡΗ - ΠΕΤΡΑΚΗ, Ε., (1994), *Κουκλοθέατρο και Τέχνη*, Αθήνα, Εστία.

ΚΑΚΟΥΡΗ, Κ., (1974), *Προϊστορία του θεάτρου*, Αθήνα, Υπ. Πολιτισμού και Επιστημών.

KLEIST, H., (1996), *Οι Μαριονέτες και μια μελέτη του Bernard Dort*, Αθήνα, Άγρα.

ΚΟΡΜΑΝΟΣ, Α.Σ., (2003), *Μαριονέτες: Η τέχνη της κινούμενης κούκλας*, Αθήνα, Εργάνη

ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ, Α., (2006), *Κουκλοθέατρο Ι: Κούκλες, σκηνικά, παίξιμο. Τρόποι, είδη, πατρόν.*

Προτάσεις για διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις, Αθήνα, Καστανιώτης

MESCHKE, M., (2004), *Το θέατρο στ' ακροδάχτυλα*, Αθήνα, Τυπωθήτω

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ρ., (2004), *Κούκλες και κουκλοθεατρικά*, Αθήνα, Μικρός Πρίγκηπας

ΠΑΡΟΥΣΗ, Α., *Προσχολική Εκπαίδευση - Κουκλοθέατρο στο:* ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε., (1990),

Μορφές και τρόποι έκφρασης στο νηπιαγωγείο, Αθήνα, Οδυσσέας.

ΠΑΡΟΥΣΗ, Α., *Κούκλες κουκλοθεάτρου*, Αθήνα, Δελφίνι.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4712 - 4722
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές την έννοια του πολιτισμού, τους τυπικούς και μη τυπικούς χώρους έκφρασης του, με έμφαση στη μελέτη του μουσείου ως χώρο πολιτισμού και χώρο εκπαίδευσης στον πολιτισμό. Αποδέκτες είναι οι ίδιοι οι φοιτητές και τα μικρά παιδιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Μουσείο: Γέννηση, εξέλιξη, είδη μουσείων.
2. Η ζωή, ο πολιτισμός, και τα εκθέματα-αντικείμενα.
3. Μουσείο και κοινωνία: Ρόλοι του μουσείου, επισκεψιμότητα.
4. Μουσείο και επιστημονική έρευνα: Κλάδοι, ειδικότητες.
5. Μουσείο και εκπαίδευση. Μουσείο και αγωγή. Μουσειοπαιδαγωγική.
6. Σχέσεις μουσείου και εκπαίδευσης στις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα.
7. Ο εμπυχωτής μουσειακής αγωγής και οι ιδιαιτερότητες εμπύχωσης στην προσχολική ηλικία.
8. Το μουσείο και ο φοιτητής Παιδαγωγικών Τμημάτων. Τύποι επικοινωνίας.
9. Τυπικές και μη τυπικές προσεγγίσεις του μουσείου από μικρά παιδιά.
10. Ο βρεφονηπιακός σταθμός, το ημερήσιο πρόγραμμα και το μουσειακό έκθεμα.
11. Παραδείγματα πειραματικής προσέγγισης του μουσειακού εκθέματος από μικρά παιδιά.
12. «Το μουσείο στο σχολείο». Η περίπτωση της μουσειοβαλίτσας και της μουσειοσκευής.
13. Η έρευνα για σύγχρονο μουσειακό υλικό και εκδόσεις.
14. Η έρευνα για μουσειακές προσεγγίσεις με ειδικές και κοινωνικά ευαίσθητες κατηγορίες πληθυσμού.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Γνώση με εποπτικό υλικό διαφόρων τύπων μουσείων. Επισκέψεις σε χώρους πολιτισμού- μουσεία. Συνδιαμόρφωση από επόπτη καθηγητή και φοιτητές, του πεδίου και του τρόπου προσέγγισης των προγραμμάτων με στόχο τη σύνδεση των δράσεων σύμφωνα με τις ανάγκες των φοιτητών και των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο φοιτητής να μπορεί α)να γνωρίσει συστηματικά το χώρο του μουσείου και β)να οργανώσει δράσεις με αφετηρία δικές του θεματολογικές και αισθητικές επιλογές. Να γνωρίσει το έργο του εμπυχωτή

δρώμενων πολιτισμού για παιδιά, ως τομέα εξειδίκευσης των σπουδών του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Άλκηστις (1996). Μουσεία και σχολεία, δεινόσαυροι και αγγεία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Βαλαβάνης, Πάνος(2006). Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά. Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας.
- Βελιώτη – Γεωργοπούλου, Μ. και Τουντασάκη Ειρήνη(1997). Μουσεία και άτομα με ειδικές ανάγκες- Εμπειρίες και προοπτικές. Αθήνα: Gutenberg.
- Burk, P.(2003). Αυτοψία- Οι χρήσεις των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Clement, Jerome (2002). Συζητώντας με την κόρη μου για τον πολιτισμό. Αθήνα:Μεταίχμιο
- Ζαφειράκου, Αίγλη (2000). Μουσεία και σχολεία - Διάλογοι και συνεργασίες, αναπαραστάσεις και πρακτικές. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ζαχαροπούλου, Κατερίνα(2002). Τα παιδιά συνομιλούν με τη σύγχρονη τέχνη. Αθήνα: Νήσος.
- Θεοχάρης, Δημήτριος(2000). Νεολιθικός πολιτισμός. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ.
- Κακούρου-Χρόνη, Γεωργία(2005). Μουσείο- Σχολείο: Αντικριστές πόρτες στη γνώση. Αθήνα: Πατάκης.
- Καλούρη- Αντωνοπούλου, Ράνυ. Το μουσείο μέσο τέχνης και αγωγής. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κόκκινος, Γιώργος και Αλεξάκη, Ευγενία (2002). Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκινος, Γιώργος και Νάκου, Ειρήνη(2006).Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κούρια, Αφροδίτη(1985). Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη. Εικόνες- αντιλήψεις. Αθήνα: «Δωδώνη».
- Κούρια, Αφροδίτη(1991). Εικόνες του παιδιού στην ελληνική τέχνη του 20^{ου} αιώνα. Αθήνα: «Δωδώνη».
- Νάκου, Ειρήνη (2001). Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός. Αθήνα: Νήσος.
- Pearce, S(2002). Μουσεία, Αντικείμενα και Συλλογές. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Serota, N.(1996). Εμπειρία ή ερμηνεία- Το δίλημμα των μουσείων μοντέρνας τέχνης. Αθήνα: Άγρα.

Ε΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Συναισθηματική Ανάπτυξη
Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή I
Ξένη Γλώσσα - Ορολογία
Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
Αισθητική Αγωγή στην Προσχολική Ηλικία
Οικογένεια και Προσχολικοί Θεσμοί
Μαθηματικές Έννοιες και Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Αγωγή

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΓΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να εμβαθύνουν οι φοιτητές στη μελέτη και κατανόηση των φαινομένων που αποτελούν σταθμούς ψυχοσυναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην παιδική ηλικία ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν σωστά ως παιδαγωγοί στα χαρακτηριστικά της κάθε ηλικίας και τις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εννοιολογικά ζητήματα που διέπουν τη μελέτη του συναισθήματος.
- Ορισμός του συναισθήματος. Συναίσθημα και οργάνωση της ανάπτυξης.
- "Στάδια" στην ανάπτυξη του συναισθήματος.
- Η ανάπτυξη της χαράς. Η οντογένεση του χαμόγελου και του γέλιου.
- Η ανάπτυξη του φόβου. "Στάδια" στην ανάπτυξη των πρώιμων αντιδράσεων φόβου.
- Ο ρόλος του νοήματος στις αντιδράσεις αποστροφής του βρέφους.
- Αντιδράσεις ενόψει ξένων.
- Η αλληλεξάρτηση συναισθήματος και αντίληψης.
- Ο καθοριστικός ρόλος της σχέσης γονέα-βρέφους στη συναισθηματική ανάπτυξη
- Η κοινωνική φύση της συναισθηματικής ανάπτυξης.

- Συναισθηματική σύνδεση: η δυαδική ρύθμιση του συναισθήματος.
- Η ανάδυση του αυτόνομου εαυτού.
- Η ανάπτυξη της αυτορρύθμισης.
- Η συναισθηματική αγωγή των παιδιών και ο ρόλος γονέων και παιδαγωγών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν τα στάδια ψυχοσυναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών.
- Να κατανοούν τις βασικές αρχές στις οποίες πρέπει να στηρίζεται η συναισθηματική αγωγή των παιδιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- Βίννικοτ, Ντ., (1976), *Το παιδί, η οικογένεια και ο εσωτερικός του κόσμος*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Βίννικοτ, Ντ., (1996), *Μωρά και μητέρες*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Έρικσον, Ε., (1976), *Η παιδική ηλικία και η κοινωνία*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Κούπερ, Ντ., (1976), *Ο θάνατος της οικογένειας*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Μπόλπυ, Τζ., (1995), *Δημιουργία και διακοπή συναισθηματικών δεσμών*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Ντολτό, Φ., (1993), *Μεγαλώστε σωστά το παιδί σας*, Αθήνα, Γιαλλελής.
- Ρεϊμόν - Ριβιέ, Μπ., (1989), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Σράουφ Άλαν (2000) *Συναισθηματική Ανάπτυξη του Παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5211/5221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τη ψυχοπαιδαγωγική θεωρία στην παιδαγωγική πράξη, το προβληματισμός και τις προοπτικές της.

να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά με την

- ο πολύπλευρη σύνδεση των ψυχοπαιδαγωγικών θεωριών στην παιδαγωγική πράξη.
- ο αναστοχαστική στάση στους προβληματισμούς που δημιουργεί η προσπάθεια υλοποίησης της παιδαγωγικής πράξης σε χώρους προσχολικής αγωγής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Ψυχοπαιδαγωγική.
2. Ο ρόλος του πλαισίου Ψυχοπαιδαγωγικής στην επικοινωνία, στη μάθηση και στην ανάπτυξη.
3. Νεότερες ψυχολογικές προσεγγίσεις των παιδαγωγικών μεθόδων.
4. Ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις - Βιωματική προσέγγιση.
5. Ψυχοκοινωνικό περιβάλλον αγωγής & εκπαίδευσης.
6. Κλινική Ψυχοπαιδαγωγική.
7. Σχέσεις διδακτικής και ψυχοπαιδαγωγικής. Αλληλεπιδράσεις στην ομάδα της τάξης.
8. Ψυχοπαιδαγωγική στη γνωστική, κοινωνική & ηθικο-συναισθηματική ανάπτυξη και διδασκαλία. Παιδαγωγικές θεωρίες των J. Piaget, H. Wallon, J. Bruner, Vygotsky, Ferreiro κλπ. Οικοδομισμός.
9. Ποιοτικά προγράμματα στην προσχολική ηλικία.
10. Σύγχρονες Τάσεις- Ποιοτικά προγράμματα στην προσχολική ηλικία.
11. Ψυχοπαιδαγωγική της επικοινωνιακής και βιωματικής εμπειρίας. Ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι.
12. Παιδαγωγική σχέση και ρυθμιστική παρέμβαση.
13. Τυπικές και μη τυπικές μορφές αξιολόγησης του παιδαγωγικού έργου στο πλαίσιο ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων. Ψυχο-Παιδαγωγική και διδακτική διάσταση της αξιολόγησης τους.
14. Δημοσιοποίηση του παιδαγωγικού έργου. Έρευνα και αξιολόγηση προγραμμάτων.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει πρώτες ψυχοπαιδαγωγικές εμπειρίες και σύγχρονους προσανατολισμούς. Εφαρμογές με βάση την αρχή της εμπλοκής και της συνοδείας.

Οργάνωση ομαδο-συνεργατικών συστημάτων (Παιδαγωγικές Γωνίες, παράλληλα εργαστήρια, μικρο-ομάδες δραστηριοτήτων κ.ά.).

Οργάνωση ημερήσιου Ψυχοπαιδαγωγικού προγράμματος σε πλαίσιο προετοιμασίας - υλοποίησης και

αξιολόγησης.

Μελέτη της συμπεριφοράς των παιδιών κατά τη διάρκεια βιωματικών προσεγγίσεων της παιδαγωγικής πράξης σε σχέση με τους διάφορους τομείς ανάπτυξης: κινητικό, νοητικό, κοινωνικο-συναισθηματικό κλπ.

Συνεργασία – επικοινωνία – διαπραγμάτευση των παιδιών, των παιδαγωγών, των συνεργατών.

Προσεγγίσεις της αμφίδρομης σχέσης: οικογένεια - παιδί - χώρος προσχολικής αγωγής.

Παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου και μη τυπικές μορφές αξιολόγησης του.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές έχουν :

- Συνειδητοποίηση της Ψυχοπαιδαγωγικής πρακτικής θεωρίας.
- Συνειδητοποίηση της Ψυχοπαιδαγωγικής μεθοδολογίας & των Τεχνικών εφαρμογής της.
- Κατάκτηση του πλαισίου Προετοιμασία - Υλοποίηση - Αξιολόγηση της παιδαγωγικής πράξης σε χώρους προσχολικής αγωγής.
- Κατάκτηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων.
- Κατανόηση των στόχων της δημοσιοποίησης του παιδαγωγικού έργου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση :

- Bredekamp Sue – Carol Copple, (1997). *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Cifali Mir., Imbert Fr., (2005). *Ο Freud και η Παιδαγωγική*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Foulin Jean-Noel, Mouchon Serge, (2001). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Houssay, J.(2000). *Δεκαπέντε παιδαγωγοί. Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kaemi – Veisari Erica, (2000). *Ανοιχτός σχεδιασμός στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Κορφή.
- Mac Beath J., (2001). *Η αξιολόγηση στο σχολείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα,
- Αυγητίδου Σ., (1997). *Οι κοινωνικές σχέσεις και η παιδική φιλία στην προσχολική ηλικία (Θεωρία, έρευνα και διδακτική μεθοδολογία δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο)*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Βαρνάβα - Σκούρα, Τζ., (1994). *Θέματα γνωστικής ανάπτυξης, μάθησης και αξιολόγησης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Ζακοπούλου Α.- Κακάρου Ν.- Κοσμά Β., (1993). *Βασικές αρχές προγραμματισμού και δράσης στη προσχολική αγωγή*. Αθήνα: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιοκόμων.
- Κακανά, Δόμνα – Μίκα (2006). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: Παιδαγωγική και Διδακτική Διάσταση*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Καλαϊτζοπούλου, Μαρία (2001). *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Κουτσοβάνου Ευγ.,(1994). *Η θεωρία του Piaget και παιδαγωγικές εφαρμογές στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μακρυνιώτη, Δήμητρα (2001). *Παιδική ηλικία*. Αθήνα: νήσος.
- Μαλικιώση – Λοΐζου, Μαρία (2001). *Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση, από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ματσαγγούρας Ηλίας, (2003). *Η Σχολική Τάξη (χώρος – ομάδα – πειθαρχία –μέθοδος)*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μοκό Ζωρζ, (1997). *Ψυχανάλυση και εκπαίδευση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Μπαγάκης Γ., (2002). *Ο Εκπαιδευτικός ως ερευνητής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπαγάκης, Γ. (2006). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Μπίκος Κων., (2004). *Αλληλεπίδραση και Κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ντολιοπούλου Έλση, (2000). *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ντολιοπούλου Έλση, (2000). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής*. Αθήνα : Τυπωθήτω.
- Ντολιοπούλου Έλση, (2003). *Το ολοήμερο νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ντολιοπούλου Έλση, & Γουργιώτου Εφη, (2008). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση. Με έμφαση στην προσχολική*. Αθήνα: Gutenberg
- Ουαντσογουερθ Μ., (2001). *Η θεωρία του Ζαν Πιαζέ για τη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πανοπούλου- Μαράτου Όλγα., (1998). *Παιδί, επιστήμη και ψυχανάλυση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Παπαδοπούλου, Ελένη (1997). *Β. Σουχομλίνσκι: «Το σχολείο της χαράς» Εφαρμογές και πρακτικές μιας ανθρωπιστικής παιδείας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Παπαθανασίου Αντ., (2000). *Προγράμματα και δραστηριότητες στους κρατικούς παιδικούς σταθμούς*. Αθήνα : Τυπωθήτω.
- Πετρογιάννης Κ. – Melhuish E., (2001). *Προσχολική ηλικία : Φροντίδα - Αγωγή – Ανάπτυξη*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πιαζε, Ζ., (1979), *Ψυχολογία και παιδαγωγική*. Αθήνα: Ν. Σύνορα.
- Φράγκου, Χ., (2000). *Ψυχοπαιδαγωγική: Θέματα Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Παιδείας, Διδακτικής και Μάθησης*. Αθήνα : Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά
- Χριστοφίδου- Henriques, A., (1997). *Ο Πιαζέ και το σχολείο*, Αθήνα: Εκκρεμές.
- Χρυσοφίδης, Κώστας, (1996). *Βιοματική –Επικοινωνιακή-Διδασκαλία (Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο)*. Αθήνα: Gutenberg

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	<u>ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΟΡΟΛΟΓΙΑ</u>
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5311 / 5321
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	: Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	: Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	: 4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	: 6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	: Ε'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να καταστήσει το φοιτητή ικανό:

- Να κατανοεί ξενόγλωσση βιβλιογραφία της ειδικότητάς του
- Να ανιχνεύει ένα εξειδικευμένο επιστημονικό κείμενο ώστε να αποκτά γενική εικόνα του περιεχομένου παρά την ύπαρξη αγνώστου λεξιλογίου και ορολογίας
- Να αναμεταδίδει γραπτά και προφορικά πληροφόρηση που λαμβάνει μέσα από τον γραπτό ή και τον προφορικό λόγο όπως: άρθρα σε εφημερίδες ή περιοδικά, συνεντεύξεις, συζητήσεις, συνέδρια, σεμινάρια κ.λ.π.
- Να συνάγει την κεντρική ιδέα του θέματος ενός επιστημονικού κειμένου της ειδικότητάς του και να αποδίδει περιληπτικά το περιεχόμενό του
- Να διατυπώνει τις απόψεις του γραπτά και προφορικά πάνω σε ένα θέμα ειδικότητας βασιζόμενος στις πληροφορίες και τα άλλα στοιχεία που του έχουν δοθεί και
- Να αντλεί πληροφόρηση πάνω σε θέματα της ειδικότητάς του μέσα από το **internet**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Δομή επιστημονικού λόγου και ορολογία εξειδικευμένων και/ ή ερευνητικών κειμένων όπως αυτά απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία, γεγονός που προϋποθέτει απαραίτητως γνώση της γλώσσας (Αγγλικής) σε προχωρημένο επίπεδο. Τα κείμενα αυτά αφορούν σε μαθήματα γενικής και ειδικής υποδομής του Τμήματος: Ψυχολογία, Παιδαγωγικά, Παιδιατρική, Πρώτες Βοήθειες κ.λ.π.:

1. THE BABY AND THE FAMILY: PREGNANCY – ANTENATAL CARE

2. ANTENATAL TESTS AND ADVICE
3. NEWBORN APPEARANCE – JAUNDICE
4. NEWBORN BABY: AFTER BIRTH
5. BREASTFEEDING
6. BOTTLEFEEDING -WEANING
7. IMMUNIZATION
8. PLAY AND DEVELOPMENT
9. STAGES OF PLAY - TOYS
10. CHANGES FROM BIRTH TO ONE YEAR
11. FOCUS ON GREECE

- 12. ENCOURAGING SUCCESS
- 13. COPING WITH ADHD
- 14. TALKING SENSE

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Εξάσκηση στην αναγνώριση, στο συσχετισμό και στη χρήση εννοιών ορολογίας σχετικής με την ειδικότητα όπως και παράλληλο χειρισμό της ξένης γλώσσας στη σύνθεση και οργάνωση επιστημονικών κειμένων σε γραπτό/ προφορικό λόγο.

Εξάσκηση στην κατανόηση γραπτού/ προφορικού λόγου σε θέματα που αφορούν στην ειδικότητα με χρήση του υπάρχοντος εργαστηρίου πολυμέσων [multimedia lab], του internet, βίντεο και ακουστικών κασετών κ.λ.π.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να κατανοεί ξενόγλωσση βιβλιογραφία της ειδικότητάς του
- Να αναμεταδίδει γραπτά και προφορικά πληροφόρηση που λαμβάνει μέσα από τον γραπτό ή και τον προφορικό λόγο
- Να διατυπώνει τις απόψεις του γραπτά και προφορικά πάνω σε ένα θέμα ειδικότητας βασιζόμενος στις πληροφορίες και τα άλλα στοιχεία που του έχουν δοθεί
- Να αντλεί πληροφόρηση πάνω σε θέματα της ειδικότητάς του μέσα από το internet.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ξενόγλωσση :

1. Andreski, R. and Nicholls S. (1994), Setting Standards, Nursery World Ltd
2. Brain, J. and Martin, M.D. (1989), Child Care and Health for Nursery Nurses, Stanley Thornes Publishers
3. Bruce, T (1987), Early Childhood Education, London-Hodder and Stoughton
4. Dowling, M. (1980), Early Projects, Longman
5. Hurst, V. (1991), Planning for Early Learning, London-Paul Chapman Publishing
6. Macfarlane, A. and Stirrat, G. (1982), You and Your Baby, Jill Norman and Hobhouse Ltd
7. Moyles, M. (1989), Just Playing? Milton Keynes- Open University Press
8. Pugh, G. and De'ath, E. (1989), Working Towards Partnership In The Early Years, National Children's Bureau
9. Spock, B. (1985), Baby and Child Care, Pocket books
10. Stoppard, M. (1986), The Baby and Child Medical Handbook, Dorling Kindersley Ltd.
11. Stoppard, M. (1987), Baby Care Book, Dorling Kindersley Ltd.
12. Stoppard, M. (1995), Complete Baby and Child Care, Dorling Kindersley Ltd.
13. Woolfson, R. (1997), From Birth to Starting School, Caring Books

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5411
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΔΟΝΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τη δομή και λειτουργία του εκπαιδευτικού θεσμού προσχολικής αγωγής.

Να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά τις έννοιες εκείνες που αποτελούν τον βασικό πυρήνα των απαραίτητων για το επάγγελμά τους γνώσεων στον τομέα των εκπαιδευτικών θεσμών με έμφαση στην προσχολική ηλικία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Αντικείμενο και βασικές έννοιες των κοινωνικών επιστημών-Όροι. Κοινωνική διάσταση θεσμών και ιδεών.
2. Η κοινωνικοποίηση, η σημασία της, οι φορείς της.
3. Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση-Θεωρία και πράξη.
4. Λειτουργία του εκπαιδευτικού θεσμού. Σύγκριση και ανάλυση σε ιστορικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά πλαίσια.
5. Δομή και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος (δημόσια και ιδιωτική προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση).
6. Το εκπαιδευτικό σύστημα ως φορέας κοινωνικοποίησης. Κοινωνική ταυτότητα και ιεράρχηση. Η παιδική ηλικία στη κοινωνική δομή.
7. Λειτουργία επιλογών. Κοινωνική διαστρωμάτωση και κοινωνική κινητικότητα. Εκπαίδευση και κινητικότητα.
8. Κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες και εκπαίδευση. Θεωρίες για την ανισότητα. Το ιδεολογικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης.
9. Σχολική κουλτούρα. Σχολική επίδοση και παράγοντες που την προσδιορίζουν. Ο ρόλος των προσδοκιών.
10. Εκπαίδευση και κρίση, θεωρίες.
11. Κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών. Ο ρόλος του παιδαγωγού και η σχέση του με μαθητές, γονείς και περιβάλλουσα κοινωνία. Η επαγγελματική του εξέλιξη.
12. Το κράτος αναπτυξιακός μηχανισμός και ρυθμιστικός παράγοντας στην εκπαίδευση.
13. Κράτος πρόνοιας. Ιστορική και κοινωνική εξέλιξη των Βρεφονηπιακών και Παιδικών Σταθμών.
14. Τοπική κοινωνία και Βρεφονηπιακός / Παιδικός Σταθμός.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να κατανοούν τη λειτουργία του θεσμού προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης.
- Να έχουν αντίληψη των ευθυνών και των προσδοκιών στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Να υιοθετούν το ρόλο του παιδαγωγού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Apple, Michael (1993). *Εκπαίδευση και εξουσία*. Αθήνα: Παρατηρητής.
- DE Queiroz Jean-Manuel, (2000). *Το σχολείο και οι Κοινωνιολογίες του*. Αθήνα: Gutenberg.
- Houssay, J. *Δεκαπέντε παιδαγωγοί. Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Hughes M., Kroehler C., (2007). *Κοινωνιολογία. Οι βασικές έννοιες*. Αθήνα: Κριτική
- Mac Beath John κ.ά., (2005). *Η Αυτοαξιολόγηση στο ευρωπαϊκό σχολείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- **Mac Beath John, (2001). *Η Αυτοαξιολόγηση στο Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.**
- **Muhlbauer K., (2000). *Κοινωνικοποίηση Θεωρία και Έρευνα*. Αθήνα: Κυριακίδη**
- Δημάκη-Λαμπίρη Ι., *Η κοινωνιολογία στην Ελλάδα σήμερα (τόμος Α+Β)*. Αθήνα :Παπαζήση
- Μιχαλόπουλος, Γ., (1990). *Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Μουσούρου, Λ.Μ., (1989). *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένεια*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μουσούρου, Λ.Μ., (1993). *Γυναίκα και απασχόληση, δέκα ζητήματα.*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μπαγάκης, Γ. (2006). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπανκς, Ο., (1987). *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητή.
- Νηλ, Α.Σ., (1976). *Σάμμερχιλ, το ελεύθερο σχολείο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Νόβα-Καλτσούνη Χρ.,(1999). *Κοινωνικοποίηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σωτηρόπουλος Λ., (2002). *Ανθρωπολογία στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τερζής, Ν., (1993) *Εκπαιδευτική Πολιτική και Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση*. Θεσσαλονίκη:Κυριακίδη
- Τσαούσης, Δ., (1985) *Η κοινωνία του ανθρώπου*. Αθήνα : Gutenberg.
- Τσομσκι Νοαμ, (2000). *Εκπαίδευση χωρίς ελευθερία και κρίση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Φραγκουδάκη, Α., *Γλώσσα και ιδεολογία*, Αθήνα: Οδυσσέα.
- Φραγκουδάκη, Α., *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Παπαζήση.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5511/5521
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να γνωρίσει ο φοιτητής με δημιουργικό τρόπο μορφές εικαστικών τεχνών, τόσο για τη δική του προσωπική ανάπτυξη, όσο και για την αισθητική ανάπτυξη των παιδιών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Η τέχνη: Εμφάνιση, εξέλιξη, είδη, μορφές. Οι εικαστικές τέχνες.
2. Η δημιουργικότητα: Θεωρητικές προσεγγίσεις.
3. Η αισθητική: Περιεχόμενο του επιστημονικού πεδίου. Η αισθητική αγωγή: Τυπικές, μη τυπικές, άτυπες μορφές αισθητικής αγωγής και ανάπτυξης.
4. Η αισθητική αγωγή και η εκπαίδευση: Βαθμίδες, χαρακτηριστικά. Τα Τμήματα παιδαγωγικής κατεύθυνσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η αισθητική αγωγή.
5. Η διδακτική των τεχνών ως σκοπός και ως μέσο διδακτικής των εννοιών στην εκπαίδευση, με έμφαση στις εικαστικές τέχνες.
6. Το σχέδιο του παιδιού: Εμφάνιση, ανάπτυξη, επιρροές, ερμηνευτικές προσεγγίσεις.
7. Το σχήμα του ανθρώπου στα παραστατικά εικαστικά ρεύματα. Προσεγγίσεις από τα μικρά παιδιά. Ο ρόλος του παιδαγωγού.
8. Τα «φτωχά υλικά» στην τέχνη. Δημιουργική χρήση από φοιτητές και μικρά παιδιά.
9. Εκδόσεις τέχνης για παιδαγωγούς και παιδιά. Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι των εκθέσεων.
10. Ο δημιουργός- καλλιτέχνης και ο βρεφονηπιακός σταθμός.
11. Ο χώρος και η αισθητική του: Δημόσιος- ιδιωτικός. Η αισθητική του βρεφονηπιακού σταθμού.
12. Βρεφονηπιακός σταθμός και περιβάλλον: Δημιουργικές αισθητικές προσεγγίσεις.
13. Εικαστικές τέχνες και περιβάλλον. Η «εφήμερη τέχνη». Προσεγγίσεις από καλλιτέχνες, φοιτητές, μικρά παιδιά.
14. Η αξιολόγηση της δημιουργικότητας και της αισθητικής ανάπτυξης του φοιτητή. Ο φάκελος επιτευγμάτων και ανάπτυξης του φοιτητή.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Δημιουργική χρήση υλικών και μέσων. Το χρώμα, το χαρτί, τα άχρηστα υλικά, τα υλικά από τη φύση. Οργάνωση ατομικών και ομαδικών δράσεων των φοιτητών. Δράσεις με παιδιά. Δημιουργία portfolio. Επισκέψεις ατομικές και ομαδικές, οργανωμένες και ελεύθερες σε χώρους που υπάρχουν έργα τέχνης.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο φοιτητής να γνωρίσει με δημιουργικό τρόπο το χώρο των εικαστικών τεχνών, να διευρύνει τις αισθητικές του επιλογές και να εντάξει στο πρόγραμμα του παιδικού σταθμού γνώσεις και ιδέες που αφορούν τον ίδιο ή τα μικρά παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Βαρνάβα-Σκούρα, Τζέλα(1994). Θέματα γνωστικής ανάπτυξης, μάθησης και αξιολόγησης. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Βάος, Α.(2000). Εικαστική Αγωγή στην Ελληνική Εκπαίδευση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βαφέα, Αναστασία(200). Το Πολύχρωμο σχολείο. Αθήνα:Νήσος.
- Γεωργούσης, Παναγιώτης(1998). Η αξιολόγηση των μαθητών με βάση το φάκελο υλικού. Αθήνα: Δελφοί.
- Γερμανός, Δημήτρης(2004). Χώρος και διαδικασίες αγωγής. Αθήνα: Gutenberg.
- Charman, Laura(1993). Η διδακτική της τέχνης. Αθήνα: Νεφέλη.
- Γκλύν Τόμας και Σιλκ, Ανζέλ.(1997).Η ψυχολογία του παιδικού σχεδίου. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Clement, Jerome(2002). Συζητώντας με την κόρη μου για τον πολιτισμό. Αθήνα:Μεταίχιμο.
- Γρόσδος, Σταύρος(1998). Χρωματιστά δημιουργικά παιχνίδια. Αθήνα: Τυποφιλία.
- Daucher,H.- Seitz, R.(2003). Διδακτική των εικαστικών τεχνών. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ελύτης, Οδυσσέας(1996). Ο ζωγράφος Θεόφιλος. Αθήνα: Ύψιλον.
- Ελύτης, Οδυσσέας(2000). ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ σε λόγο προφορικό. Αθήνα: Ύψιλον
- Erstein, Ann.- Τρίμη, Έλλη(2005). Εικαστικές Τέχνες και μικρά παιδιά. Αθήνα: Γιώργος Δαρδανός.
- Gaillot, B.A. (2002). Πλαστικές τέχνες. Στοιχεία μιας διδακτικής κριτικής. Αθήνα: Νεφέλη.
- Ίδρυμα Γουλανδρή(1999). Η ανθρώπινη μορφή στην κυκλαδική τέχνη. Αθήνα: Έκδοση του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης.
- Κόντογλου, Φώτης(2002). Για να πάρουμε μια ιδέα περί ζωγραφικής. Αθήνα: Αρμός.
- Κουλαϊδής, Βασίλης(επιμέλεια)(2007).Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη της κριτικής-δημιουργικής σκέψης. Αθήνα:Ο.ΕΠ.ΕΚ.
- Μπέλλας, Θρασύβουλος(2002).Το ιχνογράφημα του παιδιού. Αθήνα:Αρμός
- Νικόλτσιου, Κατερίνα (1994). Ψηφιδωτό...ψηφίδες. Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.
- Ντολιοπούλου, Έλση – Γουργιώτου, Έφη(2008). Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση με έμφαση στην προσχολική. Αθήνα:Gutenberg.
- Reggio Emilia(2003). Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Αθήνα: Πατάκης.
- Ρηντ, Χέρμπερτ. (1986). Λεξικό εικαστικών τεχνών. Αθήνα: Υποδομή.
- Schirrmacher, R. (1998). Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών. Αθήνα: Ίων.
- Σταματοπούλου, Δέσποινα.(1998). Αισθητική καλλιέργεια και μορφές έκφρασης των νηπίων. Αθήνα: Καστανιώτης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5612
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η γνώση της δομής και λειτουργίας της οικογένειας. Η σημασία της σχέσης της οικογένειας με τον προσχολικό θεσμό αγωγής και φροντίδας του μικρού παιδιού.

Να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά με τις έννοιες εκείνες που αποτελούν τον βασικό πυρήνα των απαραίτητων για το επάγγελμά τους γνώσεων στον τομέα των οικογενειακών θεσμών. Σχετικά επίσης με την αντίληψη των πολλαπλών αποτελεσμάτων της επικοινωνίας της οικογένειας με τον προσχολικό θεσμό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Κοινωνιολογία της οικογένειας. Η λειτουργία της οικογένειας μέσα από θεωρητικές αναζητήσεις και προσεγγίσεις κοινωνικο-ανθρωπολογικές, εθνολογικές λαογραφικές, ψυχολογικές κ.ά. Το μέλλον των οικογενειακών θεσμών.
2. Οικογενειακοί θεσμοί στις προβιομηχανικές κοινωνίες. Η οικογένεια σαν σύστημα. Οικογένεια, κοινωνία, κράτος.
3. Μετασχηματισμοί της οικογενειακής μορφολογίας. Νέες μορφές οικογενειακής ζωής.
4. Μετασχηματισμοί της οικογενειακής μορφολογίας. Νέες μορφές μητρότητας.
5. Συγγένεια δίκτυο κοινωνικότητας και αλληλοβοήθειας.
6. Οικογένειες, κανόνες, ανισότητες. Δομή και λειτουργίες της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας. Θέσεις, ρόλοι και σχέσεις των μελών μιας οικογένειας. Κύκλος οικογενειακής ζωής.
7. Παιδί και οικογένεια. Οικογενειακή Παιδεία-Παιδαγωγικά μοντέλα.
8. Οικογένεια – σχολείο αλληλένδετοι θεσμοί.
9. Θεωρίες και μοντέλα στη διπολική σχέση: οικογένειας και εκπαιδευτικού χώρου (σφαιρικό μοντέλο, οικοσυστημικό κ.ά.). Η σημασία της αμφίδρομης σχέσης και τα πολύπλευρα αποτελέσματα.
10. Οι παραδοσιακοί και οι μη παραδοσιακοί τρόποι συνεργασίας-επικοινωνίας οικογένειας και εκπαιδευτικού θεσμού.
11. Κοινωνικο-πολιτική διάσταση της σχέσης οικογένειας και Βρεφονηπιακού σταθμού - πρώτο εξωοικογενειακό χώρο αγωγής και φροντίδας και γενικότερα με το προσχολικό θεσμό.
12. Ψυχοπαιδαγωγικές πρακτικές επικοινωνίας: Οικογένειας – Παιδιού – Χώρου Αγωγής και εκπαίδευσης λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες τους και τις ανάγκες τους. Πρακτικές που εντάσσονται στο ημερήσιο Ψυχοπαιδαγωγικό Πρόγραμμα. Η επικοινωνία σε «δύσκολες στιγμές», σε πλαίσιο «διαφορετικότητας», σε κρίση κ.α.

13. Η γονεϊκή εμπλοκή στο έργο του προσχολικού θεσμού: Παράμετροι ανάλυσης της και παράγοντες που την επηρεάζουν.
14. Σύγχρονες αντιλήψεις, ερευνητικά δεδομένα και ποιοτικά προγράμματα επικοινωνίας στο διεθνή χώρο και στην Ελλάδα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα έχουν :

- Ικανότητα χρήσης βιωματικών προσεγγίσεων «να ακούσουν» την οικογένεια.
- Κατάκτηση επικοινωνιακής στάσης απέναντι στην οικογένεια κάθε παιδιού.
- Ικανότητα πλαισίου επικοινωνίας σε καθημερινή βάση και σε στιγμές ή καταστάσεις που χρειάζονται ιδιαίτερη προσέγγιση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Bluestein J.(2000) *Εγχειρίδιο για γονείς*. Αθήνα:Δίοδος.
- Engels, F., *Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους*, Αθήνα: Αναγνωστίδη.
- Hughes Michel&Carolyn Kroehler (2007). *Κοινωνιολογία, οι βασικές έννοιες*. Αθήνα:Κριτική
- Αμπατζογλου, Γρηγορης (2002). *Αλλάζοντας Χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών*. Θεσσαλονίκη:University Studio Press.
- Βέλτσος, Γ., (1979), *Οικογένεια και φαντασιακές σχέσεις*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Γαλάνης Γ. ( ).*Οικογένεια με ένα γονέα*. Αθήνα:Παπαζήση.
- Γεωργίου ΣΤ., (2000). *Σχέση Σχολείου – οικογένειας και Ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δουμάκη –Χρηστέα Μ., (1983). *Η ελληνίδα μητέρα άλλοτε και σήμερα*. Αθήνα:Κέδρος.
- Ζαμπέτα, Εύη (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη*. Αθήνα:Θεμέλιο.
- Κατάκη, Χ., (1986), *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*, Αθήνα, Κέδρος.
- Κομερ, Λ., Ρηντ, Ε., Γκολντμαν, Ε., (1985), *Ο μύθος της μητρότητας*, Αθήνα: Ελεύθερος τύπος.
- Κόφφα Α. - Μετοχιανάκη ΗΛ., (1997). *Η επίδραση της οικογένειας στην προσαρμογή του παιδιού στο νηπιαγωγείο*. Ρέθυμνο.
- Μακρυγιάννη, Δήμητρα (2001). *Παιδική ηλικία*. Αθήνα: Νήσος.
- Μαντζιαφου - Κανελλοπούλου, (1981), *Οικογένειες με ένα γονέα*, Αθήνα.
- Mills Sara (2005). *Κοινωνικό φύλο και ευγένεια*. Αθήνα:Πατάκη
- Μουσούρου Λ. Μ.,(1981). *Βασικά στοιχεία για την Ελληνική οικογένεια*. Αθήνα:Gutenberg.
- Μουσούρου Λ. Μ.,(2003). *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νόβα-Καλτσούνη ΧΡ.,(1999). *Κοινωνικοποίηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΝτινκΜεγιερ .& Μακ-Κει γ., (1997). *Σχολείο για γονείς*. Αθήνα:Θυμάρι.
- Παππά Βασ.(2006). *Επάγγελμα γονέας*. Αθήνα:Καστανιώτη.
- Ρήγα Αναστασία-Βαλεντίνη (2008). *Η οικογένεια στην Ελλάδα σήμερα*. Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα
- Σακελλαρόπουλος Παν.,( ). *Σχέσεις μητέρας παιδιού τον πρώτο χρόνο της ζωής*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Χουρδάκη Μ.(1979). *Σχολές Γονέων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σχολές Γονέων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	5712
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές βασικές θεωρητικές και μεθοδολογικές γνώσεις σχετικά με τις έννοιες μαθηματικών και φυσικών επιστημών που θα κληθούν να διαχειριστούν στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Να συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικό είναι να τεθούν τα θεμέλια των βασικών προσεγγίσεων και των δύο γνωστικών αντικειμένων αφενός για τη νοητική εξέλιξη των παιδιών και αφετέρου για τη περαιτέρω εκπαίδευσή τους.

Να συνειδητοποιήσουν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας «μαθαίνουν», όταν η νέα γνώση συνδέεται με την προϋπάρχουσα καθώς και με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων πρέπει να βασίζεται στη δημιουργία κατάλληλου διδακτικού περιβάλλοντος καθώς και στη βιωματική εμπλοκή των παιδιών αρχικά με εμπράγματο υλικό και στη συνέχεια με αναπαραστάσεις (όπου είναι εφικτό).

Να συνειδητοποιήσουν την τεράστια δυνατότητα ευαισθητοποίησης στις επιστήμες (φυσική, χημεία, ζωολογία, φυτολογία, οικολογία, αστρονομία κλπ) που υπάρχει εκ μέρους των μικρών παιδιών.

Να μελετήσουν τρόπους εμπλουτισμού των προσωπικών τους γνώσεων και μετάδοσης αυτών στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της δια βίου εκπαίδευσης και ενημέρωσης, και τη σημασία της συνεχούς ανανέωσης των γνώσεών τους, έτσι ώστε να παρακολουθούν την εξέλιξη των γνωστικών αντικειμένων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

A. Βασικές μαθηματικές έννοιες

- Στοιχεία φιλοσοφικών τάσεων για τη γνώση και τα μαθηματικά
- Στοιχεία από τις θεωρίες μάθησης για τις αριθμητικές και γεωμετρικές έννοιες για παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Τοπολογικές έννοιες, συμμετρία, σύνθεση, ισοδυναμία επιφανειών και όγκων, αμεταβλητότητα, διατήρηση. Όγκος, σχήμα, γραμμή, σημείο, γεωμετρικό σχήμα, γεωμετρικά στερεά, επίπεδα γεωμετρικά σχήματα.
- Σύνολα: Στοιχεία συνόλου, συμβολισμός και παράσταση συνόλου, «ιδιάζοντα» σύνολα.
- Υποσύνολα: ένωση, τομή, διαμερισμός συνόλου. Αντιστοιχίες. Ισοδύναμα και μη ισοδύναμα σύνολα. Διατεταγμένο ζεύγος. Γινόμενο συνόλων. Διμελείς σχέσεις μεταξύ στοιχείων συνόλων.

- Τα δομικά στοιχεία των φυσικών αριθμών., το νόημα και οι χρήσεις των αριθμών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η έννοια του αριθμού: Τα χαρακτηριστικά του φυσικού αριθμού.
- Η διδακτική των μαθηματικών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Βιωματικές Προσεγγίσεις
- Δραστηριότητες ανά ηλικιακή κατηγορία

B. Διδακτική των φυσικών Επιστημών

- Θεωρίες για την προσέγγιση εννοιών Φυσικών Επιστημών από παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Μεθοδολογία των προσεγγίσεων των εννοιών Φυσικών Επιστημών
- Εννοιολογικοί Χάρτες
- Ενδεικτικές ενότητες για προσέγγιση
- Ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτυχθούν στα παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Πρακτικές εφαρμογές απλών πειραμάτων στις φυσικές επιστήμες με ερμηνεία των αρχών στις οποίες αυτά στηρίζονται.
- Μελέτη και ανάλυση βιβλίων για παιδιά που αφορούν τη γνώση διαφόρων επιστημονικών θεμάτων. Έρευνα - δράση σχετικά με το θέμα στους χώρους προσχολικής αγωγής.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν διδακτικές εφαρμογές προσέγγισης των μαθηματικών και των φυσικών επιστημών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Να κατέχουν βασικές έννοιες των επιστημονικών αυτών δεδομένων ώστε να μπορούν να διαχειριστούν με δημιουργικότητα και αποτελεσματικότητα τις βασικές έννοιες μαθηματικών προσεγγίσεων και να εξηγήσουν στα παιδιά απλές αρχές την ώρα των πειραματισμών
- Να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν τους ελεύθερους πειραματισμούς των παιδιών και να τα καθοδηγήσουν στην ανακάλυψη της γνώσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

ΚΥΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. ΚΑΠΕΛΟΥ ΑΙΚ. (2008) **ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ** (ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ & ΠΡΑΞΗ), Αθήνα, Ευαγ. Δαρδανός
2. ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ, Γ., *Η φυσική μέσα από τα μάτια του μικρού παιδιού*, Αθήνα, Γρηγόρης.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ASHBROOK, P., (2006), *250 πειράματα φυσικής για το νηπιαγωγείο*, Αθήνα, Πατάκης
2. ΒΟΣΝΙΑΔΟΥ, Σ., (1992), *Κείμενα εξελικτικής Ψυχολογίας*. Β' Τόμος «ΣΚΕΨΗ», Αθήνα, Gutenberg
3. ΒΟΣΝΙΑΔΟΥ, Σ., (1995-96), *Η ψυχολογία των μαθηματικών*, Αθήνα, Gutenberg.
4. EDWARDS ET AL, (2001), *Reggio Emilia, οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, Αθήνα, Πατάκης
5. ΖΑΧΑΡΟΣ, Κ., (2007), *Οι μαθηματικές έννοιες στην προσχολική εκπαίδευση και η διδασκαλία τους*, Αθήνα, Μεταίχμιο
6. ΘΑΝΟΥ, Α., (2001), *Πειράματα στο Νηπιαγωγείο*, Αθήνα, Καστανιώτης
7. ΚΑΜΜΠ, C., *Για μια αναμόρφωση της προσχολικής εκπαίδευσης*, Αθήνα, Πατάκης
8. ΚΑΜΜΠ, C., - CLARK, G. (1995), *Τα παιδιά ξαναεφευρίσκουν την Αριθμητική*, Αθήνα, Πατάκης
9. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε., (1994), *Η θεωρία του Piaget και παιδαγωγικές εφαρμογές στην προσχολική εκπαίδευση*, Αθήνα, Οδυσσέας
10. ΠΑΤΡΩΝΗ, Τ., *Θεμελιώδεις μαθηματικές έννοιες και παιδική σκέψη*, Αθήνα, Δίπτυχο.

11. ΡΑΒΑΝΗΣ, Κ., (2002), *Οι φυσικές επιστήμες στην προσχολική εκπαίδευση*, Αθήνα, Τυπωθήτω
12. ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ, (2006), *Μεθοδολογία δραστηριοτήτων φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση. Μια περίπτωση αυτομόρφωσης και κριτικής υποστήριξης νηπιαγωγών*, Αθήνα, Μεταίχμιο
13. ΤΖΕΚΑΚΗ, Μ., (2000), *Μαθηματικές Δραστηριότητες για την Προσχολική Ηλικία*, Αθήνα, Gutenberg.
14. ΤΖΕΚΑΚΗ, Μ., (2002), *Μαθηματικές δραστηριότητες για την Προσχολική Ηλικία*, Αθήνα, GUTENBERG
15. ΤΖΕΚΑΚΗ, Μ., (2007), *Μικρά παιδιά, μεγάλα μαθηματικά νοήματα*, Αθήνα, GUTENBERG
16. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ-HENRIQUES, Α., (1977), *Ο Πιαζέ και το σχολείο*, Αθήνα, Εκκρεμές.
17. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ-HENRIQUES, Α., (1998), *Παίζω και καταλαβαίνω*, Αθήνα, Εκκρεμές

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κοινωνική Ψυχολογία
Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα Ι
Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή ΙΙ
Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής
Διαπολιτισμική Αγωγή
Επιδημιολογία – Υγιεινή

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΔΟΝΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να γνωρίσουν οι φοιτητές τις βασικές αρχές της κοινωνικής ψυχολογίας ώστε να είναι σε θέση και να κατανοήσουν και να υποβοηθήσουν την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών αλλά και να συνειδητοποιήσουν τη δυναμική μιας ομάδας ενηλίκων και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη επιτυχία τα προβλήματα και τις σχέσεις που θα δημιουργηθούν αργότερα στο χώρο εργασίας τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εισαγωγικά: Η συμβολή της Κοινωνικής Ψυχολογίας στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- Η αντίληψη για τα πρόσωπα.
- Τα παραγωγικά αίτια της συμπεριφοράς.
- Στάσεις και συμπεριφορά.
- Επικοινωνία. Διατομική επικοινωνία. Η επικοινωνία βρέφους – γονέα – παιδαγωγού.
- Η επίδραση των μέσων μαζικής επικοινωνίας στη συμπεριφορά των παιδιών.
- Κοινωνική επιρροή
- Επιθετικότητα
- Η επίδραση της ενθάρρυνσης στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των παιδιών.

- Η δυναμική της ομάδας.
- Η ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων. Ομάδες συνομηλίκων.
- Συνεργασία και ανταγωνισμός.
- Η θεωρία της αυτό-αποτελεσματικότητας
- Περιβάλλον και κοινωνική συμπεριφορά.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:

Να κατανοούν τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες οι κοινωνικές επιδράσεις επηρεάζουν την ανάπτυξη της συμπεριφοράς των παιδιών.

Να αναγνωρίζουν τις βασικές αρχές που διέπουν την αποτελεσματική επικοινωνία και να κατανοούν τα αίτια της επιθετικής συμπεριφοράς των παιδιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Γεώργας, Δ. (1990) *Κοινωνική ψυχολογία* , τομ. Α, Β, Αθήνα :Ελληνικά Γράμματα
2. Γεωργογιάννης, Π. (1995) *Θεωρίες της Κοινωνικής Ψυχολογίας*, τομ. 1, 2, 3. Gutenberg
3. Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική Ψυχολογία*, Αθήνα, Τυπωθήτω
4. Μανιαδάκη, Κ. & Κάκουρος, Ε. (2004). Οι αντιλήψεις των ενηλίκων για τον κοινωνικό ρόλο του φύλου ως αιτιολογικός παράγοντας για την εκδήλωση ψυχικών διαταραχών, *Κοινωνική Εργασία*, 74,
5. Hewstone, M., Stroebe, W. (2007). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Τρίτη έκδοση. (Μετ. Αμελαδιώτη, Α., Κουρή, Φ., Μαμαλάκης, Γ. Μπρούμου, Μ. & Πάτση, Α.). Εκδόσεις Παπαζήση.
6. Hogg, M. & Vaughan, G. (2010). *Κοινωνική Ψυχολογία*. (Μετ. Βασιλικός, Ε. & Αρβανίτης, Α.). Εκδόσεις Gutenberg.

Ξενόγλωσση :

1. Maniadaki, K., Kakouros, E. & Karamba, R. (2010). *Psychopathology in Juvenile Delinquents*, Nova Science Publishers, Inc., New York,
2. Kakouros, E., Maniadaki, K., Karaba, R. (2005). The relationship between AD/HD and aggressive behaviour in preschool boys and girls. *Early Child Development and Care* 175 (3) 203-214.
3. Aronson, E., Wilson, T., & Akert, R. (2006) *Social Psychology* 6th Edition, Prentice Hall
4. Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
5. Bandura, A. (2002). *Self-Efficacy in Changing Societies*, Cambridge University Press.
6. Baumeister, R. & Bushman, B. (2007). *Social Psychology and Human Nature*. Wadsworth Publishing
7. Durkin, K. (2001). *Developmental Social Psychology*. Blackwell Publishers
8. Kakouros, E., Maniadaki, K., Karaba, R. (2005). The relationship between AD/HD and aggressive behaviour in preschool boys and girls. *Early Child Development and Care* 175 (3) 203-214.
9. 7. Maniadaki, K., Sonuga-Barke, E., Kakouros, E. & Karaba, R. (2005). Maternal emotions and self-efficacy towards children's hyperactive behavior. *Child Psychiatry and Human Development*, 35 (3) 245-263.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ Ι
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6211/6221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος που διδάσκεται σε δύο συνεχή εξάμηνα είναι να γνωρίσουν οι σπουδαστές τη σημασία και τα χαρακτηριστικά των τμημάτων που φιλοξενούν βρέφη και μικρά παιδιά έως τριών ετών και να μάθουν να οργανώνουν το χώρο και το χρόνο σύμφωνα με τις ανάγκες των παιδιών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Οργάνωση καθημερινής υποδοχής και αναχώρησης.
- Οργάνωση στιγμών ρουτίνας και τουαλέτας.
- Οργάνωση δραστηριοτήτων.
- Το καθημερινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα
- Στόχοι για την χρονιά
- Προετοιμασία της τάξης από την παιδαγωγό πριν την προσέλευση των παιδιών
- Ρόλος Παιδαγωγού και ιδιότητες ικανού παιδαγωγού
- Δεοντολογία επαγγέλματος.
- Διαμόρφωση και οργάνωση χώρου
- Κατάλληλες δραστηριότητες και κατάλληλες πρακτικές για παιδιά 1-3 ετών
- Ασφάλεια στο Β.Ν.Σ.
- Κτιριακές προδιαγραφές, επείγουσες καταστάσεις στο Β.Ν.Σ. και η αντιμετώπιση τους
- Σχέσεις με γονείς(συνεργασία), τήρηση επαγγελματικών αρχών
- Συνεχής επιμόρφωση, βελτίωση επαγγελματικού επιπέδου

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να μπορούν να οργανώσουν το χώρο του Β.Ν.Σ. για τα μικρά παιδιά σε σχέση με την ασφάλεια
- Να μπορούν να οργανώσουν κατάλληλες δραστηριότητες
- Να κατανοήσουν το ρόλο του βρεφονηπιοκόμου
- Να γνωρίζουν την δεοντολογία του επαγγέλματος

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

- Παρεμβάσεις στην οργάνωση του χώρου και του χρόνου ενός κέντρου ημερήσιας αγωγής και φροντίδας.
- Στόχοι, υλοποίηση, αξιολόγηση στιγμών ρουτίνας, τουαλέτας, ελεύθερου χρόνου.
- Αναλύσεις και ερμηνείες των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να μπορούν να οργανώσουν το χώρο του Β.Ν.Σ. για τα μικρά παιδιά
- Να μπορούν να οργανώσουν κατάλληλες δραστηριότητες
- Να κατανοούν την αξία του καθημερινού εκπαιδευτικού προγράμματος που περιλαμβάνει στιγμές ρουτίνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

BINNIKOT, Ντ., *Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα*, Αθήνα, Καστανιώτης.

Bredenkamp και Copple, (1997) *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα.*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

COHEN, D. - STERN, V. - BALABAN, N., (1991), *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*, Αθήνα, GUTENBERG.

HUNTINGTON, D., και αλλ., (1992), *Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα*, Αθήνα.

ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. - ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ, Ν. - ΚΟΣΜΑ, Β., (1993), *Βασικές αρχές προγραμματισμού και δράσης στην προσχολική αγωγή*, Αθήνα, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιαγωγών.

ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, (1985), *Παιδικοί Σταθμοί: θέματα αγωγής και πρόληψης*, Υλικά 2^{ου} σεμιναρίου Προσχολικής Αγωγής, Εκδ. Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης.

ΝΤΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., *Σύγχρονες τάσεις στην προσχολική αγωγή*, Αθήνα, ΤΥΠΩΘΗΤΩ.

Ντολιοπούλου, Ε, (1999) *Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά Προσχολικής ηλικίας*, Αθήνα, Τυποθήτω.

Ξενόγλωσση :

NAEYC, *Planning Environments for Young Children*

STONEHOUSE, A., (1988) *Trusting Toddlers Planning for one-to- three- Year-Olds in child care centers*, Redleaf Press

CATALDO, C., *Infant and Toddler Programs*, Addison-Wesley

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ II
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6311/6321
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να γνωρίσουν οι φοιτητές τις νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και εφαρμογές τον τομέα της προσχολικής αγωγής
- Να γνωρίσουν εναλλακτικές μορφές διδακτικών μεθόδων στην προσχολική αγωγή
- Να κατανοήσουν την μέθοδο Project.
- Να κατανοήσουν τους παράγοντες που προσδιορίζουν την ποιότητα στους θεσμούς προσχολικής ηλικίας. Εκπαιδευτικές πολιτικές, μαθησιακά μοντέλα, παιδαγωγικά συμβόλαια, κοινωνικοί συνεργάτες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρία:

1. Βασικές αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Κριτήρια ποιότητας για ένα σύγχρονο βρεφονηπιακό σταθμό.
2. Πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές αλλαγές.(top down-bottom up).
3. Προσδιοριστικοί παράγοντες διάδοσης καινοτομιών .
4. Το «Ευφρές σχολείο».
5. Παραδείγματα εκπαιδευτικών πολιτικών και καινοτόμων εφαρμογών
6. Η περίπτωση των δημοτικών προσχολικών θεσμών της Ιταλίας. Οι θέσεις του MALAGUZZI .
7. Παραδείγματα καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών και παιδαγωγικών ομάδων στην Ελλάδα.
8. Η μέθοδος σχεδίων παιδαγωγικής δράσης.
9. Το άνοιγμα του σχολείου προς τα έξω.
10. Η σχέση των εκπαιδευτικών θεσμών και των κοινωνικών συνεργατών.
11. Τεχνικές υποδοχής νέων γονέων και παιδιών στον βρεφονηπιακό σταθμό
12. Ο ρόλος της παιδαγωγικής ομάδας. Η διευρυμένη παιδαγωγική ομάδα
13. Η επαγγελματική ανάπτυξη και η δια βίου κατάρτιση των παιδαγωγών.
14. Ο παιδαγωγός ερευνητής

Εργαστήριο:

Οι εργαστηριακές ασκήσεις αποβλέπουν στην εξοικείωση του φοιτητή με μεθοδολογικά εργαλεία απαραίτητα για την εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών πρακτικών.

Περιγραφή του μαθήματος (εργαστηριακό μέρος)

1. Οδηγίες και σχολιασμός κριτηρίων βαθμολόγησης του εργαστηριακού μαθήματος.
2. Βιωματικά παιχνίδια ενεργητικής ακρόασης
3. Σχολιασμός και αναλύσεις βιντεοσκοπημένων παιδαγωγικών σχεδίων δράσεων
4. Προσομοίωση μορφών παιδαγωγικών σχεδίων
5. Καταιγισμός ιδεών, και πρώτες διαπραγματεύσεις με τα παιδιά και τους παιδαγωγούς στους παιδικούς σταθμούς.
6. Ρυθμίσεις και πλαισίωση για την υπογραφή συμβολαίων
7. Ενδιάμεση αξιολόγηση του εργαστηρίου Ανάλυση στρατηγικών υπογραφής συμβολαίων.
8. Υλοποίηση δράσεων παιδαγωγικών σχεδίων
9. Αξιοποίηση του χώρου και διαχείριση του χρόνου για την υλοποίηση των δράσεων των παιδαγωγικών σχεδίων
10. Ρυθμίσεις και απολογισμοί μεταξύ του φοιτητή , του παιδαγωγού της τάξης και του επόπτη
11. Διαλείμματα ανατροφοδότησης με τα παιδιά
12. Ολοκλήρωση των δράσεων.
13. Αξιολόγηση με τα παιδιά και τους παιδαγωγούς
14. Τελική αξιολόγηση εργαστηρίου.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα πρέπει να έχουν :

- Κατανοήσει την αξία της ενεργητικής ακρόασης και της διαφορετικότητας..
- Εξοικειωθεί με τεχνικές διαπραγμάτευσης με τους παιδαγωγούς και τα παιδιά.
- Διαχειριστεί το χρόνο στο ημερήσιο πρόγραμμα του βρεφονηπιακού σταθμού.
- Προωθήσει τον παιδαγωγικό διάλογο και τις συνεργασίες με τους παιδαγωγούς.
- Εφαρμόσει την μέθοδο των σχεδίων παιδαγωγικής δράσης.

Μετά την ολοκλήρωση του εργαστηρίου οι φοιτητές θα πρέπει :

- ο Να κατανοήσουν την σχέση ανάμεσα στις εκπαιδευτικές πολιτικές , τα μαθησιακά μοντέλα και τις παιδαγωγικές πρακτικές που υλοποιούνται στους βρεφονηπιακούς σταθμούς.
- ο Να αναλύουν τους παράγοντες που προσδιορίζουν την προσφερόμενη στους προσχολικούς θεσμούς ποιότητα.
- ο Να ερμηνεύουν, με βάση τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, τις παιδαγωγικές πρακτικές και τις καινοτομίες που εφαρμόζονται στους χώρους προσχολικής αγωγής.
- ο Να κατανοήσουν τις βασικές αρχές της μεθόδου Project.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ε.Α.Δ.Α.Π. , (2003), *Προς μία συνεργατική και συμμετοχική επιμόρφωση στην αγωγή*. Αθήνα: τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.

BREDEKAMP, S., COPPLE, C. , (1999) *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση. Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΝΤΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., (2003), *Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ, Ε., (2000), *Η θεωρία του Piaget & Παιδαγωγικές εφαρμογές στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα : Οδυσσέας.

-
- FREY, K., (1998) , *Η « Μέθοδος project»*. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- ΝΤΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. , (2004) , *Σύγχρονες τάσεις στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.
- HELM, J.-H., KATZ, L. , (2002) , *Μέθοδος project και προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα : Μεταίχμιο.
- ΦΡΑΓΚΟΣ, Χ. , (1999), *Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα : Gutenberg.
- ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. , *Διδακτική Προσχολικής Ηλικίας, Σημειώσεις στο μάθημα Παιδαγωγικά*. Αθήνα : ΤΕΙ Αθήνας, τμήμα Βρεφονηπιοκομίας.
- COHEN, D., H- STERN, B.-BALABAN, N., (2001), *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*. Αθήνα : Gutenberg.
- ΜΠΑΓΑΚΗΣ, Γ. (επιμ.) (2006) *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6411/6421
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (Θεωρία 2, Εργαστήριο 2)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε΄

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές ότι η διαδικασία που παράγει τη νέα γνώση είναι η επιστημονική έρευνα και η μεθοδολογία της αναλύει τις προϋποθέσεις. Αξιοποίηση της Επιστημονικής Έρευνας σε χώρους φροντίδας και αγωγής της Βρεφικής και Νηπιακής ηλικίας.

Να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά σχεδιασμό επιστημονικών ερευνών. Να κατανοήσουν οι φοιτητές το σκεπτικό και τη μεθοδολογία οργάνωσης μιας επιστημονικής έρευνας στις παιδαγωγικές και ψυχοπαιδαγωγικές επιστήμες ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν κριτικά μια παρουσιαζόμενη έρευνα καθώς και να οργανώσουν κάποια άλλη έρευνα. (π.χ. την πτυχιακή τους εργασία)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Τι είναι έρευνα. Επιστημολογικές προϋποθέσεις της έρευνας. Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες της Αγωγής.
2. Βιβλιογραφική αναζήτηση –Συγκρότηση της Βιβλιογραφίας.
3. Προβληματική της έρευνας και της επιλογής των υποθέσεων.
4. Η διαδικασία της έρευνας-Φάσεις.
5. Βασικές έννοιες και πρακτικές στην επιστημονική έρευνα (υποκείμενα, δεδομένα, πληροφορίες, μεταβλητές, πληθυσμός, δειγματοληψία, χρονική διάρκεια, όρια, συνθήκες, επιστημονική αξιοπιστία και εγκυρότητα κλπ).
6. Μέσα και τρόποι συγκέντρωσης των δεδομένων. Επεξεργασία δεδομένων. Κωδικοποίηση.
7. Ερμηνεία και ανάλυση δεδομένων. Στατιστική προσέγγιση.
8. Συζήτηση αποτελεσμάτων. Συμπεράσματα - Προοπτικές.
9. Μελέτη και ανάλυση των επιστημονικών μεθόδων και των τεχνικών συλλογής των δεδομένων.
10. Κανόνες, αρχές και χαρακτηριστικά μεθόδων όπως πείραμα, έρευνα – δράση, συμμετοχική παρατήρηση, μελέτη περίπτωσης, ανάλυση περιεχομένου, μελέτη αρχείου, επισκόπηση, κοινωνιολογική μέθοδος, βιογραφική, κλινική κ.ά.
11. Ποιοτική και Ποσοτική ερευνητική προσέγγιση. Πολυμεθοδική μέθοδος.
12. Κριτήρια αξιολόγησης της έρευνας. Ερευνητικά σφάλματα. Ερευνητική δεοντολογία.
13. Επιστημονική Τεχνολογία. Κατηγορίες επιστημονικών εργασιών και ερευνών.
14. Παρουσίαση επιστημονικής εργασίας και η παρουσίαση αναρτημένης ανακοίνωσης (Poster).

ΥΓ.: Το θεωρητικό μάθημα περιέχει πρακτικές εφαρμογές-ασκήσεις σε εβδομαδιαίο πλαίσιο.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

Το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος θα περιλαμβάνει μελέτη ερευνών και η ανάλυσή τους.

Εφαρμογές των γνώσεων που αποκτώνται στη θεωρία με διεξαγωγή ερευνητικών προσεγγίσεων που επιλέγουν οι φοιτητές. Διαδοχική ολοκλήρωση ερευνητικής διαδικασίας με την πάροδο όλων των εργαστηρίων. Παρουσίαση της μελέτης και με τη μορφή αναρτημένης ανακοίνωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B., (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, D., Stern, V., (1991). *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Cohen, L., Manion, L., (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Keith Houard & John Sharp,(2001).*Η Επιστημονική Μελέτη-Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Mac Beath, J. κ.ά., (2005). *Η Αυτοαξιολόγηση στο ευρωπαϊκό σχολείο*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Mac Beath, J., (2001). *Η Αυτοαξιολόγηση στο Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Mishler, E., *Συνέντευξη έρευνας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Plummer, K., (2000.) *Τεκμήρια Ζωής. Εισαγωγή στα Προβλήματα και τη Βιβλιογραφία μιας Ανθρωπιστικής Μεθόδου*, Αθήνα:Gutenberg.
- Robson Colin, (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γεωργούσης, Π., (2002). *Η αξιολόγηση του μαθητή με βάση το Φάκελο υλικού (Portfolio Assessment):Μια σύγχρονη τάση στην εκπαιδευτική αξιολόγηση». Πρακτικά συνεδρίου Ψυχοπαιδαγωγική της Προσχολικής Ηλικίας*. Ρέθυμνο: τ. Α, 477-483.
- Δημητρόπουλος, Ε., (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Αθήνα: Έλλην.
- Ιωσιφίδης, Θ., (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Κακανά ΔΟμνα κ.α. (2006). *Η Αξιολόγηση στην εκπαίδευση: Παιδαγωγική και Διδακτική*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Κατσαρού Ελένη & Τσάφος Βασίλης, (2003). *Από την έρευνα στη διδασκαλία*. Αθήνα:Σαββάλας.
- Κελπανίδης, Μ., (1999). *Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας με στοιχεία Στατιστικής*. Θεσσαλονίκη:Κώδικας.
- Μακράκης, Β., (1997), *Ανάλυση δεδομένων στην επιστημονική έρευνα με τη χρήση του SPSS*, Αθήνα, Gutenberg.
- Μπαγάκης, Γ., (2002). *Ο Εκπαιδευτικός ως ερευνητής*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπαγάκης, Γ., (2006). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σιδηροπούλου Φ., Τσαούλα Ν., (2008).*Παιδικός σταθμός και έρευνα: τοπίο πολυεπίπεδης επικοινωνίας*. Αθήνα: ύψιλον/βιβλία
- Στάλικας Αναστάσιος, (2005). *Μέθοδοι Έρευνας στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6512
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η ευαισθητοποίηση των σπουδαστριών/σπουδαστών στην παρουσία παιδιών με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα στο χώρο της προσχολικής αγωγής και η κατανόηση των αρχών της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Στόχοι:

- Η κατανόηση, ο σεβασμός και η αποδοχή της πολιτισμικής ετερότητας.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων και παιδαγωγικών πρακτικών που ευνοούν την ομαλή ένταξη όλων των παιδιών, και ιδιαίτερα αυτών με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, στους προσχολικούς θεσμούς.
- Η γνωριμία με τους εκπαιδευτικούς θεσμούς της Ελλάδας και άλλων χωρών, για τα παιδιά με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

1. Μετανάστευση – Παλιννόστηση. Η έννοια της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση.
2. Δυσκολίες προσαρμογής παιδιών με διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Παρεμβάσεις εκπαιδευτικών: οικοσυστημική προσέγγιση. Μοντέλα σχολικής προσαρμογής.
3. Αρχές και μοντέλα διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας.
4. Πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική.
5. Διαπολιτισμικές διαστάσεις στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.
6. Εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.
7. Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα.
8. Σχεδιασμός-ανάπτυξη διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων στον παιδικό σταθμό. Γνωριμία με παιχνίδια διαφορετικών χωρών.
9. Εθνοπολιτισμική ετερότητα και εκπαιδευτικός ρατσισμός.
10. Σχεδιασμός-ανάπτυξη αντιρατσιστικών δραστηριοτήτων στον παιδικό σταθμό.
11. Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας για 'παιδιά με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες: Τάξεις Υποδοχής, Φροντιστηριακά Τμήματα.
12. Ο Νόμος 2413/96 για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Διαπολιτισμικά Σχολεία.
13. Κριτική προσέγγιση της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής για αλλόφωνους μαθητές.
14. Η εκπαιδευτική πολιτική άλλων χωρών για παιδιά μεταναστών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι σπουδάστριες/σπουδαστές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές και τους στόχους της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.
- Να γνωρίζουν συγκεκριμένες παιδαγωγικές πρακτικές που ευνοούν την ομαλή ένταξη όλων των παιδιών στους προσχολικούς θεσμούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΒΑΦΕΑ, Α. (1996) *Το πολύχρωμο σχολείο*, Bernard Van Leer Foundation.
- CUMMINS, J. (2000) *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση*, Αθήνα, Gutenberg.
- ΓΚΟΤΟΒΟΣ, Α. (2002) *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής*, Αθήνα, Μεταίχμιο
- ΕΑΔΑΠ (Επιμ) (2004) *Παιδαγωγοί και γονείς στο διαπολιτισμικό σχολείο*, Αθήνα, Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός
- ΕΑΔΑΠ (Επιμ.) (2007) *Σεβασμός στη διαφορά*, Αθήνα, ΕΑΔΑΠ
- ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Ο. - ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, Ν. (2003) *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Εκπαιδευτικές, διδακτικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Ατραπός
- ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Ο. - ΚΑΝΤΖΟΥ, Ν. (2005) *Πολυπολιτισμικότητα και Εκπαιδευτικός Ρατσισμός. Σχέδια εργασίας για το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό σχολείο*, Αθήνα, Δίπτυχο.
- ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Ο. (2007) *Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα*, Αθήνα, Τυπωθήτω– Γ. Δαρδανός
- ΖΩΝΙΟΥ-ΣΙΔΕΡΗ, Α. - ΧΑΡΑΜΗΣ, Π. (1997) *Πολυπολιτισμική εκπαίδευση, Προβληματισμοί- Προοπτικές*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- ΚΑΝΑΚΙΔΟΥ, Ε. - ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Β. (1998) *Διαπολιτισμική αγωγή*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Χ. - ΠΟΛΙΤΟΥ, Ε. (2000) *Εκτός 'τάξης' το διαφορετικό; Τσιγγάνοι, μειονοτικοί, παλιννοστούντες και αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση*, Αθήνα, Gutenberg
- ΜΑΡΚΟΥ, Γ. (1995) *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση - Ελληνική και διεθνής εμπειρία*, Αθήνα.
- ΠΑΝΤΑΖΗΣ, Σ. (2006) *Διαπολιτισμική αγωγή στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα, Ατραπός
- ΠΕΤΡΟΝΩΤΗ, Μ. (1998) *Το πορτρέτο μιας διαπολιτισμικής σχέσης. Κρυσταλλώσεις, Ρήγματα, Ανασκευές*, Αθήνα, ΕΚΚΕ/ ΟΥΝΕΣΚΟ/ΠΛΕΘΡΟΝ.
- SEGALL, M. (1994) *Διαπολιτισμική ψυχολογία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ - ΥΓΙΕΙΝΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6612
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογής Υποχρεωτικό - ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός: Να αναπτυχθεί η ικανότητα των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας να κατανοήσουν τα προβλήματα της βιολογικής ανάπτυξης τόσο των παιδιών αλλά και των εργαζομένων στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς. Να κατανοήσουν τις διαφορές των διαφόρων επιδημιολογικών μελετών. Να μελετήσουν και να αναλύσουν τους φυσικούς, χημικούς, βιολογικούς και εργονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία των μικρών παιδιών (βρεφών και νηπίων) και των εργαζομένων (παιδαγωγικό και βοηθητικό προσωπικό).

Στόχοι: -Να εξηγηθούν οι αρχές των ασθενειών με ειδική έμφαση στους μεταβαλλόμενους περιβαλλοντικούς παράγοντες (διατροφής, συντήρησης και επεξεργασίας τροφίμων).

-Να προωθηθεί η εφαρμογή της Επιδημιολογίας και της Υγιεινής στην πρόληψη των ασθενειών και την εξασφάλιση της υγείας, τόσο της περιβαλλοντικής όσο και της σχετικής με τον Βρεφονηπιακό χώρο.

-Να μελετηθούν οι επαγγελματίες υγείας και οι υπηρεσίες που παρέχουν σε σχέση με τη υγεία και την αυξανόμενη ανάγκη για υπηρεσίες φροντίδας, που θα απευθύνονται σε διαπολιτισμικό παιδικό πληθυσμό.

-Να εξασφαλισθεί καλή απόδοση τόσο σε επίπεδο πρόληψης, όσο και προφύλαξης.

-Να καθιερωθεί η βάση συνεχούς ενδιαφέροντος προς την Επιδημιολογία.

-Να γίνει κατανοητός ο ρόλος της επιδημιολογίας στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και επάρκειας της φροντίδας και υγείας από τις υπηρεσίες της κοινότητας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

Ιστορική ανασκόπηση. Σκοποί, μέθοδοι και χρήσεις της Επιδημιολογίας και της Υγιεινής. Το σύγχρονο πρίσμα των Επιδημιολογικών στοιχείων. Μελέτη επιδημιολογικών χαρακτηριστικών. Προοπτικές και αναδρομικές έρευνες. Επιδημιολογική θεώρηση των προληπτικών παρεμβάσεων. Κλινική και Εργασιακή επιδημιολογία.

Οι ενότητες του μαθήματος έχουν ως εξής:

1. Εισαγωγικές έννοιες: Υγιεινή και Επιδημιολογία, Υγεία, Νόσος. Ιστορική ανασκόπηση, σκοποί και χρήσεις, αιτιολογία και ταξινόμηση στην Επιδημιολογία. Πηγές των στοιχείων: απόγραφες, φυσική κίνηση πληθυσμού, στατιστικές νοσηρότητας, δήλωση νόσων, στατιστικές θνησιμότητας, στατιστικές νοσηλευτικών ιδρυμάτων, αρχεία νοσημάτων.

2. Δείκτες νοσηρότητας - δείκτες θνησιμότητας. Περιγραφική Επιδημιολογία. Χαρακτηριστικά

προσώπων, τόπου, χρόνου. Προοπτικές έρευνες. Αναδρομικές έρευνες.

3. Επιδημιολογία Βρεφική - Νηπιακή. Προσυμπτωματικός έλεγχος. Αξιολόγηση των προληπτικών μέτρων. Επιδημιολογικές μέθοδοι και Υπηρεσίες Υγείας. Επιδημιολογική θεώρηση των προληπτικών παρεμβάσεων.

4. Επιδημιολογία των Σχολικών Λοιμώξεων. Υπηρεσίες προάσπισης της υγείας των εργαζομένων στον τομέα του Βρεφονηπιακού Σταθμού.

5. Επιδημιολογική Εποπτεία των Σχολικών Λοιμώξεων. Διερεύνηση των Ενδημικών και Επιδημικών Λοιμώξεων. Εφαρμογές της Επιδημιολογίας στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς της Κοινότητας.

6. Προληπτικά Μέτρα Απομόνωσης Ασθενών. Πολύανθεκτικοί παθογόνοι μικροοργανισμοί, μέτρα ελέγχου.

7. Το Άψυχο Περιβάλλον, υλικοτεχνική υποδομή.

8. Πρόληψη των Τροφικών Δηλητηριάσεων στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς.

9. Λοιμώξεις που μεταδίδονται στους χώρους Παιχνιδιού (εργαστήρια, γωνιές).

10. Επίπτωση και Χαρακτηριστικά των Ενδημικών και Επιδημικών Λοιμώξεων.

11. ,Επιδημιολογία Πνευμονίας, Γρίπης, Μηνιγγίτιδας, AIDS κ.λ.π.

12. Επιδημιολογία Φυματίωσης και σύγχρονα λοιμώδη νοσήματα.

13. Επιδημιολογία Γαστρεντερίτιδων.

14. Επιδημιολογία των Σταφυλόκοκκων και των Στρεπτόκοκκων Ομάδας Α΄.

15. Ιοί που προκαλούν Σχολικές Λοιμώξεις. Λοιμώξεις που οφείλονται στην υλικοτεχνική υποδομή (χώροι, εξοπλισμός, παιδαγωγικό υλικό κ.ά.). Λοιμώξεις σχετιζόμενες με επεμβατικούς χειρισμούς του προσωπικού.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:

- Να προλαμβάνει τη μετάδοση νοσημάτων τόσο μεταξύ των παιδιών όσο και μεταξύ του προσωπικού των Βρεφονηπιακών Σταθμών
- Να προλαμβάνει επιδημίες που μπορεί να βάλουν σε κίνδυνο τη ζωή των παιδιών αλλά και του παιδαγωγού.
- Να διδάσκει στα παιδιά ατομική υγιεινή κατά τις ώρες ρουτίνας, να φροντίζει για την περιβαλλοντική υγιεινή (χώρος, εξοπλισμός, υλικά).
- Να συνδέσει και να εισάγει την υγιεινή στο ευρύτερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Βρεφονηπιακού Σταθμού (με σχετικές δραστηριότητες, βιβλία, παιδαγωγικό υλικό, γωνιές κ.ά.)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Τριχόπουλος Δ.: Επιδημιολογία. Εκδόσεις Παρισιανός.
2. Kenneth J, Modern Epidemiology Rothman, Sander Greenlahd, 1998.
3. Bennet J, Brachman P. Νοσοκομειακές Λοιμώξεις. Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδης

Z' EEAMHNO

Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία
Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα ΙΙ
Αξιολόγηση της Παιδαγωγικής Πράξης
Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών
Περιβαλλοντική Αγωγή
Θέματα Ένταξης, Καθημερινότητας και Μετάβασης στον ΒΝΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7111
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό – ΜΕΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές τις αποκλίσεις από την τυπική πορεία της ανάπτυξης και να ευαισθητοποιηθούν σε βασικές αρχές που διέπουν την προσέγγιση των παιδιών με ειδικά προβλήματα συμπεριφοράς. Να αποκτήσουν τις βασικές γνώσεις που απαιτούνται για την ανίχνευση των προβλημάτων αυτών ώστε να ζητούν τη συμβολή του ειδικού όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η έννοια του φυσιολογικού και του παθολογικού στην ανθρώπινη συμπεριφορά..
- Η αναπτυξιακή προσέγγιση στην ψυχοπαθολογία, βασικές αρχές.
- Συστήματα ταξινόμησης των διαταραχών συμπεριφοράς.
- Η αιτιολογία της προβληματικής συμπεριφοράς. (Η συμβολή οργανικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων στην παθογένεση των διαταραχών συμπεριφοράς).
- Η γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση στην ψυχοπαθολογία και η συμβολή της ψυχανάλυσης στην κατανόηση και αντιμετώπιση των διαταραχών συμπεριφοράς.
- Περιπτώσεις παιδιών με περισσότερες πιθανότητες να παρουσιάσουν διαταραχές συμπεριφοράς. Πρόληψη.
- Θεραπευτικές προσεγγίσεις στην Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία.
- Αντικοινωνική συμπεριφορά, (αίτια, η επίδραση της τιμωρίας και της αμοιβής στον έλεγχο της αντικοινωνικής συμπεριφοράς).

- Εναντιωτική Προκλητική Διαταραχή.
- Διαταραχές Διατροφής (αναπτυξιακό μοντέλο, αίτια, αντιμετώπιση)
- Διαταραχές απέκκρισης (αίτια, αντιμετώπιση)
- Τραυλισμός (επιδημιολογία, θεωρητικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις)
- Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ). Η αναπτυξιακή πορεία του παιδιού με ΔΕΠ-Υ.
- Διαταραχή διαγωγής. (Επιδημιολογία, συννοσηρότητα, η αναπτυξιακή πορεία των διαταραχών διαγωγής.)
- Αγχώδεις διαταραχές. (Το ιστορικό ερμηνείας και θεραπευτικής αντιμετώπισης των νευρωσικών εκδηλώσεων στα παιδιά).
- Νοητική καθυστέρηση (διάγνωση, αιτιολογία, ταξινόμηση, δυνατότητες παιδιών με νοητική καθυστέρηση).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τις περιπτώσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας με διαταραχές συμπεριφοράς.
- Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την προσέγγιση παιδιών προσχολικής ηλικίας των οποίων η ανάπτυξη δεν ακολουθεί την αναμενόμενη τυπική της πορεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

1. Brazelton, B. (1996) *Αναπτυξιακά προβλήματα του βρέφους και του νηπίου*, (επιμ. Παρασκευόπουλος, Ι), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
2. Harpe, F. (1998) *Αυτισμός - ψυχολογική θεώρηση*, (μετ. Στασινός, Δ.), Αθήνα: Gutenberg
3. Heiden, L. & Hersen, M. (1997) *Εισαγωγή στην κλινική ψυχολογία* (Επιμ. Φ. Αναγνωστόπουλος) Ελληνικά Γράμματα
4. Ιεροδιακόνου, Χ. (1991) *Ψυχικά προβλήματα στα παιδιά*, Θεσσαλονίκη: Μαστορίδη
5. Κάκουρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Τραυλισμός – Η φύση και η αντιμετώπισή του στα παιδιά και στους εφήβους*. Τυπωθήτω
6. Κάκουρος, Ε. (Επιμέλεια). (2007). *Το υπερκινητικό παιδί και οι δυσκολίες του στη μάθηση και τη συμπεριφορά*, (4^η έκδοση), Ελληνικά Γράμματα.
7. Κάκουρος, Ε., Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα*, (3^η έκδοση), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
8. Κάκουρος, Ε., Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων – αναπτυξιακή προσέγγιση*, (5^η έκδοση), Τυπωθήτω.
9. Κάκουρος, Ε., Μανιαδάκη, Κ., Καπνίση, Ε. (2005). Παιδική παχυσαρκία και η σχέση της με τις γονικές αντιλήψεις και πρακτικές σχετικά με τη διατροφή, *Παιδιατρική*, 68, (1), 55-61.
10. Πασχάλη, Τ. (1990) *Βοηθήστε το παιδί σας*, Αθήνα : Δανιάς
11. Τσιάντη, Ι. (επιμέλεια), (1994). *Ερευνητικά και κλινικά κείμενα*, τομ. Α', Αθήνα: Καστανιώτη
12. Τσιάντης, Ι., (επιμέλεια), (2001). *Εισαγωγή στην παιδοψυχιατρική*, Αθήνα: Καστανιώτη

Ξενόγλωσση :

1. Barkley, M. (1997) *Child Psychopathology*, New York. The Guilford Press
2. Kakouros, E. , Tzima - Tsitsika, E., Tsitsika, A. , Balourdos, D. (1996): Children Referred to a Diagnostic - Consulting Center with Special Reference to Specific Learning Disorder, *World Pediatrics and Child Care* 6: 44 - 49
3. Maniadaki, K., Sonuga-Barke, E., & Kakouros, E. (2003). Trainee nursery teachers' perceptions of disruptive behaviour disorders; the effect of sex of child on judgements of typicality and severity. *Child: care, health and development*, 29, (6), 433-440.

4. Maniadaki, K., Kakouros, E. & Sonuga-Barke, E. (2006). Adults' sense of self-efficacy and referral attitudes for ADHD in family and school settings. *European Child & Adolescent Psychiatry, 15: 132-140.*
5. Rutter, M. (1990) *Helping troubled children*, London: Penguin
6. Wenar, C. (1994). *Developmental psychopathology. From infancy through adolescence*. New York: McGraw – Hill

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΙΙ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7211/7221
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ζ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να καταστούν οι σπουδαστές ικανοί να ερμηνεύουν με βάση τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις τις παιδαγωγικές πρακτικές και τις καινοτομίες που εφαρμόζονται στα τμήματα βρεφών και παιδιών έως τριών χρόνων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό Μέρος Μαθήματος

- Πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα για τα προγράμματα που απευθύνονται σε βρέφη και παιδιά έως τριών ετών.
- Η προσαρμογή των παιδιών στο πρώτο εξω-οικογενειακό θεσμικό περιβάλλον.
- Αναλυτικό πρόγραμμα σταδιακής προσαρμογής στο Β.Ν.Σ.
- Συνεργασία με την οικογένεια
- Σχέσεις παιδαγωγών και άλλων συνεργατών (βοηθητικού προσωπικού, γονέων κλπ).
- Κριτήρια αξιολόγησης ποιότητας των Β.Ν.Σ.
- Διαφορές ανάμεσα στα μικρά και μεγάλα παιδιά σε σχέση με το καθημερινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα
- Οργάνωση χώρου και εφαρμογή παιδαγωγικών προγραμμάτων
- Αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων στο Β.Ν.Σ.
- <Τιμωρίες>, επιβραβεύσεις, επιθετικότητα
- Σύγχρονα προγράμματα για βρέφη και μικρά νήπια
- Απασχόληση και οργάνωση δραστηριοτήτων στο Β.Ν.Σ.
- Κατάλληλες ηλικίες για συγκεκριμένες δραστηριότητες για παιδιά 1-3 χρόνων
- Διαμόρφωση του χώρου, αναλυτικά γωνιές για κάθε ηλικία

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Να μπορεί να οργανώσουν το χώρο του Β.Ν.Σ. (ανά ηλικία) για τα μικρά παιδιά
- Να μπορεί να οργανώσουν κατάλληλες δραστηριότητες
- Να γνωρίζει τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να γίνεται η προσαρμογή των παιδιών στο Β.Ν.Σ.
- Να αναλύει τους παράγοντες που προσδιορίζουν την ποιότητα στους Β.Ν.Σ.

Εργαστηριακό Μέρος Μαθήματος

- Παρεμβάσεις στην οργάνωση του χώρου και του χρόνου ενός κέντρου ημερήσιας αγωγής και φροντίδας.
- Στόχοι, υλοποίηση, αξιολόγηση στιγμών ρουτίνας, τουαλέτας, ελεύθερου χρόνου.
- Αναλύσεις και ερμηνείες των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να μπορεί να οργανώσει το χώρο του Β.Ν.Σ. για τα μικρά παιδιά
- Να μπορεί να οργανώσει κατάλληλες δραστηριότητες
- Να είναι σε θέση να οργανώνει αποτελεσματικά ένα ημερήσιο παιδαγωγικό πρόγραμμα.
- Να είναι σε θέση να αναδεικνύει από τα παιδιά τις ιδέες τους και να τις ενσωματώνει στο σχεδιασμό των δράσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

HUNTINGTON, D., και αλλ., (1992), *Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα*, Αθήνα.

ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. - ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ, Ν. - ΚΟΣΜΑ, Β., (1993), *Βασικές αρχές προγραμματισμού και δράσης στην προσχολική αγωγή*, Αθήνα, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βρεφονηπιαγωγών.

ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, (1985), *Παιδικοί Σταθμοί: θέματα αγωγής και πρόληψης*, Υλικά 2^{ου} σεμιναρίου Προσχολικής Αγωγής, Εκδ. Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης.

ΝΤΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., (2000), *Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*, Αθήνα, ΤΥΠΩΘΗΤΩ.

PAINTER, G., (1980), *Πώς να βοηθήσετε το παιδί σας ν. αναπτυχθεί*, Αθήνα, Καστανιώτης

ΡΕΪΜΟΝ - ΡΙΒΙΕ, Μπ., (1989), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.

SCHAFFER, R., (1996), *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Ντολιοπούλου, Ε, (1999) *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*, Αθήνα, Τυπωθήτω.

BREDEKAMP & COPPLE, (1997) *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση. Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα.*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση :

NAEYC, Planning Environments for Young Children

STONEHOUSE, A.,(1990) *Trusting Toddlers Planning for one-to- three- Year-Olds in child care centers*, Redleaf Press

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7311/7321
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μικτό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΜΕ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	7 (Θεωρία 3, Εργαστήριο 4)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να δοθεί στους φοιτητές η ευκαιρία να γνωρίσουν τους στόχους, τις αρχές, τα ήδη και την αξία της παιδαγωγικής αξιολόγησης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Θεωρία:

1. Οι σκοποί της αξιολόγησης στην εκπαίδευση.
2. Σχέση παιδαγωγικής αξιολόγησης και έρευνας δράσης
3. Μοντέλα διαμορφωτικής και συγκριτικής αξιολόγησης
4. Είδη αξιολόγησης. Εξωτερική, Ιεραρχική, συλλογική εσωτερική,
5. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των διαφόρων ειδών αξιολόγησης.
6. Αρχική, ενδιάμεση, τελική αξιολόγηση
7. Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας Παραδείγματα από διάφορα συστήματα
8. Μέθοδοι αξιολόγησης.
9. Εργαλεία αξιολόγησης, χρήση της τεχνικής Portfolio
10. Αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων
11. Σχέση στόχων, κριτηρίων
12. Η αξιολόγηση σχεδίων παιδαγωγικής δράσης
13. Αξιολόγηση εκπαιδευτικών συστημάτων
14. Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού

Εργαστήριο

Οι εργαστηριακές ασκήσεις αποβλέπουν στην εξοικείωση του φοιτητή με μεθοδολογικά εργαλεία απαραίτητα για την εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών πρακτικών.

Περιγραφή του μαθήματος (εργαστηριακό μέρος)

1. Οδηγίες και σχολιασμός των εντύπων και των κριτηρίων βαθμολόγησης του εργαστηρίου.
2. Διερεύνηση αναγκών στη σχολική μονάδα
3. Σχολιασμός των αναγκών και των πρώτων σχεδιασμών
4. Αποσαφηνίσεις για τον Σχεδιασμό προγραμμάτων και παιδαγωγικών σχεδίων δράσης. Ασκήσεις προσομοίωσης.
5. Ρυθμίσεις των σχεδιασμών σε συνεργασία με τους παιδαγωγούς και τον επόπτη.
6. Ασκήσεις για την εξοικείωση του κύκλου αξιολόγησης μιας δράσης με προκαθορισμένα κριτήρια και τεχνικές συλλογής δεδομένων.

-
7. Διαπραγματεύσεις με τον παιδαγωγό της τάξης για την στοχοθεσία και τα κριτήρια αξιολόγησης μιας δράσης.
  8. Υλοποίηση των αξιολογήσεων
  9. Αναστοχαστικές δράσεις και ρυθμίσεις. Νέοι σχεδιασμοί
  10. Υλοποίηση νέων αξιολογήσεων σύμφωνα με τις ρυθμίσεις.
  11. Ολοκλήρωση του κύκλου αξιολόγησης.
  12. Αναλύσεις σύμφωνα με τα πρωτόκολλα καταγραφής.
  13. Συλλογική εσωτερική αξιολόγηση με τους παιδαγωγούς του βρεφονηπιακού σταθμού
  14. Αυτοαξιολόγηση του φοιτητή. Τελική αξιολόγηση του εργαστηρίου

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά την ολοκλήρωση του εργαστηρίου ο φοιτητής θα πρέπει να:

- εξοικειωθεί με τον κύκλο αξιολόγησης
- μνηθεί στον αναστοχασμό.
- δει με κριτικό πνεύμα το σύνολο της εργασίας του
- σκεφτεί τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις που είχε η παιδαγωγική παρέμβαση στην ομάδα των παιδιών
- κάνει μια αυτοκριτική ως προς τον τρόπο που οργάνωσε και εκτέλεσε την παιδαγωγική πράξη με βάση τους αρχικούς στόχους που είχε θέσει
- να εκτιμήσει τις γνώσεις και τις δυνατότητές του και να εκφράσει τις τυχόν ελλείψεις στην εκπαίδευσή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ALTRICHTER, H., POSCH, P., et. al. (2001) *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους: Μια εισαγωγή στις μεθόδους έρευνας δράσης*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ΕΑΔΑΠ, 2003 *Προς μια συνεργατική και συμμετοχική επιμόρφωση στην προσχολική αγωγή*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- HELM, J., KATZ, L. 2002. *Μέθοδος Project και Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- COHEN, L. & MANION, L. (1997) *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Αθήνα, Έκφραση.
- ΦΡΑΓΚΟΣ, Χ. (1991) Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 1, 3-8.
- ΦΥΚΑΡΗΣ, Ι. (1997) Αξιολόγηση εκπαιδευτικών: προβληματισμοί και επισημάνσεις, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 96-97, 151- 154.
- ΦΩΤΙΑΔΟΥ, Γ. (2001) Το portfolio ως μέσο ανάπτυξης των μαθητών: Μια πρόταση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων (ηλεκτρονικό περιοδικό, www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teychos5)*, 5, 128-138.
- McBEATH, J. (2001) Το σχολείο που μαθαίνει, στο: *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 157-166.
- McBEATH, J. (2002) *Η αυτοαξιολόγηση στο σχολείο*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- McBEATH, J., SCHRATZ, M., κ. ά. (2005) *Η αυτοαξιολόγηση στο ευρωπαϊκό*
- ΣΟΛΟΜΩΝ, Ι. (1993) Η αρχιτεκτονική της αξιολόγησης: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση του σχολικού χώρου ως μηχανισμού αξιολόγησης, στο: *Η Αμφισβήτηση των Εξετάσεων και των Βαθμών στο Σχολείο: Επιχειρήματα και Αντεπιχειρήματα*, Αθήνα, Γρηγόρης, 166-175.
- ΣΟΛΟΜΩΝ, Ι., 1998. Μοντέλα και πρακτικές εκπαιδευτικής αξιολόγησης: Μορφές κοινωνικού ελέγχου και συγκρότηση παιδαγωγικών υποκειμένων στο *Virtual School, The sciences of Education Online*, 1(2).

-
- **ΣΟΛΟΜΩΝ, Ι. (1999)** *Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα. Ένα πλαίσιο εργασίας και υποστήριξης*, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο-Τμήμα Αξιολόγησης.
  - **ΣΟΛΟΜΩΝ, Ι., ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΗ, Α., κ. ά. (1999)** Εσωτερική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου: Η έννοια του εκπαιδευτικού - ερευνητή, στο: *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα: Πρακτικά 1^ο Πανελληνίου Συνεδρίου*, Αθήνα, Ατραπός, 252-262.
  - **ΣΟΛΟΜΩΝ, Ι., ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, Κ., κ. ά. (2001)** Εσωτερική αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος: Ο ρόλος του δικτύου εκπαιδευτικής αξιολόγησης, στο: *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 177-188.
-

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7411
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό - ΔΟΝΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ζ'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ανιχνεύονται οι πρώτες μαρτυρίες λειτουργίας παιδικών κέντρων εμπνεόμενες από ορισμένους ανθρωπιστές που επεδίωξαν να προσφέρουν υπηρεσίες φροντίδας και κοινωνικής προστασίας σε παιδιά των χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών τάξεων της εποχής. Όπως είναι γνωστό, η ύπαρξη των Παιδικών Σταθμών εντάσσεται στο σύστημα της Κοινωνικής Πρόνοιας και ειδικότερα στον τομέα της Κοινωνικής Προστασίας της οικογένειας και του παιδιού. Η λειτουργία τους αποσκοπεί στην ικανοποίηση των αναγκών των παιδιών προσχολικής ηλικίας, παρέχοντας υπηρεσίες διαπαιδαγώγησης και ψυχαγωγίας, υπηρεσίες που δεν μπορούν να προσφερθούν σε αυτά από τους γονείς λόγω της εργασίας τους ή λόγω άλλων κοινωνικών προβλημάτων. Με την επιστήμη του management μελετάται η ζωή ενός οργανισμού, η συμπεριφορά του, η οργάνωση και λειτουργία του. Τα θέματα της ηγεσίας (Leadership) και της διαχείρισης (Management) σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας και μελέτης κυρίως τα τελευταία χρόνια. Η παραγωγή των υπηρεσιών πρόνοιας σχετίζεται περισσότερο με την θεωρία των επιχειρήσεων όπου κάθε μονάδα (υπηρεσία - τμήμα) θεωρείται ως μία παραγωγική μονάδα. Οι Β/ΝΣ αποτελούν επιχειρησιακά συστήματα εντάσεως εργασίας, είτε πρόκειται για δημόσιους, είτε για ιδιωτικούς σταθμούς, γιατί η οργανωτική δομή και λειτουργική τους διαδικασία παραμένει η ίδια. Η παραγωγικότητα των μονάδων μετράται με την συνάρτηση παραγωγής που εκφράζει τη τεχνική σχέση μεταξύ ΕΙΣΡΟΩΝ - ΠΟΡΩΝ (υπηρεσιών, υλικών υποδομής) και ΕΚΡΟΩΝ-ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (επίπεδο κοινωνικής προστασίας, ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών). Η βασική αυτή εννοιολογική προσέγγιση θεωρείται απαραίτητη, προκειμένου στη συνέχεια να γίνει περισσότερο κατανοητή η προσέγγιση των δαπανών ενός Β/ΝΣ, η ανάλυση του προϋπολογισμού του και η βασική του οικονομικο-διαχειριστική τακτική – μεθοδολογία στη διαμόρφωση των αποφάσεων αντίστοιχου χαρακτήρα. Ο προϋπολογισμός σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό αποτελεί το βασικό εργαλείο αποτύπωσης του προγραμματισμού της. Προγραμματισμός σημαίνει ότι αποφασίζουμε σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό σήμερα τι θα κάνουμε στο μέλλον με τη βοήθεια οικονομικών δεδομένων των προηγούμενων χρήσεων, λαμβάνοντας υπ' όψη το παρόν και τις μελλοντικές προβλέψεις. Ο προϋπολογισμός σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό εκφράζει τους στόχους και τις στρατηγικές σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό σε αριθμητικούς όρους. Η **αξιολόγηση** είναι μέρος της διαχειριστικής διαδικασίας σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό καθώς και για την εθνική πολιτική και ανάπτυξη της φροντίδας παιδιών κατά την προσχολική ηλικία. Πρέπει να βασίζεται σε πληροφορίες που απαιτήθηκαν από την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών, των στρατηγικών και των σχεδίων δράσης και από την εκτίμηση της αποδοτικότητας των δραστηριοτήτων του προγράμματος, καθώς επίσης και από την αποτελεσματικότητα και την επίδραση στη βελτίωση της νοητικής και

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ
3. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
6. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
7. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ
8. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ
9. Ο ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ
10. Ο ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΩΣ ΣΥΣΤΗΜΑ
11. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΚΟΣΤΟΥΣ-ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ
12. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ
13. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ
14. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να κατανοούν τις δομές και το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους βρεφονηπιακούς σταθμούς
- Να κατανοούν και να λειτουργούν σε έναν βρεφονηπιακό σταθμό σύμφωνα με τις αρχές διοίκησης και οργάνωσης επιχειρήσεων.
- Να σχεδιάζουν, να οργανώνουν και διοικούν ένα βρεφονηπιακό σταθμό
- Να οργανώνουν και να διοικούν το προσωπικό του βρεφονηπιακού σταθμού
- Να διαχειρίζονται τον βρεφονηπιακό σταθμό σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν την οικονομική αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων.
- Να αξιολογούν την αποδοτικότητα της διοικητικής λειτουργίας του βρεφονηπιακού σταθμού
- Να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν τις αρχές του επιχειρησιακού σχεδίου σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική :

- ΑΝΔΡΕΟΥ, Α., *Θέματα οργάνωσης και Διοίκησης της Εκπαίδευσης και της Σχολικής Μονάδας*, Αθήνα, Λιβάνης
- ΑΝΔΡΕΟΥ, Α.,-ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ., (1995), *Εξουσία και οργάνωση -διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Λιβάνης.
- EVERARD, K.-MORRIS G., (1999), *Αποτελεσματική Εκπαιδευτική Διοίκηση*, ΕΑΠ
- ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ, Π., (1990), *Αρχές Διοίκησης Επιχειρήσεων*, Αθήνα.
- ΚΑΡΙΩΤΗΣ, Π., (1992), *Management Υπηρεσιών Υγείας και Βιοϊατρική Τεχνολογία*, Αθήνα.
- ΚΑΨΑΛΗΣ, Α. (επιμέλεια), (2005), *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- ΚΕΦΑΚΑΣ, Α., - ΜΑΝΤΕΣ, Γ., *Οργάνωση και Διοίκηση*, Αθήνα, Γαλαίος.
- ΚΟΟΝΤΖ, Η., - Ο'DONNELL, C., (1980), *Οργάνωση και Διοίκηση. Μια συστηματική και ενδεχομενική ανάλυση των διοικητικών λειτουργιών*. Αθήνα, Παπαζήσης.

- ΚΡΕΜΑΛΗΣ, Κ., (1990), **Κοινωνική Πρόνοια. Διερεύνηση και αξιολόγηση ενός νέου συστήματος**, Αθήνα, ΚΕΠΕ.
- ΣΑΪΤΗΣ, Χ., (1992), *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης: θεωρία και πράξη*, Αθήνα.
- ΣΟΥΛΗΣ, Σ., (1998), Οικονομική της Υγείας, Αθήνα, Παπαζήσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7512
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΔΟΝΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να ευαισθητοποιηθούν οι φοιτητές ως προς το περιβάλλον
- Να έχουν οι μαθητές την ευχέρεια να σχεδιάζουν, να εφαρμόσουν και να αξιολογούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Αγωγής στους παιδικούς σταθμούς
- -Να προσαρμόζουν διάφορα εκπαιδευτικά υλικά Περιβαλλοντικής Αγωγής στην ηλικία των παιδιών στα οποία απευθύνονται (προσχολική)
- Να είναι ενήμερη για τα επείγοντα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα (τοπικά και παγκόσμια)
- -Να κατανοούν βασικές οικολογικές έννοιες και όρους
- -Να αναπτύσσουν επιλεκτικά συνεργασίες με μη κυβερνητικούς περιβαλλοντικούς φορείς, την τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και με Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ)
- Να ερμηνεύουν και να υποστηρίζουν τρέχουσες ενέργειες φιλικής περιβαλλοντικής συμπεριφοράς στο άμεσο περιβάλλον τους

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Βασικές οικολογικές έννοιες και όροι. Έννοια του περιβάλλοντος. Σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα εθνικού και διεθνούς επιπέδου.
2. Οικολογικό κίνημα. Μη κυβερνητικοί οργανισμοί και ο ρόλος τους στην διαχρονική πορεία του
3. Κορυφαία διεθνή συνέδρια για το περιβάλλον.
4. Έννοιες ορισμοί και φιλοσοφία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
5. Κορυφαία διεθνή συνέδρια για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
6. Στόχοι, διαστάσεις και κατευθυντήρες αρχές της
7. Έννοια της Βιώσιμης ανάπτυξης. Ενέργειες σε επίπεδο ατόμου, τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές.
8. Εκπαίδευση για την Βιωσιμότητα. Έννοια, περιεχόμενο, στόχοι, ενσωμάτωση στο εκπαιδευτικό σύστημα
9. Οικολογικό κίνημα και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στον Ελληνικό Χώρο.
10. Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ). Οργάνωση και λειτουργία τους στην Ελλάδα
11. Παιδαγωγικές μέθοδοι εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Αγωγής. Διεπιστημονικότητα, πολυεπιστημονικότητα, μέθοδος "project", συστημική προσέγγιση κλπ.
12. Επισήμανση και μελέτη, εκ μέρους των φοιτητών περιβαλλοντικών προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας που ζουν, εργάζονται ή πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση
13. Παρουσίαση εφαρμοσμένων προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε παιδιά προσχολικής

-
- ηλικίας και αξιολόγηση τους
14. Μελέτη και εφαρμογή προγράμματος Περιβαλλοντικής Αγωγής με μία από τις παραπάνω μεθόδους σε παιδιά προσχολικής ηλικίας
-

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές να είναι σε θέση:

- Να σχεδιάζουν , να εφαρμόζουν και να αξιολογούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Αγωγής στους παιδικούς σταθμούς
- Να κατανοούν βασικές οικολογικές έννοιες
- Να ερμηνεύουν και να υποστηρίζουν τρέχουσες ενέργειες φιλικής περιβαλλοντικής συμπεριφοράς στο άμεσο περιβάλλον τους

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ, Α., ΚΟΥΣΟΥΡΗΣ, Θ., (1987) *Οικολογική Παιδεία και Περιβαλλοντική Αγωγή*, Αθήνα, Μπουκουμάνης.
- ΒΑΛΚΑΝΑΣ, Γ., (1985), *Οικολογία*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- BARTL, Α.,-BARTL, (1999) *Περιβαλλοντικά παιχνίδια*, Αθήνα, Κορφή.
- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Α., - ΤΣΑΛΙΚΗ, Ε., (1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα, GUTENBERG.
- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Α., - ΤΣΑΛΙΚΗ, Ε., *Γη: ένας μικρός εύθραυστος πλανήτης*, Αθήνα, GUTENBERG.
- CHAUVEL, D.,-CHAUVEL, P., (1998) *Παιδαγωγική και περιβάλλον*, Αθήνα, ΤΥΠΩΘΗΑΤΩ.
- Πενήντα απλά πράγματα που μπορούν να κάνουν τα παιδιά για να σώσουν τη γη*, Αθήνα, Ποντίκι (1990)
- ΜΠΟΥΡΟΔΗΜΑΣ, Ε., (1995), Υδρόσφαιρα και οικολογική κρίση, θαλάσσια ρύπανση στον Ελληνικό χώρο, στα *Επιλεγμένα θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος* του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή, Αθήνα, σελ. 15-44
- ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ, Α., (1991), η εφαρμογή των μελετών εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων - Όρια προβληματισμού, *Βαλκανικό Περιφερειακό Σεμινάριο* ΤΕΕ Παγκόσμια Ομοσπονδία των οργανώσεων των μηχανικών, Αθήνα.
- ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ, Α., (1995), *Υγειονομική ταφή των απορριμάτων*, Αθήνα.
- ΦΛΟΓΑΪΤΗ, Ε., (1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικές Πανεπιστημιακές εκδόσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΒΝΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	7612
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Θεωρητικό
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικό - ΔΟΝΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός και στόχος του μαθήματος είναι η αντιμετώπιση συμπεριφορών των παιδιών που προβληματίζουν τον παιδαγωγό στην καθημερινότητα στην τάξη του Βρεφονηπιακού Σταθμού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Παιδαγωγικές παρεμβάσεις σε θέματα ένταξης, προσαρμογής, για την επίλυση συγκρούσεων
- Συνεργασία του προσωπικού του Σταθμού, με εξωτερικούς Συνεργάτες και την Οικογένεια
- Όρια στη συμπεριφορά των παιδιών στην ομάδα
- Ζητήματα σχέσεων μεταξύ ενηλίκων και παιδιών - Προτιμήσεις - Αποδοχή - Απόρριψη
- Ζητήματα αντιμετώπισης συμπεριφορών των παιδιών στο πλαίσιο της ομάδας
- Επιθετικότητα - Ανταγωνισμός
- Απόσυρση
- Αποχωρισμός
- Πένθος - Θάνατος
- Ζητήματα κατάκτησης της αυτονομίας
- Καθαριότητα, ύπνος και φαγητό
- Συμμετοχή σε οργανωμένες δραστηριότητες στο χώρο του ΒΝΣ & έξω από αυτόν
- Φόβοι στα μικρά παιδιά
- Υιοθεσία – Στάσεις - Έρευνες

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος του μαθήματος οι φοιτητές θα είναι σε θέση :

- Να αντιμετωπίσουν την ένταξη, την καθημερινότητα και τη μετάβαση των μικρών παιδιών στο Βρεφονηπιακό Σταθμό που εμφανίζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
- Να κατανοούν τις περιπτώσεις μικρών παιδιών με δύσκολη ή «προβληματική» συμπεριφορά.
- Να οργανώσουν κατάλληλες δραστηριότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Ελληνική :

- Βίνικος, Ντ., *Συζητήσεις με τους γονείς*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Βίνικος, Ντ., (1976), *Το παιδί, η οικογένεια και ο εξωτερικός του κόσμος*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Bowlby, J., (1982) *Attachment*, New York Basic Books
- Brazelton, T.B.,(1994) *Touchpoints.*, Addison Wesley
- Brazelton, T.B., (1998) *Τα αναπτυξιακά προβλήματα του βρέφους*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Bredekamp και Copple, (1997) *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα.*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Cataldo, C., *Infant and Toddler Programs*, Addison-Wesley
- Cohen, D. - Stern, V. – Balaban, N., (1991), *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*, Αθήνα, Gutenberg.
- Cole and Cole (2002) *Η ανάπτυξη των παιδιών*, Αθήνα Τηποθήτω
- Hogg, Tracey, (2005) *The Baby Whisperer solves all your problems* Astria Books, N.Y.
- Huntington, Provence, Parker, (2001) *Ημερήσια αγωγή και φροντίδα μικρών παιδιών*. Αθήνα, Ιών
- Kendrick, S., *Healthy Young Children –A manual for programs*, (1988) NAEYC
- Κουγιουμουτζάκης, Γ., (1992), *Πρόσδος στην αναπτυξιακή ψυχολογία των πρώτων χρόνων*, Κρήτη, Παν. Εκδ. Κρήτης.
- Lindon, Kelman, Sharp, *Μαθαίνω τον κόσμο παίζοντας*, Αθήνα, Δίπτυχο
- Lieberman, A., *The Emotional Life of the Toddler* (1993) *The Free Press* NAEYC, *Planning Environments For Young Children*
- Ντολιοπούλου, Ε, (1999) *Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά Προσχολικής ηλικίας*, Αθήνα, Τυποθήτω.
- Ντολτό, Φ., *Μεγαλώστε σωστά το παιδί σας*, Γιαλλελής.
- Ουν, Μ. (1980) *Ένας Παιδότοπος στο σπίτι σας*, Αθήνα Μετόπη
- Painter, G., (1980), *Πώς να βοηθήσετε το παιδί σας ν' αναπτυχθεί*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (χ.χ) *Εξελικτική Ψυχολογία* , τομ. 1 - 2 Αθήνα:
- Ρέιμον - Ριβιέ, Μ., (1989), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Schaffer, R., (1996), *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Stonehouse, A.,(1988) *Trusting Toddlers Planning for one-to- three- Year-Olds in child care centers*, Redleaf Press
- Stoppard, M., (1994) *Γνωρίστε το παιδί σας*. Αθήνα, Μίνωας
- Weissbound Bernice, *Infants: their Social Environments*, National Association for the education of young child (Washington)
- Φραινπεργκ, (1971) *Τα Μαγικά Χρόνια.* , Αθήνα Παρισιάνος

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (Υποχρεωτική)

Διδακτικές Μονάδες: 10

Φόρτος εργασίας: 20

Τυπικό Εξάμηνο Διδασκαλίας: Η΄

Σκοπός και στόχος εκπόνησης πτυχιακής: Να εκπονήσουν οι φοιτητές μια πρωτότυπη έρευνα στον τομέα μελλοντικής απασχόλησής τους εφαρμόζοντας τις γνώσεις που έχουν ήδη αποκτήσει ώστε να είναι σε θέση και στη συνέχεια να απασχοληθούν με θέματα έρευνας.

Περιγραφή εκπόνησης πτυχιακής εργασίας:

Οι φοιτητές εκπονούν (ατομικά ή σε ομάδες μέχρι τριών φοιτητών) εργασία η οποία πρέπει να είναι πρωτότυπη, ερευνητικού χαρακτήρα, σε απόλυτη σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους, με ελάχιστη έκταση (όταν πρόκειται για ατομική εργασία) 35 σελίδες. Η πτυχιακή εργασία γίνεται με τη βοήθεια και εποπτεία υπεύθυνου μέλους του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος. Εγκρίνεται και βαθμολογείται μετά από υποστήριξη ενώπιον τριμελούς Επιτροπής, τα μέλη της οποίας ανήκουν στο Ε.Π. του Τμήματος.

2. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ 20 Α.Δ.Μ. (Υποχρεωτική).

Διδακτικές Μονάδες: 20

Φόρτος εργασίας: 30

Τυπικό Εξάμηνο Διδασκαλίας: Η΄

Επίπεδο μαθήματος: Υποχρεωτικό

Προαπαιτούμενα: Πρέπει ο φοιτητής να έχει παρακολουθήσει επιτυχώς όλα τα μαθήματα ειδικότητας.

Σκοπός: Να αποκτήσουν οι φοιτητές εμπειρία στην εφαρμογή γνώσεων και μεθόδων που αφορούν στο μελλοντικό τους επάγγελμα.

Περιγραφή Άσκησης: Οι φοιτητές ασκούνται σε χώρους μελλοντικής επαγγελματικής απασχόλησής τους (Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, Βρεφοκομεία, κ.λ.π.). Ασκούνται υποχρεωτικά και σε χώρους όπου υπάρχουν βρέφη (τρεις από τους έξι μήνες) και σε χώρους όπου υπάρχουν νήπια (τρεις από τους έξι μήνες). Η άσκηση αποτελεί πραγματική «μύηση» στις συνθήκες εργασίας που θα αντιμετωπίσουν αργότερα, αφού είναι εξάωρη ημερησίως (όπως και το ωράριο των εργαζομένων στους αντίστοιχους χώρους) και οι ευθύνες όμοιες με αυτές των εργαζομένων.

Κατά τη διάρκεια της άσκησης στο επάγγελμα οι φοιτητές εποπτεύονται αφ' ενός από τον Υπεύθυνο Πρακτικής Άσκησης, απόφοιτο του τμήματος στο χώρο άσκησης, αφ' ετέρου από υπεύθυνο μέλος της τριμελούς Επιτροπής Πρακτικής Άσκησης του Τμήματος.

Γ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

1. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ

Φοιτητές Τ.Ε.Ι., Εγγραφές, Κύκλοι Σπουδών, Μαθήματα

Φοιτητές Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων - Εγγραφές

1. Φοιτητές Τ.Ε.Ι. καθίστανται όσοι εγγράφονται σε αυτά μετά από εισαγωγή, μετεγγραφή ή κατάταξη σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.
2. Οι εγγραφές των εισαγομένων φοιτητών γίνονται στο οικείο Τμήμα της Σχολής μέσα στα χρονικά όρια και με βάση τα δικαιολογητικά που ορίζονται εκάστοτε με τις υπουργικές αποφάσεις, για την εισαγωγή νέων φοιτητών.
3. Για λόγους εξαιρετικής ανάγκης, όπως παρατεταμένη θεομηνία, σοβαρή ασθένεια, στράτευση ή απουσία στο εξωτερικό, είναι δυνατή η εγγραφή φοιτητή που καθυστέρησε να εγγραφεί μέσα στις προθεσμίες της προηγούμενης παραγράφου του άρθρου αυτού, με αιτιολογημένη απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος. Σε περίπτωση απόρριψης η αίτηση είναι δυνατόν να επανεξετασθεί από το Συμβούλιο της Σχολής, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου φοιτητή, η οποία υποβάλλεται σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας εγγραφής και στην οποία εκτίθενται και οι λόγοι της καθυστέρησης. Φοιτητής που δεν γράφτηκε ούτε με τη διαδικασία αυτής της παραγράφου, χάνει το δικαίωμα εγγραφής του στο Τ.Ε.Ι.
4. Φοιτητής, που έχει εγγραφεί στο Τ.Ε.Ι. δεν μπορεί να είναι συγχρόνως φοιτητής και σε άλλο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα εσωτερικού ή εξωτερικού.

Ανανέωση Εγγραφής

1. Με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 27 ν. 1404/1983, ο φοιτητής υποχρεούται ανά εξάμηνο σε ανανέωση εγγραφής. Η ανανέωση γίνεται μια εβδομάδα τουλάχιστον πριν από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου με ειδική έντυπη δήλωση, που διατίθεται από το Τμήμα.
2. Φοιτητής, που δεν ανανέωσε την εγγραφή του για δύο (2) συνεχόμενα ή για τρία (3) μη συνεχόμενα εξάμηνα σπουδών, χάνει τη δυνατότητα να συνεχίσει τις σπουδές του στο Τ.Ε.Ι. και διαγράφεται από τα μητρώα του Τμήματος αυτοδίκαια. Αιτήσεις επανεγγραφής διαγραφέντων εξετάζονται κατά σειρά από το Συμβούλιο Τμήματος και της Σχολής μόνο για σοβαρούς λόγους.

Κύκλοι Σπουδών, Έναρξη, Διακοπή και Λήξη Μαθημάτων

1. Τη βασική εκπαιδευτική περίοδο στο Τ.Ε.Ι. αποτελεί το διδακτικό εξάμηνο. Κάθε διδακτικό έτος, που αρχίζει την 1^η Σεπτεμβρίου και λήγει την 5^η Ιουλίου, περιλαμβάνει δύο αυτοτελή διδακτικά εξάμηνα: το χειμερινό, το οποίο αρχίζει την πρώτη Δευτέρα μετά τις εξετάσεις Σεπτεμβρίου και την εβδομάδα των εγγραφών και το εαρινό, το οποίο αρχίζει μετά τη λήξη των εξετάσεων β' περιόδου του χειμερινού εξαμήνου και την εβδομάδα των εγγραφών. Μεταξύ των δύο εξεταστικών περιόδων του χειμερινού εξαμήνου ή μετά τη λήξη της δεύτερης εξεταστικής περιόδου και μέχρι την έναρξη του εαρινού εξαμήνου μπορούν να παρεμβάλλονται ημέρες ελεύθερες μαθημάτων.
2. Κατά τη διάρκεια των εξαμήνων μαθήματα και εξετάσεις δεν διεξάγονται τις επίσημες εορτές και διακοπές, που ορίζονται στον Εσωτερικό Κανονισμό του Τ.Ε.Ι.
3. Οι ακριβείς ημερομηνίες έναρξης και λήξης των μαθημάτων, των εξετάσεων και των διακοπών του επόμενου διδακτικού έτους καθορίζονται, κατ' εφαρμογή των

διατάξεων του παρόντος άρθρου σε συνδυασμό με εκείνες του άρθρου 27 του ν. 1404/1983, από το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. και ανακοινώνονται, με ευθύνη του Αντιπροέδρου του Τ.Ε.Ι. που είναι αρμόδιος για τα εκπαιδευτικά θέματα, ενιαία για όλες τις Σχολές του Τ.Ε.Ι., το αργότερο μέχρι τέλος Ιουνίου κάθε έτους.

Οργάνωση Σπουδών, Μορφές Διδασκαλίας, Εκπαιδευτικές Εκδρομές

Οργάνωση Μαθημάτων και Προγράμματα Σπουδών

1. Οι σπουδές στο Τ.Ε.Ι. οργανώνονται με βάση το εξαμηνιαίο μάθημα. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών κάθε Τμήματος διακρίνονται σε γενικά υποχρεωτικά, κατ' επιλογήν υποχρεωτικά και προαιρετικά, ως εξής:
  - α) Γενικά υποχρεωτικά μαθήματα είναι τα μαθήματα υποδομής και τα βασικά μαθήματα ειδικότητας, τα οποία είναι υποχρεωτικά για όλους του φοιτητές του Τμήματος.
  - β) Τα κατά επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα είναι μαθήματα ειδικότητας που επιλέγονται από τους φοιτητές από πίνακα περισσοτέρων μαθημάτων. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να είναι ομαδοποιημένα, οπότε ο φοιτητής επιλέγει υποχρεωτικά όλα τα μαθήματα μιας ομάδας, εκτός εάν είναι αδύνατη η διδασκαλία όλων των μαθημάτων της ομάδας. Στην περίπτωση αυτή γίνεται ελεύθερη επιλογή για τη συμπλήρωση των μαθημάτων της ομάδας. Εάν έχουν οριστεί κατευθύνσεις, τα μαθήματα που τις χαρακτηρίζουν είναι ομαδοποιημένα.
  - γ) Τα προαιρετικά μαθήματα, είναι μαθήματα γενικής μόρφωσης ή μαθήματα εμπάθυνσης, υποδομής ή διεπιστημονικά.
2. Εάν οι γνώσεις που παρέχονται σε ένα μάθημα είναι προϋπόθεση επιτυχούς παρακολούθησης ενός άλλου μαθήματος, το πρώτο μάθημα χαρακτηρίζεται ως προαπαιτούμενο του δεύτερου. Ένα μάθημα μπορεί να είναι ταυτόχρονα και προαπαιτούμενο ενός μαθήματος και εξαρτώμενο από άλλο μάθημα. Τα προαπαιτούμενα και εξαρτώμενα μαθήματα καθορίζονται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης κάθε Τμήματος. Τα αλληλοσυνδεδεμένα με τον τρόπο αυτό μαθήματα σχηματίζουν ομάδες, που περιλαμβάνουν μέχρι τρία (3) μαθήματα, που δεν έχουν μεταξύ τους κοινά μαθήματα και ο ολικός αριθμός των αλληλοσυνδεδεμένων μαθημάτων δεν υπερβαίνει το 40% του συνόλου των υποχρεωτικών μαθημάτων του Τμήματος και ορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.
3. Εάν στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος περιλαμβάνονται και μαθήματα που ανήκουν στο γνωστικό πεδίο Γενικού Τμήματος ή Ομάδας Μαθημάτων άλλου Τμήματος, για την κατάρτιση του προγράμματος σπουδών του Τμήματος, αναφορικά με τα μαθήματα αυτά, και κατ' ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 4 του άρθρου 26 ν. 1404/1983, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη της Γενικής Συνέλευσης του οικείου Γενικού Τμήματος ή της οικείας Ομάδας Μαθημάτων. Εάν δεν γίνει δυνατή η επίτευξη συμφωνίας, η οριστική απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο της Σχολής, προκειμένου για Τμήματα και Ομάδες Μαθημάτων της ίδιας Σχολής, ή από το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. σε διαφορετική περίπτωση.
4. Το αργότερο μία (1) εβδομάδα πριν από την έναρξη των μαθημάτων κάθε διδακτικού εξαμήνου συντάσσεται με τη φροντίδα του Συμβουλίου του Τμήματος και ανακοινώνεται με ευθύνη του Προϊσταμένου του Τμήματος, το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων του Τμήματος, το οποίο περιέχει:
  - α) τα τυπικά προγράμματα σπουδών κάθε εξαμήνου,
  - β) τα μέλη του Ε.Π. που θα διδάξουν κάθε μάθημα των τυπικών προγραμμάτων και
  - γ) την ημέρα, την ώρα και την αίθουσα ή τον χώρο που θα πραγματοποιηθεί κάθε μάθημα.
5. Κατά την κατάρτιση του εβδομαδιαίου ωρολογίου προγράμματος κάθε Τμήματος λαμβάνεται πρόνοια, ώστε να συμπίπτει ελεύθερος χρόνος 3-4 ωρών σε

συγκεκριμένη ημέρα της εβδομάδας που θα χρησιμοποιείται για τη σύγκληση των οργάνων του Τμήματος ή συνελεύσεων των μελών του Τ.Ε.Ι.

α) Τα τυπικά προγράμματα των εξαμήνων σπουδών του Τμήματος είναι ενδεικτικά και όχι υποχρεωτικά για τους φοιτητές του Τμήματος, με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 περίπτωση α' του άρθρου αυτού. Ο φοιτητής μπορεί για κάθε διδακτικό εξάμηνο να καταρτίζει το ατομικό του πρόγραμμα σπουδών, το οποίο περιλαμβάνει τα μαθήματα που επιθυμεί και πρόκειται να παρακολουθήσει κατά το εξάμηνο αυτό. Σχετική δήλωση υποβάλλουν στο Τμήμα όλοι οι φοιτητές ταυτόχρονα με την εγγραφή ή την ανανέωση εγγραφής τους. Μέσα σε μία (1) εβδομάδα από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου, ο φοιτητής έχει τη δυνατότητα τροποποίησης της αρχικής δήλωσής του για δύο το πολύ μαθήματα.

β) Κατά την κατάρτιση του ατομικού προγράμματος σπουδών του εξαμήνου ο φοιτητής λαμβάνει υποχρεωτικά πρόνοια, ώστε:

i. το σύνολο των εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας για τα μαθήματα που δηλώνει είναι μέχρι 45 ώρες για τα τυπικά εξάμηνα σπουδών και για τους επί πτυχίω φοιτητές 55 ώρες χωρίς να ισχύουν για τους δεύτερους τα υπό του άρθρου 4 παράγραφος 2 προβλεπόμενα.

ii. να μη δηλώνονται μαθήματα, τα προαπαιτούμενα των οποίων δεν έχει παρακολουθήσει με επιτυχία ο φοιτητής.

γ) Εάν στη δήλωση των μαθημάτων που θα παρακολουθήσει ο φοιτητής σε ένα εξάμηνο δεν τηρούνται οι όροι του προηγούμενου εδαφίου, θεωρείται αυτοδίκαια, ότι η δήλωση περιλαμβάνει τα μαθήματα του εξαμήνου εισαγωγής, προκειμένου για πρωτοεισαγόμενους φοιτητές ενώ για παλαιότερους φοιτητές τροποποιείται η δήλωση μαθημάτων με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος ύστερα από συνεννόηση με τον φοιτητή.

6. Σε καμία περίπτωση ο φοιτητής, κατ' εφαρμογή του εδαφίου β της προηγούμενης παραγράφου, δεν μπορεί να καταστεί πτυχιούχος νωρίτερα από την προβλεπόμενη χρονική διάρκεια σπουδών του Τμήματος. Για τη διευκόλυνση της κινητικότητας φοιτητών και Ε.Π. μεταξύ του Τ.Ε.Ι. Αθήνας και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού, είναι δυνατή, με απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι., η διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων του προγράμματος σπουδών κάθε Τμήματος και σε μία άλλη γλώσσα κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διδάσκεται στο Τμήμα.

Διδασκαλία Ξένων Γλωσσών

1. Στα τμήματα του Τ.Ε.Ι. διδάσκονται μια ή περισσότερες ξένες γλώσσες, κυρίως από τις γλώσσες χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διδασκαλία της ξένης γλώσσας έχει ως σκοπό να μάθουν οι φοιτητές τη γλώσσα, ώστε να μπορούν να τη χειρίζονται με επάρκεια σε κάθε περίπτωση.
2. Ο φοιτητής που κατέχει την ξένη γλώσσα, μπορεί να ζητήσει την απαλλαγή του από την υποχρέωση παρακολούθησης της γλώσσας αυτής. Για το σκοπό αυτό με εισήγηση του οικείου Τμήματος και απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. συγκροτείται επιτροπή αποτελούμενη από τρία (3) μέλη του Εκπαιδευτικού Προσωπικού της αντίστοιχης γλώσσας, η οποία εξετάζει και εισηγείται στο Συμβούλιο του Τμήματος για την απαλλαγή του ή μη από την παρακολούθηση των μαθημάτων της ξένης γλώσσας, για ένα ή περισσότερα εξάμηνα σπουδών. Σε περίπτωση που ο αριθμός των φοιτητών, που δηλώνουν ή λαμβάνουν μέρος στις εξετάσεις είναι μικρός, τότε με απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. είναι δυνατή η διδασκαλία μαθημάτων συναφούς ειδικότητας σε επίπεδο Σχολής ή Τ.Ε.Ι.

Μορφές Διδασκαλίας, Συνδιδασκαλία

1. Η εκπαιδευτική διαδικασία κάθε μαθήματος περιλαμβάνει μία ή περισσότερες από τις παρακάτω μορφές: θεωρητική ή από έδρας διδασκαλία, σεμινάρια, φροντιστηριακές και άλλες μορφές διδασκαλίας, πρακτικές και εργαστηριακές

- ασκήσεις, ανάθεση εκπόνησης εργασιών ατομικά ή ομαδικά και εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές.
2. α) Η θεωρητική ή από έδρας διδασκαλία μαθήματος, παρουσιάζει εποπτικά μία ευρεία περιοχή ενός γνωστικού αντικείμενου και τον σχετικό με αυτή επιστημονικό προβληματισμό. Τμήμα της διδασκαλίας αυτής μπορεί να περιλαμβάνει και ειδικές ασκήσεις για την εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων με τη μορφή φροντιστηριακών ασκήσεων. Επίσης μέρος της ύλης μπορεί να ανατίθεται για παρουσίαση σε φοιτητές ατομικά ή ομαδικά. Η συνθετική εφαρμογή γνώσεων, μεθόδων και διαδικασιών γίνεται σε ειδικά επιλεγμένα θέματα που αναθέτει ο διδάσκων στους φοιτητές, κατά ομάδες ή ατομικά.
β) Τα σεμινάρια στοχεύουν στην επεξεργασία συγκεκριμένων θεμάτων σε μεγαλύτερο βάθος και έκταση με τη συνεργασία και καθοδήγηση του διδάσκοντα και τη βοήθεια σχετικής βιβλιογραφίας.
γ) Οι εργαστηριακές και πρακτικές ασκήσεις πραγματοποιούνται περιοδικά σε κατάλληλους χώρους του Τ.Ε.Ι. ή σε χώρους εργασίας, στους οποίους οι φοιτητές κάτω από την επίβλεψη και με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού εκπαιδεύονται κατά μικρές ομάδες στην εφαρμογή θεωρητικών, επαγγελματικών ή τεχνολογικών μεθόδων, στον χειρισμό τεχνικών συστημάτων, στον εθισμό στην ομαδική εργασία, στη σύνταξη περιγραφικών εκθέσεων κλπ, ώστε να αποκτούν τις κατάλληλες δεξιότητες.
  3. α) Δεν επιτρέπεται κατάτμηση θεωρητικού μαθήματος σε περισσότερα τμήματα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν ο αριθμός των παρακολουθούντων φοιτητών είναι πολύ μεγάλος, μπορεί να γίνει κατάτμηση.
β) Για τη διεξαγωγή των εργαστηριακών ασκήσεων ο αριθμός των παρακολουθούντων φοιτητών ανά τμήμα θα έχει ελάχιστο όριο δέκα πέντε (15) και μέγιστο είκοσι (20) ατόμων, εκτός ειδικών περιπτώσεων για τις οποίες απαιτείται η έγκριση από το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του Συμβουλίου του Τμήματος,. Ο αριθμός των μελών Ε.Π. ανά τμήμα εργαστηριακών ασκήσεων δεν μπορεί να είναι ανώτερος των δύο (2).
γ) Σε περίπτωση κατάτμησης Τμήματος λόγω μεγάλου αριθμού φοιτητών, οι διδάσκοντες συντονίζουν μεταξύ τους τη διδασκτέα ύλη και την ύλη των τελικών εξετάσεων.
δ) Σε καμία περίπτωση δεν γίνεται ανάθεση θεωρητικού μαθήματος σε περισσότερους από έναν εκπαιδευτικούς.

Διάρκεια Διδασκαλίας και Ασκήσεων

1. Η διάρκεια της ωριαίας διδασκαλίας των θεωρητικών μαθημάτων και φροντιστηριακών ασκήσεων ορίζεται σε σαράντα πέντε (45) λεπτά της ώρας, μετά τη λήξη της οποίας ακολουθεί διάλειμμα δέκα πέντε (15) λεπτών.
2. Η διάρκεια των ωριαίων πρακτικών και εργαστηριακών ασκήσεων είναι πενήντα πέντε (55) λεπτά. Οι φροντιστηριακές, εργαστηριακές και πρακτικές ασκήσεις μπορεί να γίνονται και χωρίς διάλειμμα.
3. Η διάρκεια διεξαγωγής των σεμιναρίων ρυθμίζεται από τον διδάσκοντα σε συνεννόηση με τους φοιτητές. Κάθε άλλη λεπτομέρεια καθορίζεται με απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι.
4. Η διάρκεια της θεωρητικής διδασκαλίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τρεις (3) συνεχείς ώρες διδασκαλίας στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο.

Εκπαιδευτικές Εκδρομές

- α) Για την αποτελεσματικότερη εμπέδωση των θεωρητικών, τεχνολογικών και πρακτικών γνώσεων των φοιτητών οργανώνονται, με πρωτοβουλία και ευθύνη του Τμήματος, εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές μικρής χρονικής διάρκειας (όχι περισσότερες από τρεις (3) συνεχόμενες εργάσιμες ημέρες το εξάμηνο) σε χώρους εργασίας και βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Η έγκριση παρέχεται σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό του Τ.Ε.Ι.

β) Πολυήμερες, άνω των τριών (3) ημερών, εκπαιδευτικές εκδρομές, στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, πραγματοποιούνται μόνο κατά τις διακοπές των Χριστουγέννων, του Πάσχα και του καλοκαιριού. Η έγκριση παρέχεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του οικείου Τμήματος (στην οποία περιλαμβάνεται το πρόγραμμα εκπαιδευτικών επισκέψεων και εκτίμηση της απαιτούμενης δαπάνης μεταφοράς των φοιτητών) και πρόταση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι.

Φοίτηση, Έλεγχος Επίδοσης, Επιτυχής Παρακολούθηση

Φοίτηση

1. Οι φοιτητές παρακολουθούν όλα τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών τους, σύμφωνα με τη δήλωσή τους και τις ρυθμίσεις των άρθρων του παρόντος.
2. Οι προβλεπόμενες ώρες διδασκαλίας κατά εξαμήνου για κάθε μάθημα καθορίζονται από την ομάδα μαθημάτων και ανακοινώνονται από τον διδάσκοντα στην αρχή κάθε εξαμήνου, με βάση το ωρολόγιο πρόγραμμα του Τμήματος, αφού ληφθούν υπόψη οι ημέρες που επίσημα δεν θα πραγματοποιηθούν μαθήματα κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος.
3. Σε κάθε περίπτωση, εάν ο αριθμός των εβδομαδιαίων μαθημάτων που πραγματοποιήθηκαν σε ένα διδακτικό αντικείμενο είναι για οποιονδήποτε λόγο μικρότερος των δέκα (10) για όλο το διδακτικό εξάμηνο, το μάθημα αυτό θεωρείται ότι δεν διδάχθηκε. Η διαπίστωση πραγματοποίησης ή μη του μαθήματος γίνεται κατά τη λήξη του εξαμήνου, μετά από γραπτή δήλωση του διδάσκοντος και απόφαση της Ομάδας Μαθημάτων. Σε περίπτωση διαφωνίας αποφασίζει το Συμβούλιο του Τμήματος.

Βαθμολογική Κλίμακα

1. Η βαθμολογία σε όλα τα μαθήματα εκφράζεται με την αριθμητική κλίμακα: μηδέν έως δέκα (0- 10), με βάση επιτυχίας το βαθμό πέντε.
2. Ο χαρακτηρισμός της επίδοσης των φοιτητών κατά μάθημα καθορίζεται ως εξής:
  - από 0 - 3,9 : «κακώς»
  - από 4 - 4,9 : «ανεπαρκώς»
  - από 5 - 6,9 : «καλώς»
  - από 7 - 8,4: «λίαν καλώς»
  - από 8,5 - 10: «άριστα»
3. Όλοι οι βαθμοί υπολογίζονται και καταχωρούνται με προσέγγιση ενός δεκάτου (1/10) της ακέραιας μονάδας.

Βαθμοί Εργαστηρίου, Προόδου και Εξετάσεων

- 1.α) Για την επιτυχή παρακολούθηση του εργαστηριακού μαθήματος ή του εργαστηριακού μέρους μικτού μαθήματος απαιτείται ο φοιτητής να έχει διεξάγει με επιτυχία τουλάχιστον το 80% των πραγματοποιηθεισών ασκήσεων. Την τελευταία εβδομάδα του εξαμήνου δίνεται η δυνατότητα συμπληρωματικών ασκήσεων, μέχρι δύο (2) τον αριθμό, για όσους φοιτητές έχουν αποτύχει ή απουσιάσει. Η μορφή και ο τρόπος της συμπληρωματικής αξιολόγησης καθορίζεται με απόφαση της Ομάδας Μαθημάτων.
β) Ο βαθμός του εργαστηρίου ή του εργαστηριακού ή πρακτικού μέρους μικτού μαθήματος είναι, ανάλογα με τη φύση του εργαστηρίου και μετά από απόφαση της Ομάδας Μαθημάτων, ο μέσος όρος όλων των επιμέρους βαθμών των ασκήσεων, που ο φοιτητής έχει διεξάγει με επιτυχία στα ποσοστά του προηγούμενου εδαφίου. Οι αξιολογήσεις πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων ή τουλάχιστον τρεις φορές το εξάμηνο.

- γ) Σε πέντε (5) ημέρες από το τέλος του εξαμήνου ο διδάσκων καταθέτει στο Τμήμα τη βαθμολογία του εργαστηρίου ή των πρακτικών ασκήσεων, που καταχωρείται στο πρωτόκολλο και αρχειοθετείται.
- 2.α) Η αξιολόγηση του φοιτητή για την επίδοσή του καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου σε κάθε μάθημα ή μέρος μαθήματος, που παρέχεται με τη μορφή θεωρητικής διδασκαλίας γίνεται:
- Από μία προαιρετική ενδιάμεση αξιολόγηση στη διάρκεια του διδακτικού εξαμήνου επί του 40% τουλάχιστον της διδακτέας ύλης του αναλυτικού προγράμματος ή με την ανάθεση στους φοιτητές ατομικών ή συλλογικών εργασιών με διακριτούς ρόλους (βιβλιογραφική ανασκόπηση, παρουσίαση θεμάτων ενώπιον ακροατηρίου, μελέτες περιπτώσεων κ.α.) ή με μορφή ασκήσεων. Ο συντελεστής αξιολόγησης τόσο της προαιρετικής ενδιάμεσης αξιολόγησης όσο και των ατομικών ή συλλογικών εργασιών ή ασκήσεων θα είναι 40%. Ο φοιτητής θα δηλώνει στη Γραμματεία, εάν θέλει ή όχι να συμμετάσχει στην αξιολόγηση και μέσα σε διάστημα τριών εβδομάδων θα μπορεί, εάν το επιθυμεί, να τροποποιεί την αρχική του δήλωση. Η Συνέλευση του Τμήματος θα αποφασίζει την περίοδο που θα πραγματοποιηθεί η ενδιάμεση αξιολόγηση, η οποία θα ολοκληρώνεται μέχρι το τέλος της 9^{ης} εβδομάδας. Σε περίπτωση γραπτής αξιολόγησης η διάρκεια δεν μπορεί να υπερβαίνει την μία (1) ώρα.
  - Από την τελική γραπτή εξέταση εφ' όλης της διδακτέας ύλης διάρκειας 2-3 ωρών με συντελεστή 60%, για αυτούς που θα μετέχουν στην αξιολόγηση.
3. Με το τέλος της τελευταίας εβδομάδας διεξαγωγής μαθημάτων του εξαμήνου, ο διδάσκων καταθέτει στο Τμήμα κατάσταση των φοιτητών με τον αντίστοιχο βαθμό της ενδιάμεσης αξιολόγησης για τον καθένα σε κάθε μάθημα, που του έχει ανατεθεί. Με ευθύνη του Προϊσταμένου του Τμήματος ανακοινώνεται έγκαιρα και πάντως πριν από τις τελικές εξετάσεις, ο πίνακας με τους βαθμούς, που συγκέντρωσαν σε κάθε μάθημα οι φοιτητές.
- 4.α) Ο τελικός βαθμός θεωρητικού μαθήματος ή θεωρητικού μέρους μικτού μαθήματος, είναι: το άθροισμα των βαθμών που συγκεντρώνει ο φοιτητής από την επίδοσή του στην ενδιάμεση αξιολόγηση και την τελική εξέταση, πολλαπλασιασμένων με τους συντελεστές του εδαφίου α' της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, για αυτούς που επέλεξαν ενδιάμεση αξιολόγηση.
- β) Φοιτητής θεωρείται επιτυχών στα μαθήματα εκείνα που συγκέντρωσε βαθμό τουλάχιστον πέντε (5).
5. Ο βαθμός αυτών που προέρχονται από κατάταξη εξάγεται ως εξής: το Τμήμα Υποδοχής **με απόφαση του Συμβουλίου του**, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, απαλλάσσει τους κατατασσόμενους από μαθήματα ή ασκήσεις, που έχουν εξετασθεί με επιτυχία στη Σχολή ή το Τμήμα Προέλευσης, μη καταγράφοντας τους βαθμούς των μαθημάτων αυτών. Καθορίζει δε τα μαθήματα και ασκήσεις προηγούμενων εξαμήνων, στα οποία οι κατατασσόμενοι οφείλουν να εξετασθούν, εφόσον δεν διδάχθηκαν ή δεν ασκήθηκαν πλήρως ή επαρκώς σε αυτά στη Σχολή ή το Τμήμα Προέλευσης, ανεξάρτητα από το εξάμηνο που έγινε η κατάταξη.
6. Φοιτητής που δεν παρακολούθησε με επιτυχία υποχρεωτικό μάθημα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου αυτού, πρέπει να το επαναλάβει σε επόμενο εξάμηνο. Εάν απέτυχε σε κατ' επιλογήν υποχρεωτικό μάθημα ενός συνόλου μαθημάτων, τα οποία χαρακτηρίζουν κατεύθυνση, τότε πρέπει το μάθημα αυτό να το επαναλάβει το επόμενο εξάμηνο ή να αλλάξει το μάθημα ή την κατεύθυνση, ενώ εάν απέτυχε σε προαιρετικό μάθημα, μπορεί να το επαναλάβει σε επόμενα εξάμηνα ή να το αντικαταστήσει με άλλο. Για κάθε μάθημα που δηλώνει ο φοιτητής, μπορεί να συμμετάσχει στις δύο (2) εξεταστικές περιόδους που ακολουθούν το εξάμηνο.
- 7.α) Ο τελικός βαθμός προκύπτει από το συνυπολογισμό των βαθμών του θεωρητικού και εργαστηριακού/ πρακτικού μέρους του μικτού μαθήματος με συντελεστές, που κυμαίνονται μεταξύ 0,40 και 0,60 και έχουν άθροισμα ένα (1). Η κατανομή αυτή

καθορίζεται από την Ομάδα Μαθημάτων με βάση τις ώρες και τις συνθήκες διδασκαλίας, ως και τη φύση κάθε μέρους του μαθήματος.

β) Η παρακολούθηση σε ένα μάθημα θεωρείται επιτυχής, εφόσον ο βαθμός στο θεωρητικό και στο εργαστηριακό/ πρακτικό μέρος του μαθήματος αυτού έχει την ένδειξη τουλάχιστον «5».

γ) Ο τελικός βαθμός αμιγώς εργαστηριακού/πρακτικού ή αμιγώς θεωρητικού μαθήματος είναι ο βαθμός που καθορίζεται στις παραγράφους 1,4 και 6 του άρθρου αυτού αντίστοιχα. Για όσους από τους φοιτητές δεν επέλεξαν ενδιάμεση αξιολόγηση, τότε ο βαθμός της τελικής εξέτασης είναι ο τελικός.

δ) Σε περίπτωση επιτυχούς παρακολούθησης ενός μόνο μέρους μικτού μαθήματος, ο βαθμός του μέρους αυτού κατοχυρώνεται και το μάθημα επαναλαμβάνεται μόνο ως προς το άλλο μέρος.

Κανονισμός Εξετάσεων Περιόδου και Πτυχιακής Εργασίας - Λήψη Πτυχίου

Εξεταστικές Περιόδους Εξαμήνου, Πρόγραμμα Εξετάσεων

1. Μετά τη λήξη των μαθημάτων κάθε διδακτικού εξαμήνου ακολουθούν δύο (2) εξεταστικές περιόδους, δύο (2) εβδομάδων η κάθε μία, κατά τη διάρκεια των οποίων οι φοιτητές εξετάζονται γραπτώς. Κατ' εξαίρεση, υπάρχει δυνατότητα φοιτητές να εξετασθούν προφορικός από τον καθηγητή του μαθήματος, εάν συντρέχουν λόγοι υγείας ή ειδικών περιπτώσεων, για τις οποίες θα αποφαιίνεται το Συμβούλιο του Τμήματος, σε όλη τη διδακτέα ύλη κάθε μαθήματος που δηλώθηκε από το φοιτητή και προβλέπεται από τα αναλυτικά προγράμματα.
2. Οι εξετάσεις περιόδου σε θεωρητικά μαθήματα, ή στο θεωρητικό μέρος μικτών μαθημάτων είναι για όλους τους φοιτητές που τα έχουν δηλώσει υποχρεωτικές και διεξάγονται με βάση το πρόγραμμα, που συντάσσεται από το Συμβούλιο του Τμήματος και ανακοινώνεται, με ευθύνη του Προϊσταμένου του Τμήματος, πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη των εξετάσεων. Το πρόγραμμα εξετάσεων περιλαμβάνει:
  - το εξεταζόμενο μάθημα με τον κωδικό του αριθμό
  - τον εισηγητή των θεμάτων
  - ημερομηνία, ώρα και αίθουσα εξετάσεων
  - τα ονοματεπώνυμα των εποπτών και επιτηρητών
3. Σε περίπτωση που, για λόγους μη υπαιτιότητας των φοιτητών, δεν πραγματοποιηθούν οι τελικές εξετάσεις της μιας ή και των δύο εξεταστικών περιόδων σε μάθημα ή μαθήματα του οικείου διδακτικού εξαμήνου, αυτές διενεργούνται στο αμέσως επόμενο διδακτικό εξάμηνο και μετά τη λήξη των εβδομάδων διδασκαλίας του εξαμήνου αυτού. Στην περίπτωση αυτή κατοχυρώνεται ο βαθμός ενδιάμεσης αξιολόγησης. Για τη συμμετοχή στις εξετάσεις μαθημάτων που διεξάγονται σύμφωνα με τα προηγούμενα, στο αμέσως επόμενο διδακτικό εξάμηνο δεν απαιτείται δήλωση του μαθήματος από τον φοιτητή, ούτε έχουν εφαρμογή, όσον αφορά στα μαθήματα, αυτά οι περιορισμοί της διάταξης των περιπτώσεων i,ii του εδαφίου β' της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του παρόντος.

Οργάνωση των Εξετάσεων Περιόδου

1. Τη γενική ευθύνη εύρυθμης διεξαγωγής των εξετάσεων του Τμήματος, έχει ο Προϊστάμενος του Τμήματος, ο οποίος μεριμνά έγκαιρα για τον ορισμό εποπτών, την καταλληλότητα των χώρων, τη διαθεσιμότητα των υλικών και μέσων και γενικότερα για το αδιάβλητο των εξετάσεων.
2. Ως επιτηρητές των εξετάσεων ορίζονται από το Συμβούλιο του Τμήματος τακτικά μέλη του Ε.Π. και Εργαστηριακοί και Επιστημονικοί Συνεργάτες του Ε.Π. στα πλαίσια των ωρών απασχόλησής τους κατά βαθμίδα και με συνεκτίμηση του χρόνου, που απαιτείται για την ετοιμασία των εισηγήσεων και για τις διορθώσεις των γραπτών δοκιμίων. Σε

περίπτωση έλλειψης του προαναφερόμενου προσωπικού, ως επιτηρητές ορίζονται και άλλες κατηγορίες προσωπικού με πράξη του Διευθυντή της Σχολής.

3. Τα θέματα των εξετάσεων εισηγούνται αυτός ή αυτοί που δίδαξαν το μάθημα κατά το εξάμηνο που έληξε και σε περίπτωση απουσίας τους ή κωλύματος, τα θέματα θέτει και εισηγείται άλλος εκπαιδευτικός από την ίδια Ομάδα Μαθημάτων, που ορίζεται με πράξη του Προϊσταμένου του Τμήματος, μετά από εισήγηση της Ομάδας Μαθημάτων.
4. Οι εξετάσεις κάθε μαθήματος διεξάγονται με την ευθύνη του διδάσκοντα το μάθημα.

Διαδικασία Διεξαγωγής Εξετάσεων, «Τράπεζα Θεμάτων»

1. Για την ανάπτυξη των θεμάτων χορηγούνται στους εξεταζόμενους φοιτητές ειδικά σφραγισμένες κόλλες αναφοράς ή τυπωμένα ερωτηματολόγια με ευθύνη των επιτηρητών της αίθουσας.
2. Στην αρχή της εξέτασης γίνεται από τους επιτηρητές έλεγχος των στοιχείων ταυτότητας των εξεταζομένων.
3. Φοιτητής που καταλαμβάνεται να αντιγράψει από βιβλία ή σημειώσεις ή από γραπτό φοιτητή ή συνεννοείται με άλλον ή άλλους φοιτητές ή παρεμποδίζει την ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων μηδενίζεται, αφού σημειωθεί και μονογραφηθεί το γραπτό του από τον επιτηρητή, που έκανε τη διαπίστωση αυτή.
4. Μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τη διεξαγωγή των εξετάσεων του μαθήματος, ο εκπαιδευτικός καταθέτει στο Τμήμα τη βαθμολογία των εξετάσεων περιόδου, καθώς και τον τελικό βαθμό του μαθήματος. Μετά από σχετικό έλεγχο, το Τμήμα προβαίνει στην ανακοίνωση των αποτελεσμάτων και στην αρχειοθέτηση των βαθμολογιών.
5. Τα γραπτά δοκίμια φυλάσσονται με ευθύνη του εξεταστή για ένα εξάμηνο, μετά την παρέλευση του οποίου διατίθενται για πολτοποίηση με απόφαση του Συμβουλίου της Σχολής. Κατά το διάστημα αυτό ο φοιτητής μπορεί να ζητήσει από τον εξεταστή να συμβουλευτεί το γραπτό του.

Εκπόνηση Πτυχιακής Εργασίας

1. Κάθε φοιτητής είναι υποχρεωμένος να εκπονήσει πτυχιακή εργασία με θέμα, που πρέπει να έχει άμεση σχέση με το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος και τα πραγματικά θέματα παραγωγής και υπηρεσιών. Τα τακτικά μέλη του Ε.Π. και οι Επιστημονικοί Συνεργάτες που διδάσκουν στο Τμήμα προτείνουν θέματα πτυχιακής εργασίας, που ανακοινώνονται έγκαιρα στους φοιτητές. Για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας χρησιμοποιούνται, εφόσον είναι απαραίτητο, οι χώροι και ο εξοπλισμός καθώς επίσης τυχόν αναγκαία οικονομικά μέσα του Τ.Ε.Ι. Πτυχιακή εργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί επίσης εκτός Τ.Ε.Ι. σε οργανισμούς, ιδρύματα, υπηρεσίες κλπ, ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος. Τις προϋποθέσεις ανάθεσης πτυχιακών εργασιών και κάθε σχετικό θέμα καθορίζει με απόφασή της η Ομάδα Μαθημάτων.
2. Κοινό θέμα πτυχιακής εργασίας μπορεί να ανατεθεί και σε ομάδα μέχρι τριών (3) φοιτητών με ταυτόχρονη κατανομή της εργασίας σε κάθε φοιτητή.
3. Κάθε τακτικό μέλος του Ε.Π. του Τμήματος στο πλαίσιο απασχόλησής του υποχρεούται να αναλάβει την επίβλεψη αριθμού πτυχιακών εργασιών, που δεν μπορεί να υπερβεί τις τρεις (3) ανά εξάμηνο. Επιστημονικοί Συνεργάτες του Τμήματος αναλαμβάνουν επίσης την επίβλεψη πτυχιακών εργασιών, μετά την κάλυψη δύο (2) εργασιών ανά εξάμηνο που υποχρεούται να αναλαμβάνει το Ε.Π.
4. Από την Ομάδα Μαθημάτων ορίζεται για κάθε θέμα πτυχιακής εργασίας ένα τακτικό μέλος του Ε.Π. ή Επιστημονικός Συνεργάτης, που επιβλέπει τη πρόοδο στην επεξεργασία του θέματος, καθοδηγεί τους φοιτητές στην αναζήτηση της καλύτερης λύσης, φροντίζει για τη παροχή των αναγκαίων διευκολύνσεων σε χώρους και σε εξοπλισμό και εποπτεύει τα μέλη του Ε.Τ.Π., όπου η συμβολή τους κρίνεται αναγκαία. Επίσης, εισηγείται στον Προϊστάμενο του Τμήματος τη διάθεση των απαραίτητων χρηματικών ποσών για αναλώσιμα υλικά κλπ. Για πτυχιακές εργασίες που πραγματοποιούνται σε χώρους εκτός Τ.Ε.Ι., ο επιβλέπων εκπαιδευτικός

περιορίζεται στο επιστημονικό και τεχνικό μέρος της εργασίας. Επίβλεψη πτυχιακής εργασίας μπορεί να ανατεθεί σε μέλη Ε.Π. ή Επιστημονικούς Συνεργάτες άλλου Τμήματος ή Γενικού Τμήματος, μετά από κοινή απόφαση των Συμβουλίων των δύο Τμημάτων.

5. Η επεξεργασία τη πτυχιακής εργασίας μπορεί να επεκταθεί και πέρα από τη λήξη του τελευταίου έτους σπουδών, ανάλογα με την έκταση και τις απαιτήσεις του θέματος. Τα πνευματικά δικαιώματα ανήκουν σε αυτούς που συνέβαλαν στην εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας. Για να ανατεθεί σε φοιτητή πτυχιακή εργασία, πρέπει αυτός να βρίσκεται στο τελευταίο έτος σπουδών.
6. Μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας και ύστερα από έγκριση του επιβλέποντα εκπαιδευτικού, αυτή υποβάλλεται μέσω του πρωτοκόλλου στο Τμήμα. Το Συμβούλιο του Τμήματος ορίζει ημερομηνία μέσα στο χρόνο μαθημάτων, κατά την οποία γίνεται παρουσίαση της πτυχιακής εργασίας, ή αριθμού πτυχιακών εργασιών ενώπιον τριμελούς επιτροπής από μέλη του Ε.Π. του Τμήματος και Επιστημονικούς Συνεργάτες συναφούς ειδικότητας, εκ των οποίων ο ένας είναι ο εισηγητής. Την παρουσίαση αυτή μπορούν να παρακολουθήσουν όλα τα μέλη του Ε.Π. και οι φοιτητές της Σχολής.
7. Σε περίπτωση έλλειψης μελών του Ε.Π. συναφούς ειδικότητας στο ίδιο Τμήμα, η επιτροπή συμπληρώνεται από μέλη άλλου Τμήματος ή Γενικού Τμήματος, που έχουν συνάφεια με το αντικείμενο. Τα μέλη της επιτροπής παρακολουθούν την παρουσίαση της εργασίας και υποβάλλουν διευκρινιστικές και εξεταστικές ερωτήσεις, ώστε να διαμορφώσουν άποψη για την ορθότητα και την πληρότητα της λύσης που δόθηκε στο πρόβλημα και για το βαθμό συμμετοχής καθενός από τους συμμετέχοντες στην επεξεργασία του θέματος φοιτητές. Τα μέλη της επιτροπής εξέτασης της πτυχιακής εργασίας αποφασίζουν, κατά πλειοψηφία, ύστερα από πρόταση του επιβλέποντα εκπαιδευτικού, για το βαθμό που θα δοθεί στην πτυχιακή εργασία ή σε καθένα από τους συμμετέχοντες στην ομάδα επεξεργασίας ξεχωριστά. Σε περίπτωση που η πτυχιακή εργασία δίνεται σε περισσότερους από έναν φοιτητές, τότε η βαθμολογία τίθεται χωριστά για κάθε ένα φοιτητή.
8. Σε περίπτωση που μία πτυχιακή εργασία κριθεί ελλιπής, αναπέμπεται για συμπληρωματική επεξεργασία, οπότε επαναλαμβάνεται η διαδικασία υποβολής και παρουσίασης, όπως ορίζεται στις παραγράφους 6 και 7 του άρθρου αυτού.
9. Σε περίπτωση διαφοράς αξιολόγησης πέραν των τριών (3) μονάδων θα δικαιολογείται η βαθμολογία της επιτροπής εξέτασης.

Βαθμός Πτυχίου, Ανακήρυξη Πτυχιούχων

1. Ο βαθμός πτυχίου εξάγεται με προσέγγιση δύο (2) δεκαδικών ψηφίων και προκύπτει από τον τύπο:

$$B = \frac{\delta 1\beta 1 + \delta 2\beta 2 + \dots + \delta n\beta n}{\delta 1 + \delta 2 + \dots + \delta n}$$

όπου $\beta 1\beta 2 \dots \beta n$ είναι οι βαθμοί όλων των μαθημάτων που παρακολούθησε ο φοιτητής και $\delta 1\delta 2 \dots \delta n$, οι αντίστοιχες διδακτικές μονάδες, που αντιστοιχούν στις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας κάθε μαθήματος.

Στα μαθήματα περιλαμβάνεται και η πτυχιακή εργασία, που χαρακτηρίζεται από 10 μέχρι 15 διδακτικές μονάδες με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.

2. Τελειόφοιτος του Τ.Ε.Ι. ανακηρύσσεται πτυχιούχος αφότου συμπληρώθηκαν όλες οι απαιτούμενες, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 27 του ν. 1404/1983, προϋποθέσεις και ειδικότερα από τη χρονολογία που κατατέθηκε μέσω πρωτοκόλλου της σχολής και η τελευταία προϋπόθεση.

Τίτλοι Σπουδών, Ταυτότητα, Τηρούμενα Βιβλία

Τίτλοι Σπουδών

1. Στους φοιτητές του Τ.Ε.Ι. χορηγούνται τα ακόλουθα πιστοποιητικά και τίτλοι σπουδών:

- α) Βεβαίωση σπουδαστικής κατάστασης
  - β) Πιστοποιητικό αποφοίτησης
  - γ) Πτυχίο
2. Η βεβαίωση σπουδαστικής κατάστασης αποτελεί αντίγραφο βαθμολογίας του φοιτητή.
3. Το πιστοποιητικό αποφοίτησης επέχει θέση αντιγράφου πτυχίου.
4. Ο τύπος του πτυχίου καθορίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 8 του άρθρου 27 του ν. 1404/1983.
5. Ο χαρακτηρισμός βαθμού του πτυχίου των αποφοίτων του Τ.Ε.Ι. καθορίζεται ως εξής:
- α) από 5-6,9 «καλώς», β) από 7-8,4 «λίαν καλώς», γ) από 8,5-10 «άριστα».

Όλοι οι βαθμοί υπολογίζονται και καταχωρούνται με προσέγγιση ενός δεκάτου της ακέραιας μονάδας.

Φοιτητική Ταυτότητα, Εισιτήριο

Στους φοιτητές Τ.Ε.Ι. χορηγούνται: η φοιτητική ταυτότητα, και το δελτίο ειδικού εισιτηρίου σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Τηρούμενα Βιβλία στο Τμήμα και τη Σχολή

1. Για την παρακολούθηση της σπουδαστικής κατάστασης του Τμήματος τηρούνται τα ακόλουθα βιβλία και πρακτικά:
  - α) Μητρώο Φοιτητών
  - β) Μητρώο Πτυχιούχων
  - γ) Βιβλίο Πρακτικών Συμβουλίου του Τμήματος
  - δ) Βιβλίο Πρακτικών Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος
2. α) Ο τύπος και το περιεχόμενο του Μητρώου Φοιτητών καθορίζεται στον Εσωτερικό Κανονισμό του Τ.Ε.Ι.
β) Το βιβλίο των πρακτικών του Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος, αποτελείται από τα επιμέρους δακτυλογραφημένα έντυπα ή πρακτικά, τα οποία στα τέλος κάθε χρόνου βιβλιοδετούνται και αρχειοθετούνται χρονολογικά.
3. Σε επίπεδο Σχολής τηρείται μόνο βιβλίο πρακτικών του Συμβουλίου, σύμφωνα με την περίπτωση β' της προηγούμενης παραγράφου.
4. Ανάλογα με τις τεχνικές του δυνατότητας, το Τ.Ε.Ι. μπορεί να χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή για την τήρηση της σπουδαστικής κατάστασης και να χορηγεί επίσημα επικυρωμένα αντίγραφα αυτής στον ενδιαφερόμενο φοιτητή.

Φιλοξενούμενοι Φοιτητές

Οι φοιτητές, οι διακινούμενοι μεταξύ των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων της αλλοδαπής και του Τ.Ε.Ι. στα πλαίσια προγραμμάτων συνεργασίας, εγγράφονται ως φιλοξενούμενοι φοιτητές. Οι φιλοξενούμενοι φοιτητές έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι φοιτητές του Ιδρύματος, για όσο χρόνο διαρκεί η φοίτησή τους, σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα συνεργασίας. Στους φοιτητές που ολοκληρώνουν την παρακολούθηση μαθημάτων (εργαστηριακών ή θεωρητικών) και έλαβαν μέρος επιτυχώς σε εξετάσεις χορηγείται πιστοποιητικό σπουδών με τον τίτλο του μαθήματος, τον βαθμό και τις Ακαδημαϊκές Πιστωτικές Μονάδες

Εκπόνηση Προγράμματος σε Ιδρύματα της Αλλοδαπής

Προκειμένου περί φοιτητών ενός Τμήματος του Τ.Ε.Ι. που εκπονούν ένα μέρος του προγράμματος σπουδών σε ιδρύματα της αλλοδαπής στα πλαίσια εκπαιδευτικών προγραμμάτων συνεργασίας, ακολουθούνται οι διαδικασίες σύμφωνα με τις διμερείς

συμφωνίες μεταξύ του Τ.Ε.Ι. και του Τμήματος Υποδοχής των Ιδρυμάτων που υπάρχει συνεργασία.

Διάφορες Εξεταστικές Περιόδους

Για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών το Συμβούλιο του Τμήματος δύναται να ορίσει διαφορετικές εξεταστικές περιόδους.

Γενική Διάταξη

Θέματα και λεπτομέρειες που δεν καθορίζονται από τον παρόντα Κανονισμό, καθορίζονται από το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. με σχετικές εγκυκλίους.

Εξεταστική περίοδος

- Σύμφωνα με απόφαση του Συμβουλίου του ΤΕΙ, για τους εισηγητές θεμάτων στις εξετάσεις η απαλλαγή είναι διπλάσια των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος.
- Τα μέλη Ε.Π. πρέπει να καλύπτουν το ωράριό τους σύμφωνα με τις αναθέσεις τους.
- Θέματα εξετάσεων δεν αποστέλλονται με Φαξ ή δεν κοινοποιούνται τηλεφωνικά.
- Σε περίπτωση αργοπορημένης προσέλευσης του εισηγητή, η αναμονή ανέρχεται στα 45 λεπτά.
- Αποστέλλεται το πρόγραμμα εξετάσεων μαζί με συνοδευτικό πίνακα όπου αναφέρονται οι ώρες ανάθεσης και οι ώρες απασχόλησης κατά την εξεταστική περίοδο.

2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

I. Βιβλιογραφία

1. Πόσο ενημερωμένοι είναι οι συντάκτες της πτυχιακής εργασίας: α) σε θέματα που αφορούν το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο κινείται η ερευνητική τους προσπάθεια, και β) πόσο κατάφεραν να εντοπίσουν και να αξιοποιήσουν τα στοιχεία άλλων ερευνητικών προσπαθειών οι οποίες αναφέρονται στο ίδιο ή σε παρόμοιο θέμα με αυτό που οι ίδιοι πραγματεύονται στην πτυχιακή τους εργασία.
2. Σε ποιο βαθμό καταφέρνουν να κάνουν με το σωστό τρόπο τις βιβλιογραφικές παραπομπές, ώστε: α) να διευκολύνουν τον αναγνώστη να εντοπίσει με ευκολία και ακρίβεια τις πηγές από τις οποίες χρειάστηκε να αντλήσουν πληροφορίες για τη συγγραφή της εργασίας τους και β) να διακρίνεται με σαφήνεια στην εργασία ποιες είναι οι δικές τους σκέψεις, ιδέες ή ερευνητικά ευρήματα και ποια είναι αυτά τα οποία προέρχονται από άλλες πηγές.
3. Συνεκτιμάται η διερεύνηση ξένης βιβλιογραφίας

II. Μεθοδολογία της έρευνας.

1. Η επιλογή του δείγματος.
Με πόση ακρίβεια προσδιορίζεται το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα και πώς δικαιολογείται η συγκεκριμένη επιλογή. Σε ποιο βαθμό συνεκτιμάται το δείγμα στην εξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας.
2. Καταλληλότητα της μεθοδολογικής προσέγγισης.
Με πόση σαφήνεια προσδιορίζεται η ερευνητική μέθοδος η οποία έχει επιλεγεί για τη διεξαγωγή της έρευνας και σε ποιο βαθμό κατάφεραν οι συντάκτες της εργασίας να την χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά.

III. Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων θα πρέπει να ακολουθεί κάποια λογική η οποία να στηρίζεται τόσο στο θεωρητικό πλαίσιο όσο και στις υποθέσεις και τα ερευνητικά ευρήματα. Έτσι λοιπόν, στην περίπτωση που χρησιμοποιείται το ερωτηματολόγιο για τη συγκέντρωση στοιχείων, δεν είναι αρκετό να παρουσιάζονται τα αποτελέσματα απλά με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν στις ερωτήσεις.

IV. Συζήτηση αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα

Το μέρος της πτυχιακής εργασίας το οποίο αναφέρεται στη συζήτηση των αποτελεσμάτων θα πρέπει να πείθει τον αναγνώστη, πως οι συντάκτες της εργασίας έχουν κατανοήσει καλά το θεωρητικό πλαίσιο του θέματος το οποίο έχουν διερευνήσει και μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ερευνητικά τους

αποτελέσματα τοποθετώντας τα σε αυτό το πλαίσιο έχοντας πάντα υπ' όψη τους τις ερευνητικές υποθέσεις στις οποίες στηρίχτηκε η προσπάθειά τους.

V. Συνολική παρουσία της πτυχιακής εργασίας.

1. Δομή της εργασίας

Στο κείμενο θα πρέπει να υπάρχει συνέχεια, συνοχή, καλή ροή, και να είναι δομημένο στη βάση συγκεκριμένης λογικής σε κεφάλαια και υποκεφάλαια

2. Σύνταξη κειμένου.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, οι σκέψεις των συντακτών της εργασίας να διατυπώνονται με σαφήνεια και να γίνεται σωστή χρήση της Ελληνικής γλώσσας.

3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΦΕΚ 203/τ.Α΄ /23.12.1991

1. Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής των Σχολών Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με βάση τις εξειδικευμένες επιστημονικές και παιδαγωγικές γνώσεις τους ασχολούνται είτε αυτοδύναμα είτε σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες: α) στη μελέτη, οργάνωση και λειτουργία Βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, β) στην αγωγή και φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας από δύο μηνών μέχρι εγγραφής τους στο δημοτικό σχολείο και γ) στη διδασκαλία και εφαρμογή της Προσχολικής Αγωγής. 2. Οι παραπάνω πτυχιούχοι έχουν δικαίωμα απασχόλησης, είτε σαν στελέχη σε Κέντρα Βρεφών και Νηπίων καθώς και σε Νηπιακούς και Βρεφικούς Σταθμούς του Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα εκτός των εκπαιδευτικών κέντρων αρμοδιότητας του ΥΠΕΠΘ (νηπιαγωγείο), είτε σαν αυτοαπασχολούμενοι στα εξής αντικείμενα και δραστηριότητες:

1. Αγωγή και φροντίδα παιδιών της προσχολικής ηλικίας από δύο μηνών μέχρι της εγγραφής τους στο δημοτικό σχολείο.
2. Ίδρυση και λειτουργία Βρεφονηπιακών ή παιδικών σταθμών.
3. Άσκηση κάθε άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας που εμφανίζεται στο αντικείμενο της ειδικότητάς τους, από την εξέλιξη της Παιδαγωγικής επιστήμης γενικότερα και του κλάδου της Προσχολικής Αγωγής ειδικότερα, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της κάθε φορά ισχύουσας νομοθεσίας.
4. Εξελίσσονται σε όλο το φάσμα της διοικητικής ιεραρχίας της σχετικής με τους τομείς της ειδικότητάς τους σύμφωνα με την κάθε φορά ισχύουσα νομοθεσία.

5. Οι πτυχιούχοι του αναφερόμενου τμήματος απασχολούνται στην εκπαίδευση σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης μπορούν να απασχοληθούν και σαν μέλη ερευνητικών ομάδων σε θέματα της ειδικότητάς τους.

6. Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής με την απόκτηση του πτυχίου τους ασκούν το επάγγελμα στο πλαίσιο των παραπάνω δικαιωμάτων.

4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

1. Το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος

Το περιεχόμενο σπουδών του Τμήματος καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο της εφαρμογής γνώσεων και μεθόδων που αφορούν την αγωγή και φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας (0-6 ετών).

2. Αποστολή του Τμήματος

Το Τμήμα έχει ως αποστολή να προάγει την ανάπτυξη και τη μετάδοση των γνώσεων στις επιστήμες της αγωγής παιδιών προσχολικής ηλικίας με τη διδασκαλία και την εφαρμοσμένη έρευνα και να παρέχει στους σπουδαστές τα απαραίτητα εφόδια που εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτισή τους για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία και εξέλιξη.

Στα πλαίσια της αποστολής του αυτής το Τμήμα:

- Α. Παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις στον επιστημονικό και εκπαιδευτικό τομέα,
- Β. Αναπτύσσει διεθνείς συνεργασίες με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού
- Γ. Συνεργάζεται με Βρεφονηπιακούς σταθμούς και άλλους φορείς οι οποίοι σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος,
- Δ. Χρησιμοποιεί τις σύγχρονες τεχνολογίες στην εκπαίδευση,
- Ε. Διεξάγει έρευνα
- Στ. Διευκολύνει τους σπουδαστές στην ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα τους καταστήσουν ικανούς να είναι ανταγωνιστικοί σε εθνικό, και διεθνές περιβάλλον.
- Ζ. Προετοιμάζεται για να είναι δεκτικό σε αλλαγές σύμφωνα με τις μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές περιβάλλον.
- Η. Προετοιμάζεται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στο Τμήμα.

3. Περιγραφή του πτυχιούχου του Τμήματος

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος κατέχουν τις απαραίτητες επιστημονικές γνώσεις και δεξιότητες στην εφαρμογή μεθόδων που τους δίνουν τη δυνατότητα να ασχολούνται, είτε αυτοδύναμα είτε σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες:

- με τη μελέτη, οργάνωση και λειτουργία χώρων για παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς επίσης και με την αγωγή των παιδιών αυτής της ηλικίας.
- με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη διδασκαλία μαθημάτων παιδαγωγικής που αφορούν παιδιά προσχολικής ηλικίας, σε άτομα εκπαιδευόμενα στο επάγγελμα.

- με ερευνητικά προγράμματα που αφορούν στην εξέλιξη και εφαρμογή καινοτομιών στην αγωγή παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- με κάθε άλλη δραστηριότητα που εναρμονίζεται με το αντικείμενο της ειδικότητάς τους ως απόρροια της εξέλιξης της παιδαγωγικής επιστήμης και ειδικότερα των εφαρμογών της στην αγωγή και φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας.

4. Δομή των σπουδών.

Η διάρκεια των σπουδών στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής είναι οκτώ (8) εξάμηνα. Κατά τη διάρκεια των επτά (7) πρώτων εξαμήνων οι σπουδές περιλαμβάνουν θεωρητική διδασκαλία, εργαστηριακές ασκήσεις, επισκέψεις σε χώρους εφαρμογής γνώσεων και μεθόδων που αφορούν στην αγωγή παιδιών προσχολικής ηλικίας και εκπόνηση εργασιών (βιβλιογραφικών και εφαρμοσμένων ερευνητικών) που σχετίζονται με το αντικείμενο σπουδών.

Οι εργαστηριακές ασκήσεις ως εφαρμογές της θεωρίας, δηλώνονται στο θεωρητικό μέρος του μαθήματος και από τη φύση τους προϋποθέτουν την ενεργό συμμετοχή των σπουδαστών καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου.

Ειδική βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη των προσωπικών ικανοτήτων του σπουδαστή, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης πρωτοβουλιών, της κριτικής σκέψης, της έρευνας και της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων.

Το πρόγραμμα σπουδών δομείται με βάση το φόρτο εργασίας του σπουδαστή, ενώ εισάγονται και οι διδακτικές μονάδες ECTS σε όλα τα εξάμηνα.

Στα βασικά γνωστικά αντικείμενα του Τμήματος περιλαμβάνονται:

- Μαθήματα **γενικής υποδομής** από τις επιστήμες της Παιδαγωγικής της Ψυχολογίας και της Ιατρικής, όπως η Εισαγωγή στις Παιδαγωγικές Επιστήμες, Βασικές αρχές Ψυχολογίας, Παιδιατρική II, η Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής, κ.α..
- Μαθήματα **ειδικής υποδομής** που παρέχουν βασικές γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο της ειδικότητάς τους και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων μαθήματα όπως: η Μουσικοκινητική αγωγή, Αναπτυξιακή Ψυχολογία, Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία, Παιδιατρική II, Θεατρικό Παιχνίδι, Προσχολική Αγωγή και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές,
- Μαθήματα **ειδικότητας** που προσφέρουν τις απαραίτητες για την πρακτική εφαρμογή του επαγγέλματος γνώσεις και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων μαθήματα, όπως: Αγωγή Βρέφους, Παιδί και Παιχνίδι, Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης, Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα, Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή.
- Μαθήματα **διοίκησης, διαχείρισης και νομοθεσίας και ανθρωπιστικών σπουδών** που είναι απαραίτητα για την οργάνωση και διοίκηση των χώρων εργασίας που σχετίζονται με την ειδικότητα και που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν μαθήματα, όπως: Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών, Στοιχεία Οικολογίας – Περιβαλλοντική αγωγή, και Διαπολιτισμική Αγωγή.

Το όγδοο εξάμηνο σπουδών περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση στο επάγγελμα και την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας που εξασφαλίζει την εμπέδωση, εκ μέρους του τελειοφοίτου του Τμήματος, σε ένα σοβαρό επίκαιρο θέμα εφαρμοσμένης έρευνας ή σε αντικείμενο που έχει άμεση σχέση με την ειδικότητα σπουδών.

Η Πρακτική Άσκηση στο επάγγελμα διαρκεί έξι (6) ημερολογιακούς μήνες. Είναι καθοδηγούμενη και αξιολογούμενη και πραγματοποιείται σε συνεργαζόμενους με το Τμήμα, Βρεφονηπιακούς Σταθμούς.

Η διοίκηση του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα:

2010 – σήμερα	Παπαπροκοπίου Αναστασία
2006 – 2010	Αντωνιάδης Στυλιανός
2000 – 2006	Κάκουρος Ευθύμιος
1994 – 2000	Ζακοπούλου Αγνή
	Ραβάνη Ιωάννα
	Μόρφης